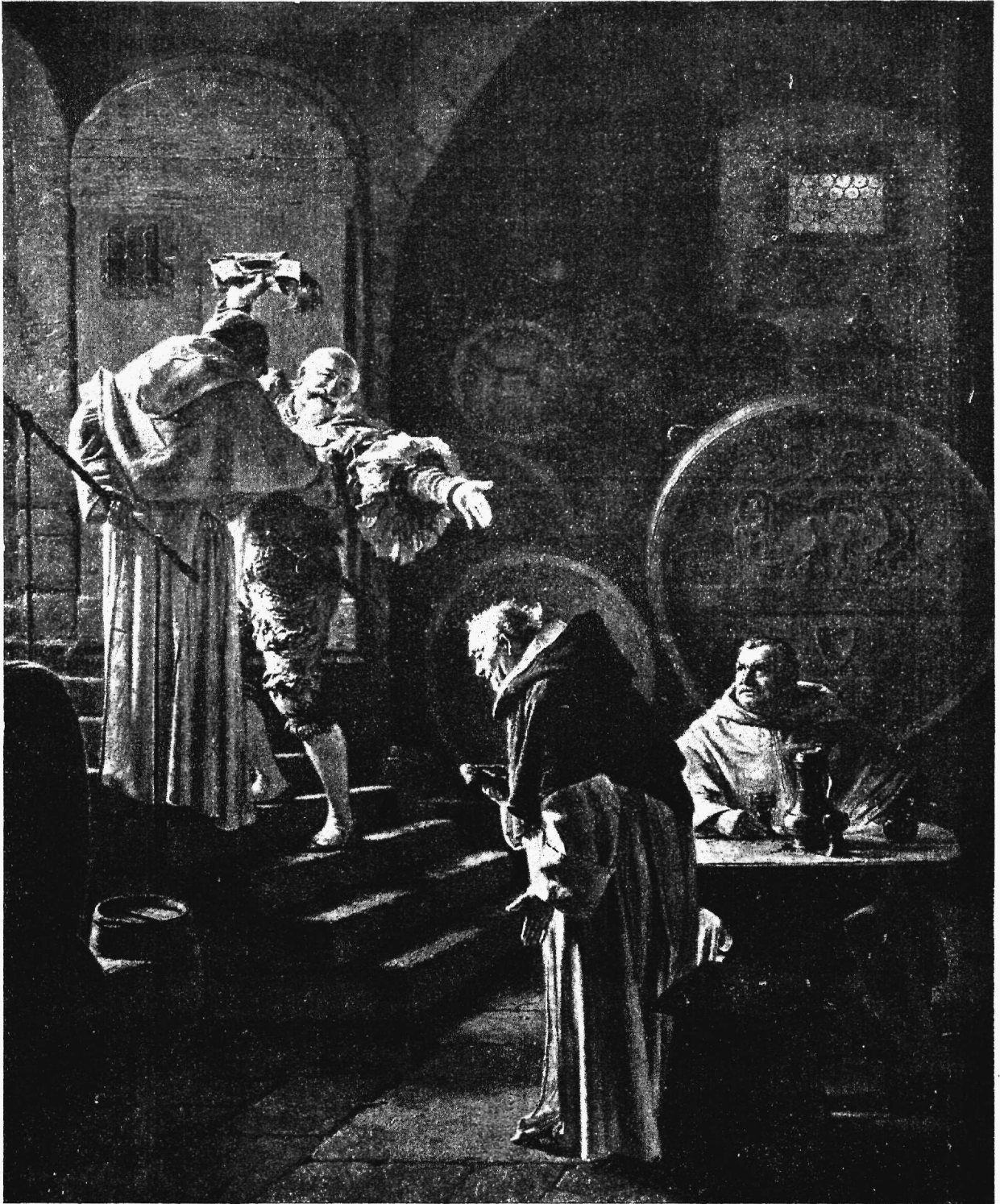

ODAMEES

Nr. 4/5 (50/51) 1925

IV (VI) AASTAKÄIK

Moe-, pudu- ja pesuäri Vennad Lepp

Tartu, Kaubahoov nr. 2, Telef. 4-81.

Alaliselt rikkalik valik:

triiksärke, kraesid, manshette, kaelasidemeid, siidi kaelashalle, trakse, kindaid, siidi ja siidifloor sukki ja sokke, meester. ja naister. pesu, võimlemistrikoosid, puuvillast ja villast trikoopesu, naister. vill. koetud jakke ja veste, meesterahva veste, sveaterid, laste- ja spordikostüüme, pitse, pesatse ja kõiksuguseid moe-, pudu- ja pesukaupasid.

Vihmavarje ja jalutuskeppe

Villast lõnga rohkeis värvides. // **Käsitööniite D. M. C**

Meesterahva, naisterahva ja laste **kalosse**
lgasugune korralik auruga riiete voltimine

Hinnad võistlemata

Müük suurel ja väikesel arvul

Lugege järjekindlalt ajakirja „Odameest“!

Tellige ajakiri „Odamees“! Tellides maksab „Odamehe“ üksik number ainult **33^{1/3}** mk. s. o. vaevalt üks karp paberosse kuus ostmata jätta ja „Odamees“ tuleb tellijale ise koju.

„Päeval.“ lisas 8.I.23 kirjutatakse:

„ . . . kõige parema ilme, ühtlasi aga ka kõige järjekindlama ning selgema kava on leidnud kuukiri „Odamees“. Nimetatud ajakirjadest on ta oma väljumisega ning suurusega rahuldavam ja temas on ikkagi kõige ümarikumad jaotused ning kaaluvam ehk väh. ühtlasemal kõrgusel seisev sisu . . .“

Ajakiri „Odamehe“ endiseid aastakäike on veel vähesel arvul saada

„Odamees,“ kuukiri, 1919, toim. Fr. Tuglas. H. 50.—
„Odamees,“ nädalaleht, 1919, toim. A. Alle. H. 50.—
„Odamees,“ kuukiri, 1922, toim. A. Kivikas. H. 125.—
„Odamees,“ kuukiri, 1923, toim. C. Sarap. H. 500.—
„Odamees,“ kuukiri, 1924, toim. C. Sarap. H. 500.—

„Odamehe“ aastakäigud sisaldavad rohkesti huvitavat, väärtuslikku ja mitmekesisist materjaali ning on rikkalikult illustreeritud. „Odamehe“ aastakäigud ei tohiks üheski raamatukogus puududa.

Tellida võib otse kirjastus „Odamehelt“. Koju kätte saatmise korral palume saatekuludeks **10%** tellitud aastakäigu hinnast juure arvata.

„Odamehe“ tellimishind

$\frac{1}{1}$ aastas (12 nrt) — 400 marka
 $\frac{3}{4}$ „ (9 „) — 320 „

$\frac{1}{2}$ aastas (6 nrt) — 220 marka
 $\frac{1}{4}$ „ (3 „) — 115 „

Tellida võib igast numbrist alates. — Üksiku numbrü hind 50 marka

Tellimised saata „O d a m e h e“ päätalitusse Tartu, Promenaad 7-a. Tellimisi võtavad vastu ka kõik E. Vabariigi postkontorid ja korralikud raamatukauplused.

TALLINNA KREDIIT PANK A./S.

Suur-Karja tän. 23, omas majas

Asutatud
1907. aastal

Telegrammi address:
„KREDITBANK“

AR
RA

Osakonnad: Haapsalus, Nõmmel ja uus avatud **Narvas**, Vestevalli t. 6
Igasugused panga operatsioonid sise- ja väljamaal

Telefonid: Juhatus 12-49, Kontor 4-36
Valuuta ja raamatup. jsk. 5-47
Kauba jsk. 19-64

„ODAMEHE“ KOOLIKIRJANDUS JA ÕPPEVAHENDID

Eesti keel ja kirjandus

- O. Loorits: **Eesti keele grammatika**. Sisu: Häälikõpetus. Vormiõpetus. Tuletusõpetus. Lauseõpetus. Tabelid. Lisa. — 2+XII+176 lhk. H. 250.—
- O. Loorits: **Eesti keele kooligrammatika**. I: Etimoloogia. Ilmumas.
- O. Loorits: **Eesti keele kooligrammatika**. II: Süntaks. Ilmumas.
- O. Loorits: **Eesti kirjakeele tabelid** kokkukõlas E. Õigekeelsuse Sõnaraam. II trükiga. Käsiraamat.
- J. Jõgever: **Eesti keele grammatika**. I aasta: Sõnade muutmise õpetus. H. 60.—, II aasta: Muutelõpud. H. 60.—, III a.: Süntaks. H. 75.—
- J. Kuulberg: **Laste sõber**. Aabits ja lugemik. Mitmevärvil. kivitrüki piltidega. H. 100.—. Üldiselt kõige paremaks tunnistatud alglugemik koolidele.
- J. Kuulberg ja E. Martinson: **Õigekirja seinatabelid** I—XVI, VIII—XXI, XXIV. Hind à 60.—, pappil à 100.—. Ilmuv. süg. 1925. tabelid: XVII, XXII, XXIII.
- O. Loorits: **Astmevaheldus**. Kolmev. seinatab. Ilmumas.
- J. Aavik ja A. Kivikas: **Keelilised harjutused koolidele**. Ilmub.
- Fr. Puusepp: **Keelilised harjutused õigekirja õppimiseks**. H. 120.—
- Fr. Tuglas: **Eesti uue ilukirjandus**. Hind 75.— ja 60.—.

Võõrad ja vanad keeled

- Kemmerling-Kikas: **Ladina keele õpiramat** kesk- koolidele 3-s jaos. I jagu: Lugemik. H. 120.—, II j.: Grammatika. H. 120.—, III j.: Sõnastik. H. 50.—.
- F. H. Burnett: **Little Lord Fauntleroy** (Väike lord). Piltide ja ingl.-eesti sõnastikuga. H. 160.—
- Arnold-Forster: **Stories From English History**. Sõnastikuga. H. 120.—

Ajalugu

- M. Aul: **Vana Idamaa**. Krestomaatia. Piltidega. H. 160.—
- Prof. A. M. Tallgren j. t.: **Saaremaa ja Muhu muinasjäänused**. Piltidega ja kaartidega. H. 300.—
- Prof. A. M. Tallgren j. t.: **Eesti kinnismuistised**. Piltidega ja kaartidega. Ilmumas.
- Prof. A. M. Tallgren: **Euroopa muinasaeg**. Ilmumas.

Matemaatika

- F. V. Mikkelsaar: **Geomeetria algkoolidele**. I osa: 60.—, II osa: 75.—, III osa: 90.—
- F. V. Mikkelsaar: **Geomeetria alg- ja täienduskoolidele**. Kordamis- ning täienduskursus VI, VII ja VIII õppeaastale. H. 120.—
- J. Koppel: **Ülesannete kogu**. H. 120.—
- J. Koppel: **Metoodiline matemaatika õpiramat**. H. 40.—

Loodusteadus

- Bekker-Audova: **Pühajärv**. Piltidega ja mitmevärvil. kaartidega. H. 160.—
- H. Bekker: **Paeseina profiil Martsal**. P.-Eesti geoloogiline ülevaade. H. 20.—
- H. Bekker: **Pühajärve taimeühingud**. H. 5.—
- A. Audova: **Järve taimed**. Piltidega. H. 30.—

Usuõpetus

- J. Järve: **Väike katekismus koolidele**. H. 65.—
- J. Järve: **Väike kirikulugu koolidele**. Ilmumas.
- Esteetika, Pedagoogika, Muusika jne.**
- E. Meumann: **Esteetika süsteem**. H. 160.—
- W. A. Lay: **Eksperimentaalne pedagoogika**. H. 180.—
- J. Aavik: **Laste laulud**. Viisid aabits-lugemiku „Laste sõbra“ sõnadele. Ilmumas.
- E. de Amicis: **Süda**. Raamat noorusele. Parima noorsooraamatuna kohasem lugemiseks klassis. Piltidega. I pool: H. 160.—, II p.: H. 160.—

Klaasi

== igaks otstarbeks!!! ==

Akna-,

Ornament-

Opak-

(igas värvis),

(mitmes värvis),

Vaateakna-,

traat-,

Musta-,

Peegli-,

Alabaster-,

Schock - klaase

(höbetatud ja hõbetamata)

Kitti, spahtelmassi ja klaasinuge

saada ladust igal arvul

Väljamaa klaasivabrikute esitus:

A. LUBERG & Ko.

Tallinnas, Uus tän. nr. 28/6

Telegrammi-aadress: „Aluberg Tallinn“. — Kõnetraat 13-79

Asut. 1833. a.

2 kuldauraha Grand-Prix Pariisis 1872

2 hõbeauraha I auhind Tallinnas 1921

.....

Aksia - Selts

Tartu Pärmivabrik

Tartus / Kõnetraat 33

Aksia-Seltsi alla kuuluvad oma pärm-, piirituse-, piirituse rektifikatsiooni- ja linnasevabrik

Aurukatlate küttepind üle 250 ruutmeetri

Vabrik on varustatud kõige uuemate viimaseaja masinatega ja abinõudega

Oma külmetusruumid ja laboratoorium

Iga päev värsked vilja presspärm

Terbates pressets raugs-primas sortes

Toila suvitusrannas toad pansiooniga

Jõhvi vaksalist 7 versta. — Postkontor. — Telefon.
Telegraaf. — Post 6 korda nädalas

Address: **Toila**, „Männimõis“

Kohane kõigile, kes suvitust rahuliku puhkusena kasutada tahavad

Mis kivikirves võib jutustada

„Odamehele“ kirjutand T. Vaas

Meie, XX aastasaja, kapitalismi ja tehnika edu ajal elavad, omame suurlinnad miljonite elanikkega ja mitmekesiste asutustega, suured tehased ning armastame kõiksugu mõnu taga ajada. Elame suurtes, kindlais majades, käime pidudel ja kontsertidel; sõidame automobiilidel sadu kilomeetreid tunnis, lendame õhus ja kõneleme välkkiirusega traaditeel telefonil üle okeani ning see on meile päris comme il faut. Kui aga taplema läheme, siis võtame appi suurtükid, tankid ja dreadnoughtid ja saadame miljonitena inimesi teise ilma nagu midagi. Rahu ajal aga uurime vähjatõve ja tiisikuse pisielukaid, parandame pidalitõbe ja kurdame hambavalu ja reumatismi üle. Siis istume kinos ja vaatleme „Läänemaa metsikuid poegi“ või istume operetis ja naudime muusikat ja tantsu.

Näib, et meil on raske uskuda teisi aegu oluvut, mil kõik on olnud hoopis teisiti. Kummaline on ettekujutada aegu, mil inimene on eland sootu teistsuguseis tingimuses ning kõik see puudund. Kuid selliseid aegu on olnud. On olnud aegu, kus pole tuntud metalli, vaid ainsaks konstruktiivseks materjaliks töö- ja sõjariistadele on olnud luu ja kivi, kus ei osatud veel savipottegi treirattal teha, vaid neid käte vahel vooliti. Oli aegu, kus põllupidamine oli alles algamas ja inimene oma esimesed koduloomad saand. Ta hõõrus vee! tuld puupulkade abil ning

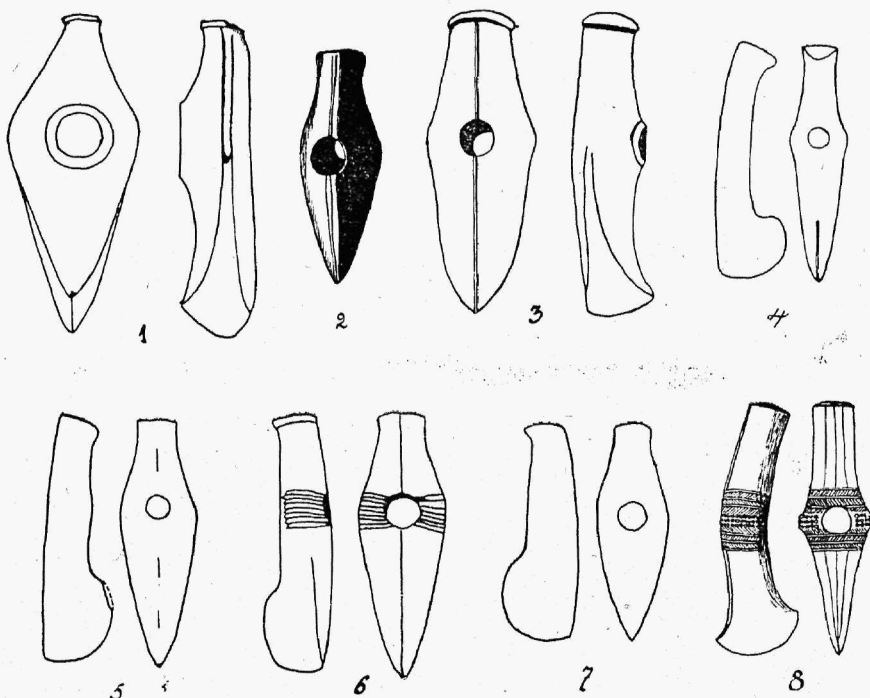
tal polnud aimugi raamatust. See oli n. n. kiviaeg, üle nelja tuhande aasta tagasi. Loomulik, et meil pole sellelt ajalt mingisuguseid jutustavaid mälestusmärke ja raske on seda aega restaureerida nende väheste asjade najal, mis pärit tollelt kaugelt ajalt ja nüüd juhuslikult päevavalgele ilmuvad. Kuid seda suurema tähtsusega on nad. Kui neid lugeda osata, võivad nad paljugi jutustada omaaegsest materiaalsest kultuurist, kunstist, usust ja kauplemisest ning rahvaste liikumisest.

Kõige enam tuntud selleaja muinaskivikirved, mis rahva

seas tihti piksenoolte nime all tuntud ja ebausklikult mitmesuguste haiguste vastu tarvitatakse, küll sissevõetult ja päälemääritult. Need on juba oma kujult ilusad ja silmapaistvad, neid leitakse sageli siin-sääli juhuslikult maast ja nad satuvad muuseumidesse, kus nad arkeoloogidele uurimis-esemeks on.

Nii leidis aastal 1917. Hiiumaal Taterma külas peremees Peeter Madrus, põllu ääre madalasse maasse kraavi kaevates, säält väljaloobitud mullast ilusa kirjust hallist kivist kirve. Selle andis ta 1925. a. suvel arkeoloogilisel kirjeldamisreisil olevate üliõpilaste kaudu Ülikooli Arkeoloogia kabinetile, kus see praegu säilibki. Veel teine samasugune on Hiiumaalt, Audselja talu juurest leitud. Eestist üldse tuntakse samalaadisi¹⁾ viiekümne ümber. Nende esinemine ei piirdu aga üksi meie maaga, vaid nagu ligiolevast joonisestki võime näha, leitakse neid väga laialt alalt. Niisuguseid kivikirveid nimetatakse venekujulisteks, sest nad tuletavad meele oma välise kuju poolest venet või paati. Nad on kõige ilusamad ja hoolikamalt välja töötatud kivikirved kiviaja lõpult. Venekujuliste kivikirveste iseloomulikeks tundemärkeks on nende sale kuju ja, eriti vanemal vormel, kirveseljal esinev palistus või viir, rant augu ümber, nupp kannal ja allapoole kumerdatud tera. Selline tehnika pole kivile kohane

ja viitab metallkirveste poole. Säält on arusaadav, et valamise juures jäi kahe valamisevormi poolte vahele palistus, augu ümber rant ja kannal otsa nupp, samuti on metallmaterjali juures mõeldav õhuke allapoole kumerdatud tera. See laseb meid oletada, et kõige päält, n. n. venekirved on pärit kiviaja lõpult, kui metall on juba tuntud ja valmistatud metallkirveste eeskujule, kuid et metall pole veel nii levind, et oleks tõrjund eest kivi. Venekirveste alal jätkus veel kiviaja kultuur.

Venekujulisi kivikirveid

1. Hiiumaa Taterma kl. Eesti, 2. Soome, 3. Norra, 4. Shlesvig, 5. Leedu, 6. Fatjanovo, Jaroslavi kub. Venemaa, 7. Volüünia, 8. Trooja, V.-Aasias

¹⁾ Pääle niisuguste on veel teistsuguseidki kivikirveid.

Kiviaja küla

Pilt on tehtud Soomes teaduslike uurimiste andmete põhjal, kuid on maksev meilgi, kuna meil valitses sama kultuur ja elas arvatavasti sama sugu rahvaski

Metalle tunti õige vara Oriendis. Juba 5000 a. e. Kr. tunti Egüptuses vaske ja oli Siinai poolsaarel vasekaevandusi. Metallest leiti kõige enne kuld ja vask, arvatavasti kusagil Aasias, kust see levis Egüptusse. Euroopa manneril ilmus vask kõige esitireekas. III aastatuhande esimesel poolel kohtame vaske Doonaumail. Säär on ka oletatavasti venekirveste metallised prototüübid otsitavad. Vaske ei olnud igal pool leida, alguses oli ta haruldane ja kallis. Selle tõttu oli ta leviminegi visa ja aeglane. Orient oli jõudnud juba ajalooesse. Põhjas aga püsis veel kiviaeg. Nii oli venekirvestegi alal veel kiviaeg, kuigi kokkupuutumisi oli vasekultuuriga. Venekirveste kodu on Doonaumaist põhjapool Böömis ja Türingenis. Säär oli see ahi, kultuurkeskus, kust venekirved laiali lagunesid. Seda kultuuri iseloomustavad päälle venekirveste üheiniemete hauad ilma välise märgita, kuhu surnu umb. 1 arsina sügavusse on maetud magamisasendis, põlved konksus, käed pää all. Haudpanusteks on päälle venekirve harilikult tulikivist talv ja savipotte, kuna usuti, et surnul neid hauataguses elus tarvis läheb. — Pea kõik venekirved on haudleitud, nii on Taterma kirveski arvatavasti haudleitud, kuigi leiuanmed puudulikud. Kõige tuntum ja uuritud venekirveshaudleid meil on Tartu Karlova mõisa pargist. — Kesk-Euroopast on siis venekirve kultuur kiirtaoliselt mitmele poole levind. Läänes ulatas kultuurvool üle Saksamaa, Hollandi Reinini, põhjas ulatus see Daanini ja Lõuna- ja Kesk-Rootsini, kus ta, liitudes kohalikule megaliithaudade kultuurile, tekitas uue kultuurvormi, mitmeti erineva vanast. Üks haru läks Preisi kaudu Eestisse ja Edela-Soome. Neist maist tuntakse hulk venekirveid ja uuritud haudleide. Ka siin on uus kultuurvool kergesti eraldatav vanast kohalikust kultuurist, kehvemast ja halvemate riistadega. Idas ulatas see kultuur üle end. Lääne- ja Kesk-Venemaa kuni Nishni-Novgorodini. Siin, puutudes kokku teiste naaberkultuuridega ja omandades igalt ühelt midagi, kodustades aga siiski kõik mõjud, tekib uus tugev iseseisev „noobel“ kultuur, mis tuntakse Fatjanovo nime all. See puutub edelas kokku Tripolje kultuuriga Kiievi ümbruses, mis omakorda näib olevat ühenduses Mükeneagareekas. Lõunas ulatab Fatjanovo mõju Kubaanini Kaukaasia mägede põhjapool. Kubaani rikast ja mitmekülgset kultuuri on mõjutand omalt poolt Orient, kust ka metallide tundmine on levind Kubaani alale. Kubaanist on läind metalle

põhjapool Fatjanovo kultuuri alale, kus me võime tabada taas vaskasju. Nii näeme Orienti Fatjanovo alal kaudselt kahelt poolt kokku puutuvat: kaudne mõju venekirveste kuju näol lääne poolt ja vaskasjade kaudu Kubaani lõunaast. Vask viib meid jälle tagasi Orienti.

Kokkuvõttes: venekirve kultuur, lagunedes laiali oma kodupaigast, tsentrumist Kesk-Euroopast on levides mõjutand laial alal. See mõju- piirkond ulatab Reinist Volgani ja Kaukaasiast Skandinaaviani. Igal pool leides ees kohaliku kultuuri, toob ta sinna uusi elemente, sulab endisega ühte, jõudes aga siiski domineerivaks aineseks. Nii tekib hulk uusi kultuurühmi, milles on kaks ainet: vana kohalik ja uus venekirve ühinend. Need on iseseisvad, siiski ühendab neid venekirves.

Millega seletada seda levimist, millega on see põhjustatud, kes olid selle kultuuri kandjad ja millal sündis selle levimine? — on küsimusi, mis esile kerkivad.

Arvatakse selle kultuuri kandjad olid indo-eurooplased, s. t. praeguste romaani, slaavi, germaani, läti-leedu, Kaukaasia ja India rahvaste esiisad. Indo-eurooplaste algkodu on enne Aasiast otsitud nagu soome-ugrilastegi oma. Meil katsus omal ajal K. A. Hermann tõendada eestlaste sugulust sumeri-akkadlastega ja hiinlastega ja ka praegugi pole see vaade veel kadund (turanism). — Tõenäolisena paistab, et indo-eurooplaste algkodu oli Kesk-Euroopas ja et just need olid venekirve kultuuri kandjad. Säär sündis immigratsioon, väljarändamine teistele maadele. See levis sõdade kaudu: venekirved on sõjariistad, töökirved olid hoopis lihtsamad ja inetumadki, sõjariist aga oli luksusasi. Et see venekirveste levimine ei tähenda kauplemist või kultuurimõju võib järeldada sellest, et venekirved on levind rohkem just perifeeriais, ääremail, kus sõdu peeti, kuna keskel, tsentrumis enam rahuliku elu tunnistajat — keraamikat — kohtame. See ekspansioon on läind ühest keskusest sõdade kaudu, sest kusagil ei leia kohalikust kultuurist venekirveile prototüüpe ning see sündis ruttu, sest vanemad tüübid on sarnased kõigis mais, kuhu venekirve kultuur on levind. See ei tähenda ka lihtsat maade vallutamist à la Caesar või Napoleon, vaid rahvaste rändamist, kuna uus kultuur igal pool segunedes kohalikuga jääb siiski määraks.

Nii rändasid indo-eurooplased oma algkodus, kus neil oli juba arenend mitte madal kultuur ja põllupidamine tuntud mitmes sihis.

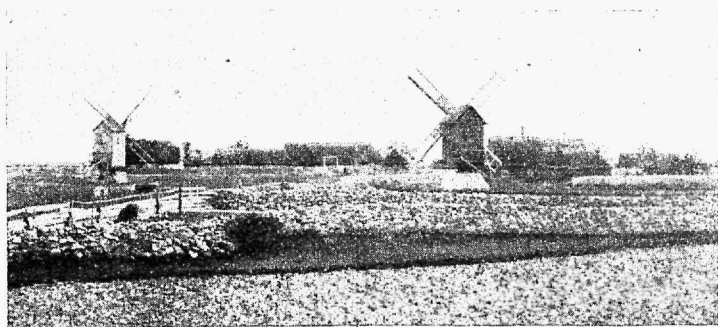
Põhjapoolseist said germaanid, põhja-õhtu Venemaale jäänuist tulid läti-leedulased; kagus läksid nad üle Kaukaasia Aasiasse ja olid praeguste armeenlaste, perslaste ja India dravidade esiisadeks. Venemaal lõppes mainitud kultuur pronksiaja tules: selle kandjad rändasid ära. Võrdluskohade abil Daani n. n. käikhaudadega ja Trööjaga Väike-Aasias on venekirve kultuur dateeritav umb. 2500-2000 aastat e. Kr.

Ka Eesti venekirveste leiud tunnistavad, et praegusele Eesti alale, kus juba tookord soome-ugrilasi, kelle algkodu Kesk-Venemaal on otsitav, elasid võõrad vallutajad, indo-eurooplased, umb. 4000 aastat tagasi tulid. See kultuur kodunes, siin loodi asju, milles on uus ja vana vorm ühinend, siin tekkis näit. ka uusi kirvevorme, mis on iseloomulikud ainult meile ja Edela-Soomele, n. n. Soikkeli kirvetüüp. Kuid see on juba ise küsimus, ühenduses küsimusega eestlaste Baltimaale rändamise ajast.

Pilte Saaremaalt

„Odamehele“ kirjutand H. Moora

Meile „suuremaalasile“ on Saaremaal mitmeti eriline omapärane huvitavus. Selle põhjuseks on Saaremaa eriline seisukord muu Eestiga võrreldes maadeteaduslikult, looduslikult ja majanduslikult. Kuigi Saaremaal võrdlemisi soojema merekliima tõttu kasvab mitmeid taimi, mida meie mannermaal ei tunne, on selle maapind ja kultuurtaimestik üldiselt nii vilets, kui vaevalt kuski mujal Eestis. Saaremaa on suurimalt jaolt alles võrdlemisi hiljuti mere alt tõusnud ja selle maapinnaks on paaskalju väga õhukese mullakorraga, kohati ei ole pael sugugi mullakatet. Seepärast on Saaremaa rahvas meil ka võrdlemisi kõige kehvem, kõige enam maha jäänd, elab osalt veel etnograafilistes oludes, mis on küll omast kohast huvitavad, kuid teiselt poolt, kui kauemini neis olla, mõjuvad teatud mää-

Saaremaa: Karala küla Kihelkonnal

ral kurvalt.

Saaremaaletulijale torakavad vist kõige päält silma selle suured kadakaväljad, karjamaad, mida näeb igalpool ja misko-

Maa-alad, kus mullakord vähe paksem, on põldude alla võetud. Kuid need on harilikult väga kivised, isegi kohati nii kivised, et paeprahi vahel mulda ei olegi näha, nagu juuresoleval Immiste küla põldu kujutav pilt näitab. Ja siiski arvavad kohalikud elanikud, et niisuguses paeprahis kasvavat vili pisut parémini kui mõnel teisel, enam mullasel põllul. Nähtavasti on nende kivide all õhuke kord, kuid siiski hääd mulda.

Niisugune maa muidugi ei suuda rahvast toita ja harilikud talupojad on sunnitud endile vilja ostma. Tuuakse Kuressaarest vakk vilja ja elatakse kuni jälle tarvis läheb.

Saaremaa: Kivine põld Immiste külas Kihelkonnal

hati endid laiutavad kilomeetrite viisi. Kuigi neid näeb ka mujal, Põhja-, eriti aga Loode-Eestis, on need kõige tavalisemad ja tüübilisemad siiski saartel, mille maastikus nad moodustavad kõige olulisema osa. Paesal aluspõhjal olevas vaevalt mainimisväärilises mullakorras ei kasva loomulikult suuremaid puid. Siin vaevlevad kuidagiviisi ainult samblasegane vilets rohi ja see kõige viletsama maapinnaga leppiv ja kõige viletsamast maast tunnistav kadakas. Kuigi sarnaseid välju nimetatakse karjamaadeks ei ole nad seda meile „suuremaalastele“ harjund mõttes, sest, nagu öeldi, suuremat rohtu nad ei kasvata ega seepärast jõua toita karja. Saartel ongi seetõttu veiseid võrdlemisi vähe, karjamaadel on näha pääasjalikult lambaid, kes suudavad kuidagiviisi madalat rohtu kätte saada, nipides siiski lisa veel kadakapõõsaist.

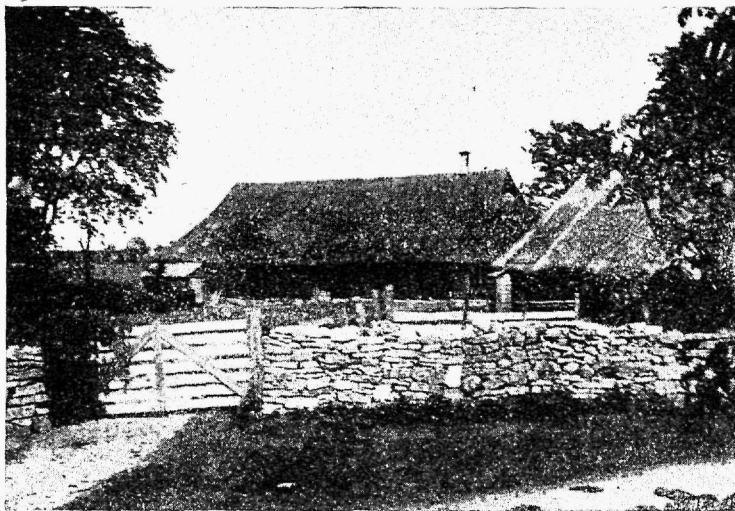
Saaremaa: Poisike härjaga sõnnikuveol Kihelkonnal

Vilja ostetakse ka mõnelt maaturult, kuhu vähe jõukamad mehed tulevad oma viljaga ja kehvemad kaladega. Kalapüük ongi see elatusabinõu, mis kehvale saarlasele kõigepäält võimaldab olemasolu. Varemalt, enne suurt maailmasõda oli kalapüük võrdlemisi tulukas, sest külje all olev suur Riia linn ostis alati kogu saagi. Nüüd on aga piir ees ja kuigi see ei takistaks, Riia linn on jäänd väikseks ega paku enam endiseid müügitingimusi, seepärast on saarlase elu nüüd väga kitsik.

Pääle kalapüügi pidid aga saarlased otsima teenistust ka väljaspoolt. Paljud mehed lähevad suveks „suurelemaale“ kraavitööle (Must-

Saaremaa: Küla lambad kadakasel karjamaal Kärilas

Saaremaa: Talumaja Kihelkonnal

jalast kõigepäält) või puutööle (Kihelkonnalt). Kodu ja põllud jäeti ja jäetakse veelgi suurelt jaolt naiste hooleks. Naised teevad kõik põllutöö: veavad sõnniku, künnavad ja külvavad osalt nüüdki, kui mehed tööpuuduse tõttu suurelmaal peavad jääma koju. Mees nokitseb tihti kuski tara kallal ja vaatab päält kuidas naine harib põldu — see pole tema töö! Naine peab aga tegema ka koduse töö, hoolitsemata kehakalte eest jne., seepärast võib näha tihti naisi, kes püüavad teha kaht asja korraga: veavad sõnnikut ja ise koavad sukka. Kuid mõlemad, kodu ja põld on seetõttu hooletuses. Kodu on must ja räpane, põllutöö püsib kõige algelisemal astmel, sest naised on igal rahval tuntud oma konservatiivsuse poolest, ei võta niipea mingit uuendust tarvitusele, kõnelemata, et nad ise mõne uuen-duse leiaksid. Kuna mujal meil töötavad traktorid, on Saaremaal seanina ja karuäke veel harilikudeks tööriistadeks. Veoloomana, künnil kui ka vedudel eelistab saarlane ikka veel härja. Kehva maa tõttu on härja kergem pidada kui hobust, sest see nõuab vähem toitu ja seda võib lihaloomanagi müüa.

Üksikute töötamisviiside ja tööriistade kõrval on loomulikult kogu põlluharimise süsteem sama algeline. Maad on kuni tänapäevani suuremalt jaolt alles üksikuisse kruntidesse jagamata ja kuuluvad kogu külakonnale. Nii on põllud, samuti ka karjamaad ja niidud. Lahtiste kivide rohkusest

on tingitud nähtavasti ka suur tarade (aidade) rohkus, mis põlde ja muid maid ümbritsevad. Kuski pole Eestis nii palju tarasid, nagu saartel. Tarad ümbritsevad ka karjamaid ja neil võivad siis kogu külakonna hobused ja muud loomad vabalt ümber kolada. Et loomad kaugemale, teise külakonna maale ei pääseks, on koh-tadel, kus teed taradest läbi lähevad väravad ees. Väravad on ka suurtel maanteedel ja isegi kuulsaks saand Saaremaa raudteel. Sõitja peab vankriilt maha tulema, värava avama ja sulgema. Kohati on aga värava juures mõni vanamees vahiks, kes sõitjate ees ja järel värava avab ja suleb. Niisuguste väravahtide tarvis on teede kõrval kohati väikseid ütte, nagu üht juuresolevalt pildilt võib näha.

Pae rohkus ja kerge kättesaadavus on Saaremaal tekitand mõne sellekohase „tööstusharu“. Kuulsaim paemurd on Kaarmal. Kuid on muidki murde, näit. Kihelkonnal Läägi küla juures. Paest, mis siin sügavamast, ühtlasemalt tihedast kihist murtakse, valmistatakse kõigepäält kõik korstnatorud. Saarlane ei tee nimelt omi korstnaid üksikuist kividest, vaid laob nad kokku nelinurgelisist, selleks raiutud torudest, mis-suguseid võib näha siin toodud pildil maas. Pääle selle raiutakse aga paest muidki asju, m. s. huariste ja plaate (üks pildil mehe kõrval). Korstnad on Saaremaa taludel seetõttu, et nad torudest on kokku säetud, peenemad ja sihvakamad kui mannermaa majadel ja tihti juba eemale valgelt helendades annavad muidu väikseile saarte taluhoonetele teatud viisil rõõmsa väljanägemise.

Saaremaa: Paemurd Läägi küla juures Kihelkonnal

Mis Saaremaa küladele ja isegi maastikule veel erilise väljanägemise annavad, on rohked tuulikud, mida harilikult igas külas oma 3 tükki, aga mõnes isegi 5-6 silma torkab. Saaremaa tuulikud on väikesed, pool „käsveskid“ ja enamasti igal jõukamal peremehel oma. Need tuulikud on meile suuremaalasile saarte kohta nii tüübilised, et ilma nendeta ükski Saaremaa küla pilt ei ole õige Saaremaa pilt, sest saarte tuulikud on väikesed, omapäraselt ehituselt, seisavad mahakaevatud puusamba otsas,

mille ümber on laotud paarkividest veski „jalg“. Neid veskeid on üheskoos küllaga raske saada pildile, sest need asetsevad enamasti külast vähe eemal, lagedal kohal ja ainult harva keset küla, nagu siin Karala külas. Külad ise on Saaremaal koos, enamasti n. n. sumbkülad. Talud ei asetse, nagu mannermaal harilikult, teineteisest eraldi, vaid võrdlem. tihedasti mõne tänava ristkoha ümber.

Saaremaa: Väravaht oma onni ees, Mustjalas

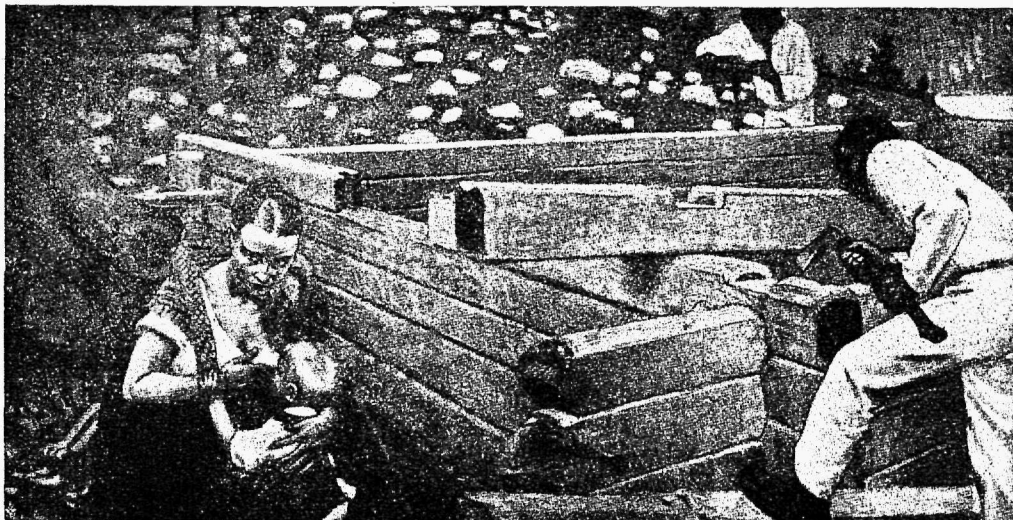
Soome rahvatüüpe

Tähtsama Soome kunstniku A. Gallén-Kallela 60. a. sünnipäeva puhul tema raamatust A. Gallén-Kallela: „Kallela-kirja“

Kõige suurepärasem tüüp, mida mäletan lapsepõlve ajult, oli meie voud, ¹⁾ suur, uhke tugev ja täiesti tubli mees. Temal õeldi sama palju jõudu olevat kui neil kaheksal sulasel kokku, kelle juhatajaks ta oli. See oli Tuomas.

Sel Tuomal oli nii oma käsualuste kui ka käskijate tingimatu usaldus ja austus. Ta oli tõsine truuduse algkuju, kelle sõnad maksid ka muiski kui talu korraldust ja töid puutuvais asjus.

Sel ajal oli Satakunnas veel üldiselt kombeks, et n. ö. herrastaludeski töölistes käisid saunas mehed ja naised ühekorraga. Õige pisikese poisijõmpsikana olin korra ühes niisuguses saunas ja siis juhtus mu pilk түsedale, alasti teenijatüdrukule, kes kõiges omas toreduses lavalt alla astus. Ütlesin omas süütumas rumaluses sobimatu ja rõveda märkuse. Siis Tuomas voud, kes oli juba ennast

A. Gallén-Kallela: Asunik

pesnud, tõusis oma istmelt, võttis jõmpsika turjast kinni, tõstis kõrgele, raputas ja ütles karmilt: „Küll ma sulle — — näitan!“

Tõsine vaikus valitses tükk aega saunas. Ei keegi usaldand vedada oma suud naerule, kuigi juhtumine oli kahtlemata niisugune, et sulased oleksid naernud suure häälega, kui küsimuses oleks olnud vähem austusvääriline isik kui Tuomas.

Ma hiilisin häbisena saunast. Tundsin teind olevat midagi sarnast, mis haavas sauna puhtust. Ja siit alates hakkasin pidama aus sauna ja alastuse pühadust.

Nagu paljud jõumehed oli Tuomaski väga hääsüdamlik. Kooliteekonnal saatis ta meid Hämeenlinnani, kust raudtee algas. Ja kui vaheaja tulles ta meile samasse jaama vastu tuli, siis raputas ta pääd ja ütles näiteks nii:

„Küll aga selle Akseli huuled on säääl koolis siniseks läind, ja põsedki on nii aukus.“

Ja kogu kodutee hoolitses ta meie eest ja söötis meile lihapulle, mida ema oli saatnud suure moonakoti täied.

Mõnikord suurtel pidupäevadel juhtus Tuomas võtma paar suutäit liiga. Siis muutus ta nii südamlikult pehmeks, võttis sulle, kallistas ja silitas sasist tukka ning ütles:

„Vae, vae, kui see Akseli sureb, siis mina küll temale ehitan ilusa marmorist hauasamba, ja nii sileda.“ Lause sööbis jäädavalt poisikese meele.

Kõige ilusamana mälestusena Tuoma ajult säilib ikka mu meeles tema tagasitulek saunast. Öhtulauas istudes nägime toreda kaheksa mehe rea, kes punastena kui vähid, Tuomas eesotsas, rahulikult astusid tuppä. Kaks väikest sulaspoissi lõpetasid rea.

Kui lehitsen oma mälus lapsepõlveaegseid juhtumusi, siis näen säääl ülaljutustatud kaunide mälestuste kõrval ka selliseid, mis juba vara juurutasid mu meele käsituse elu sügavast tõsidusest.

Ühes meie torbäs ²⁾ asus lesknaine, kelle pojaga ma mõnikord üksi jäin. Ta oli niisugune, keda lapsed omakeskis pahaks poisiks kutsuvad.

A. Gallén-Kallela: Soome tüüp

¹⁾ Tööjuhataja.

²⁾ Torp, ba — popsitalu.

Naine suri, ja imelikust uudishimust aetud läksin torbale. Läksime poisiga tuppa tema surnud ema vaatama. See magas voodis sinkjalt kahvatanuna, suu ja silmad praokili, pulstund harvad juuksed meeukohtadel ja lahjad käed ristipanduina rinnal.

Uudishimu ja hirmu tundega vaatlesin korjust. Siis ütles poiss:

„Siin see pergel nüüd magab.“

Kangestunult pöörsin poisi poole. Vaatasin teda kaua ja mäletan, et tema huuled vähe värahtasid. Siis jooksin hirmust vallatuna koju.

Tappura Leena oli käpsakas, kuid priskelt-tüse punapõseline keskealine naisnimene. Silmad vaatasid ringi üsna ilmalik-kirglikult, kuigi Leena oli ka samal ajal õige jumalakartlik.

Ta laulis salme ja oli igati kärmas. Usu asjust kõnelesime meie sagedasti isekeskis, ja eide vagaduses oli vist midagi niisugust, mis mulle aina põhjust andis tema kulul nalja heita.

Värvilistest akna eesriietest soovitas ta meil loobuda sest need olid patused ja jumala tahtmise vastu. Kuid ta ise võttis enese juure pimedada taadi, kuigi papid niisu-

A. Gallén-Kallela: Kullervo sõttasõit

Mitmed korrad olen hiljem mõtiskelnud, kas oli see poiss kõige häbematum inimese jätis, mida maa võib kanda, oma ema mälestuse rüvetaja, või juhtusid need sõnad soovist uimastaval viisil peita kostust, mis ehk teisiti oleks võind nutuks pahvatada.

Valdavalt mõjus minusse jutustus Mouhijärve eraku surmast. Kuulsin selle esimestest kätest, ja see on suurel määral selgitand minule soomlase iseloomu salajast, sügaval peituvat jõudu.

Mouhijärve laanes elas omal ajal vana popsitaat.

Metsade elanik oli ta vanas hääs mõttes. Ja korralik taat oli ta olnud kogu oma ea. Kui taat vanaks oli saand ja nägi elu ikka raskemaks muutuvat, otsustas ta ise oma päevad lõpetada ja hoolitseda matusegi eest.

Politse'i uurimise järele selgus, et ta oli toimind nii:

Oli läind sügavale metsa kuni oli leidnud lageda kaljukungu, millel vana üksik mänd seisis. Mäni juurele oli ta õige hoolsasti ehitand eeskujuliku, ühepikustest ja ristilaotud kaigastest vooditaolise riida, mille pääle siis veel ta oli asetand risu ja kuusehagu. Taat oli süüdand riida ja heitnud sinna pikali püss ja kott kõrval.

Ja siin vana mäni juurel, toredal kõrgel kaljul nau-tis üksinduses surma, siirdus vabatahtlikult, kuid kuninglikult julgesti noorema põlve teelt, sõjariistad kõrval. Kui kohale tuld, oli sadand paksult sügislund, mis kattis pooleni põlend riida ja sellel magava vanamehe korjuse.

guse kodukaru pidamise õige patuseks nimetasid. Ta hoolitses taadi eest kõige paremini, pani läbi sügava metsa käiva teeraja ääre kivegi, mille vastu taat teed käies võis koputada, et teel püsida.

Leena kaubitses oma käikudel palveraamatutega ja muu vaimuliku õrgu roaga. Nende sisu jutustas ta nii kõva häälega, et männikud vastu kajasid ja värin käis üle õhtuvaikse vee pinna.

Neid raamatuid ja muud kirjavaragi hoidis Leena aidas oma puusärgis. Korra tahtsin näha seda varakontorit, kuid Leena ei olnud sellega nõus.

Aastate järele tabasin tema põllul kartulid noppimas. Mind näind tuli ta minu juure, sobitas oma kõhu aia praokohta ja hakkas paukuma, et

„Kuidas see herra on häbistand mind selle pildiga! Ja mina hull olin, kui lasksin maalida ennast. Praosti prouagi ütles, et kõik on seda näind.“

„No mis oli siis siin häbeneda?“ küsisin.

„Kas või seda, et sinna oli kirjutatud et jumalakartlik eit.“

„Ei olnud see siis tõsi?“

„Nii, aga niisugust ei tohi trükkida.“

Siin ei olnud mingisugust kasu hakata pikemalt vaidlema. Läksin vilistades oma teed. „Jumalakartlik eit“ vedas oma kõhu aia praost, võttis kaika kätte ja hakkas vihaselt kartulid kaevama.

Ungru krahvi viimane mererööv

Ühe prantslase reisimälestustest

Pikkade, vahetumalt raskete aastasadade orjuses on meie rahva ajalugu õieti ainult valitseva kihi, sakste ajalugu olnud. Ainus koht, kuhu koondus kõik, millisele inimese kõrv üldse veel tundlik oli, — kogu tema huvi ja hirm, tema orjameelne sümpaatia ja vaen, — koht, mis osutus tema kadestatavaks taevaks, — veel rohkem aga piinapõrguks, oli mõis.

Küllalt veel kuni meiepäevini elab rahvasuus tähtsamaid tema minevikujumalaid, häid ja hulle paruneid ühes nende kirju kubjaskonnaga, ning alles võib ajaloo-kirjutaja ammutada nendest otsekohestest allikatest, sest ainult ehk umbes käesoleva põlvega kaovad rahva seast kord need säilised mälestused.

Allikana aga on rahvasuu üks harilikult liig ühekülgne, ja eriti kaugemast minevikust edasiantud mälestusi on inimlik sümpaatia või vaen arutihti moonand, ja sellepärast seda hinnatavam võib olla iga kirjalik või muu mälestusmärk, mis käsitatava ajajärguga lähedaselt ühevanune.

Nimelt sellelt seisukohalt väärib lähemat tähelepanu ühe kaas-aegse jutustus kummalisemast mõisnikutüübist, millist Balti ajaloos ehk üldse olnud, — kurikuulsast Ungru krahvist, sellest viimast Saarte mereröövlit, kes alles XVIII aastasaja lõpul Hiiumaa rannas ämblikuna pesitses. Alljärgnevad mälestused temast on võetud prantsuse emigrandi-kuningriiklase markii de Custine'i reisikirjadest, millised ta avaldand nime all: „Venemaa 1839. aastal“.

Omi reisimärkusi teeb markii tavaliselt õhtuti, enne und. Laevasõidul Lübekist Peterburi viibib temaga ka keegi vene vürst K. Viimaselt nimelt kuuleb markii Ungru krahvi loo, mis teda nõnda huvitab, et õhtul selle kohe oma päevaraamatusse märgib:

„Täna pääle keskpäeva sõitsime mööda Hiiumaa saarest, mis asub otse Eestimaa ranna läheduses. Selle maa väline ilme on kurb, erakliselt külmtõsine, loodus siin näib olevat rohkem kehva ja lase, kui võimas ja metsik; — rohkem igavuse kui jõuga näib ta inimest peletada tahtvat. — „Omal ajal on siin väga imelisi asju juhtunud,“ lausus meie korraka vürst K.

„Nimelt millistel aegadel?“

„Mitte väga ammu: keiser Pauli ajal.“

„Jutustage meile sellest.“

Vürst algas vestmist.

„Keegi parun Ungern-Sternberg, väga vaimukas inimene, oli kaua rännand mööda Euroopat, ja need reisid olid teind temast kõik, mis temast üldse kujuneda võis,

— elukogemustes ja tähelepanekutes arenend iseloomu.“

Peterburi tagasi jõudes, sattus ta teadmata põhjustel kojaringides viha alla, ja oli sunnitud lahkuma; ta eraldub Hiiumaale, mille omanikuks ta oli, ja siin selle üksinduses, omas metsikus piiramata isevalitsuses, vannub ta viha kuni surmani kogu inimsoole, vannub kätemaksu keisrile, kes temale nüüdsest pääle kehastas inimesi üldse.

See isik, kes elas alles meie lapsepõlve aegadel, võis nõnda parimaks eeskujuks olla nii mõnelegi lord Byroni kangelaatüübile.

Paos omal saarel, tunneb ta korraka suurt tungi enese täiendamiseks; ja et vabalt oma teadusliste töödele anduda, laseb ta oma lossile juureehitada kõrge torni, mille müürid praegu nimelt pikksilmas paistavad.“

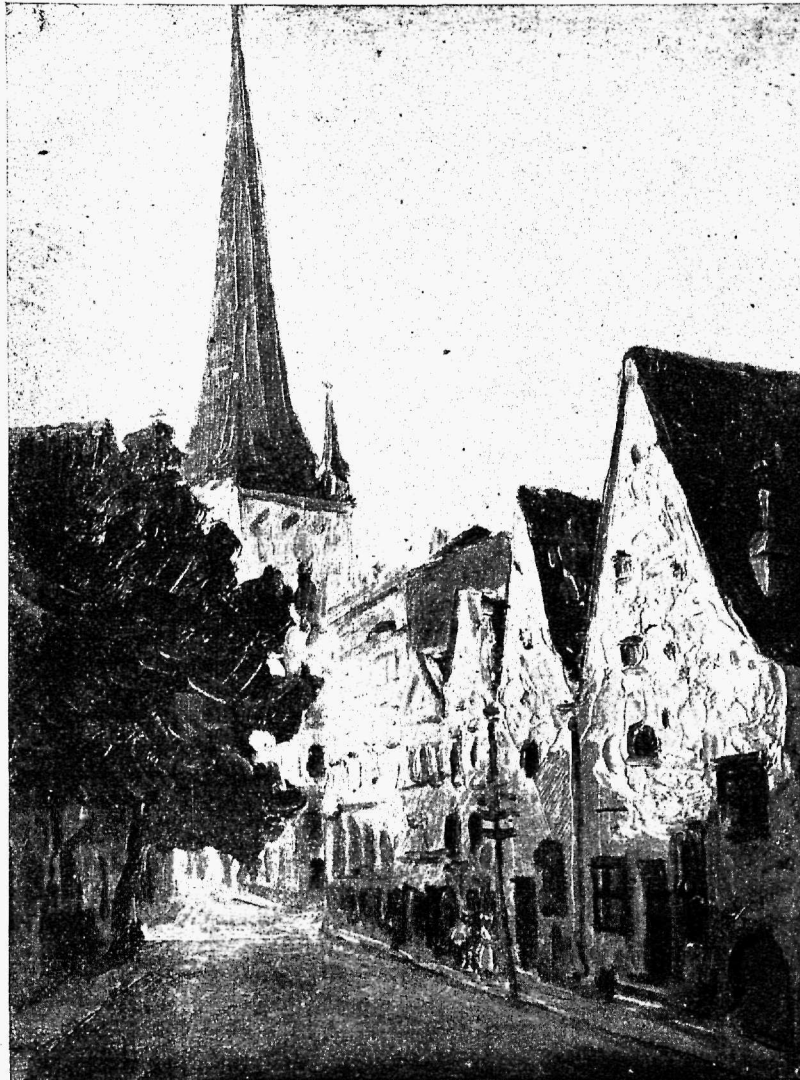
Siin peatas ta, ja meie nägime pikksilmaga tõesti Hiiumaa torni.

Vürst jatkas: „Sinna torni viis ta oma raamatukogu, üles tippu aga kinnitas ta midagi suure laterna taolist, mille klaasraamidega

ümbrisetud rõdu tähetorni, ehk pigemini tuletorni meele tuletas. Nagu ta oma alamatele tihti seletas, võivat ta segamata töötada ainult õõseti, ja nimelt ainult selles kõrvalises kohas. Sinna ta siis tihti ka lukustus, et end koguda ja rahu leida.

Ainsad inimesed, keda ta oma ümbruses kannatas oli tema üksik poeg, alles poisike, ja selle guvernöör — kasvataja.

Teatud päevadel, enne keskööd, kui ta mõlemaid juba magavat teadis, kadus ta üles oma töötuppa: selle klaastorni oli siis pimestavast lambist nõnda valgustatud, et kaugelt teda signaalituleks võis pidada. Sarnane tuletorn, mida ta aga tõelikult ei olnud, oli määratud selleks, et eeksitada võõraid laevu, mis nõnda saare rannas ker-

Sepp-Schmidt: Vana-Tallinn, Lai tänav

gesti hukkuda võisid, kuna nende kaptenid tulles kaugelt, ei teadnud täpselt igat kohta, kust hädaohlikusse Soome lahte kõige julgem suunduda oleks.

Selle eksimise võimalusega arvestaski hull parun. Ehitatud keset merd veealuste karide kohale, sai äraandlik torn kõikide kogemata meresõitjate päästesihiks; ning need õnnetud, eksitatud petlikust lootusest, millega pimesitati nende silmi, leidsid surma sääli, kust lootsid saada varju tormi eest.

Võite sellest muidugi ise arvata, kui võimatu halb oli merepolitsei korraldus tol ajal Venemaal.

Oli mõni laev nõnda hukkumas, tuli parun alla randa, ja laskus paati, saatjateks mõned julged ja osavad mehed, kes tal tema õiseteks ettevõteteks alati käepärast olid: ta kogus võõrad merimehed kokku, riisus nad, selle asemel, et nende abiks olla, pimedas paljaks, ja, neid mahanottides, hävitas ta ka laeva; seda kõike tegi ta vähem ahnusest, kui haiglasest „asjaarmastusest“ ja hävitamiskirest.

Usu kõigesse ja eriti õiglusse kaotand olles, pidas ta vaimlist ja ühiskondlist korralagedust maise inimese olukorraga kõige rohkem sobivaks; kõik kodanlised ja poliitilised voorused aga olid tema meelest ainult kahjulikud unistused, mis loodusele ainult vastutöötavad, ja teda ialgi oheldada ei suuda.

Nõnda oma ligimeste eluga mängides, arvas ta end ainult kaasaaitavat saatusele, kuna ka saatust tema silmis surma rohkem armastas, kui elu.

Kord ühel õhtul, sügise lõpupoole, mil ööd kõige pikemad, oli ta oma harjund kombel jälle hävitand ühe hollandi kaubalaeva meeskonna; mitu tundi olid mereröövliid, keda ta oma teiste teenrite hulgas ihukaitse nime all pidas, sellega ametis, et karile jooksnud laeva koorimat maale kanda; nad ei märgand aga, et meeskonna mahanottimise ajal laeva kapten, kasutades pimedust, ühe paadiga, kuhu temale ka mõned teised madrused laevalaelt järgnesid, põgenema oli saand.

Enne koitu, mil paruni ja tema käsilaste must töö alles pooleli, teatab märquanne järsku mingi paadi liginemist: kohe sulutakse maa-aluse ruumi salauksed, kuhu röövitud saak peitu viidud, ja otse tulejate ette laskub langesild alla.

Mõisnik, — viisakas ja ülilahke võõraste vastu, — joon, mis kogu Vene seltskonnale nii püsival iseloomustav, — ruttab uute maandujate juhti vastuvõtma lossi saali, mis asus kõrvu poja ruumidega; poisid kasvataja oli voodis alles ärkvel, kuna ta end tõsiselt haigena tundis. Tema toa uks, mis viis saali, oli lahti jäänd. Kohe teatatakse parunile võõra tulekust.

„Herra parun,“ algab tuleja ettevaatamatu kindlusega, „teie teate mind; siiski ei või teie mind äratunda, kuna nägite mind ainult korra, ja seegi pimedas. Ma olen kapten sellelt laevalt, mille meeskond alles teie tornimüüride all surma leidis; kuigi see mulle nii vastumeelt, pean ma nüüd teie poole pööрма; ja ma olen sunnitud teile ütleva, et mitmed teie mehed heitluses ära on tuntud, ja et ka teid ennast on nähtud täna öösel oma enese kätega üht minu meestest surnuskägistamas.“

Parun ei vasta midagi, vaid läheb ja paneb tasa oma poja guvernööri ukse kinni. Võõras jätkab: „Nõnda räägin ma teiega sellepärast, et mul siiski mõtet ei ole teid väljaanda; tahan teid ainult hoiatada, et olete täiesti minu võimuses. Andke mulle minu laev ühes koormaga tagasi, sest nii vigastatud, nagu ta küll on, võib ta mind siiski veel Peterburi viia, ja ma luban teile, et kogu juhtumine saladusse jääb, mida olen valmis kinnitama vande. Oleks mul ka juba senini tahtmist olnud kättemaksa, oleksin võind siit minemahiilida, ja esimeses külas teid

välja anda. Ettepanek, mida teile teen, näitab, et ma teid päästa tahan, hoiatades teid selle hädaohu ees, millesse oma roimaga alles sattund olete.“

Kogu selle aja on parun vait; tema näoilme on tõsine, sugugi aga mitte kohkund. Ta küsib kaptenilt ainult vähe aega, selleks, et üksinda omaette seisukorra üle otsustada, ja kaob, öeldes, et ta juba veerandtunni jooksul vastuse toob.

Mõni minut enne kokkuräägitud aja möödumist ilmub ta ootamata läbi salaukse saali tagasi, tungib hulljulgele võõrale kallale ja pistab ta põueodaga surnuks! . .

Samal ajal antakse käsk ka meeskond kuni viimseni mahatappa; vaikus, mida need hulgalised kägistamised korraks segavad, on röövlipesas pea jällegi valitemas. Kuid guvernöör oli kõik kuulnud. Ta kuulatab veel korra . . . ei märka aga enam muud, kui paruni jalasamme ja mereröövlite norskamist, kes oma lambanahksetes kasukates uinund trepiastmetele.

Parun rahutu ja kahtlustav, tuleb tagasi, astub mehe tuppa, ja uurib teda kaua ja tähelepanelikult; otse voodi ees, verine nuga alles pihus, valvab ta vähematki märki, mis võiks äratada kahtlust mehe silmakirjalikus unes. Lõpuks siiski arvab ta seda magavat, ja otsustab teda ellu jätta. — Meisterlikkus roimas on sama haruldane, kui igas muus asjas,“ tähendas vürst K., katkestades oma jutustust.

Vaikisime, sest olime kärsitud ootama loo lõppu; ta jätkas:

„Nõnda olid guvernööri kahtlused kindlasti tõestund; sest kohe, kui hollandi kapteni esimesed sõnad tema kõrvu ulatasid, oli ta voodist ülestõusnud, ja sai parajasti julma tapmise tunnistajaks, kuna ta läbi ukse, mille parun lukustand oli, nägi kõike, mis uksepraal kohal sündis. Alles silmapilgu hiljem on tal veel küllalt külma verd selleks, et mõrtsukat petta, ja, — nagu saate kohe nägema, — oma elu päästa. Pääle paruni mineku üksi jäädes, tõuseb ta uuesti, riietub palavikuliselt (sest ta oli ka tõesti palavikus), laskub aknast nõõri abil alla, hiilib muulile, leiab sinna kinnikõidetud paadi, vabastab ja lükab ta merele, ja sõuab nõnda ihuüksi manneri sihis, ja maandubki lõpuks ilma uute vahejuhtumisteta; vaevalt aga kuivalejõudes, tõttab ta kohe esimesse inimasulasse ja teatab juhtumist.

Haige kadumist leitakse Hiiu lossis kohe; tapmistest alles segane, kardab parun alguses, et guvernöör soetõve hoos end ehk ise merre kukutand; laiba otsimisega ametis, ei mõtlegi ta meest tagaajada. Kuid nõõr aknal ja paadi kadumine on järsku kindlateks tõendusteks, et mees siiski põgenend. Hiliselt toibununa tahab röövel omale parajat väljapääsu mõtlema hakata, kuid näeb korraga, et päralejõudnud väed lossi juba sissepääs. See sündis teisel päeval pärast laeva riisumist. Esimeses hoos tahtis ta veel vastupanna, kuid tema enese käsilased andsid ta välja, ja ta saadeti Peterburi, kus keiser Paul tema eluks ajaks sunnitööle mõistis. Ta suri Siberis.

Niisugune oli selle mehe kurb lõpp, kes kord oma vaimukuse ja võluvate kommetega oli hiilgand Euroopa toredaimates salongides.

Meie emad omis mälestustes leiaksid tema veel küllalt armastusväärilisegei olevat.

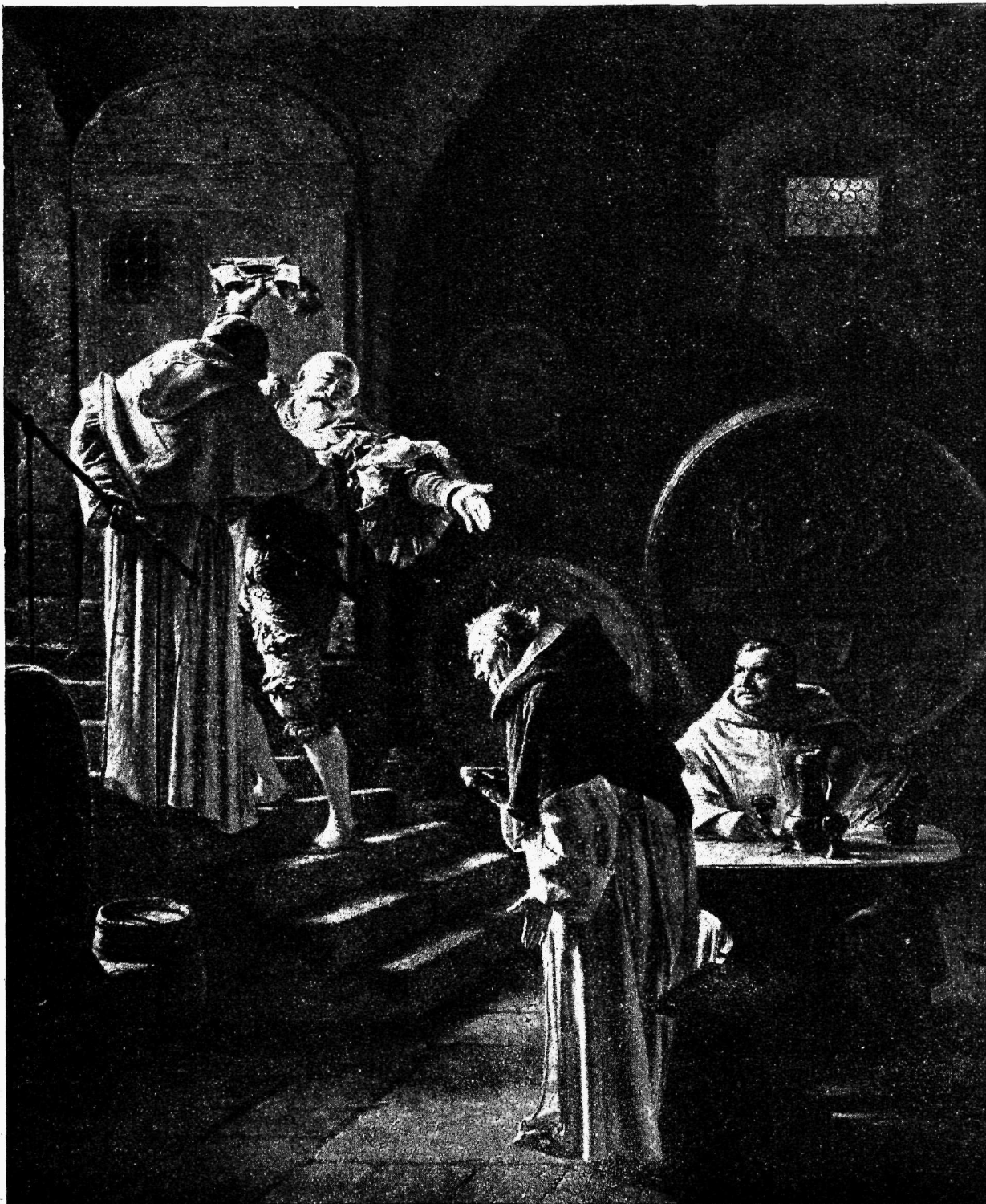
Sarnane lugu, kuigi ta meile ehk romaanitaoline näib olevat, oli näiteks keskajal siiski aga päris tavaline; ja ma ei olekski seda teile jutustand, kui ta alles peaaegu meie päevil juhtund ei oleks; see ongi nimelt, mis teda huvitavaks teeb. Nagu näeme, on Venemaa igas suhtes vähemalt nelja aastasaja võrra muust maailmast mahajäänd.“

Tõlk. Alf. Tamm

Eduard von Grützner

1864—1925

„Odamehele“ kirjutand J. Pert

Ed. von Grützner: Ränga „võtmise“ järele

Germaani rahvaste kunsti üheks isikupäraseks omaduseks on lopsakas huumor sooja perekondlikkusega: — genre- ja interieurmaal.

Hiljuti surnud Eduard von Grützner esitab tõuliselt seda joont kunstniku isikupiirilises loomingu.

*

Mõned andmed Ed. v. Grützneri elukäigust: sündis Sileesias, Grosskarlovitz'is kehvade vanemate seitsmenda lapsena. Käib karjas, kuni kohalik pastor terase poisi oma juure võtab, et kasvatada selle vaimulikuks. Poiss võtabki (katoligu) jumalateenistust ministrandina osa, või laulab kooril. Koolipingil ilmneb

Ed. von Grützner: „Mitte tilka enam!“

aga poisi eriline joonistamis- karikatuuride anne ja see määrab lõpuks elukäigu.

1864. a. asub ta reisi raha paunas Müncheni, pääseb Akadeemiasse. 1867. a. pääseb juba Piloty kooli ja saab oma ateljee. Viimase lõpetab 1870. a.

Siit pääle elab ta oma loomingule, igal pool ter- vitatud külalisena, kelle isiklikuks kireks on omale kokku kuhjata vanavaralisi kunstitooteid.

*

Neil, kunstniku arengu alguse aastail oli moes ja nõuetav ajalooline suurmaal, mille esitajana Piloty't Sak- samaal vaadelda võib. Kuid selle aine ja käsitluse kunsti- suunaga oli täielises vastu- olus Grützneri loomisins- tinkt. Piloty koolis ette- antav ajalooline teem jäi kunstnikule võitmatuks.

Salaja maalib ta selle asemel oma esimese mun- gapildi „Kloostrikeldris“

100

Ed. von Grützner: Falstaff oma paashiga

(1868). Vend keldrimeister on kloostrikeldris aamist proovides tagasi langend teise aami najale muhelevas naerus. Ta ees aga vihase näoga prior ühe teise ven- naga.

Siit algab Grützneri kui kunstniku kuulsus, kloost- rites munkade koduelu kujutamistega häätahtliku ja paljastava huumoriga, kloostri keldrist pühaõhtu söömaajani, kuid meelsa- mini ja kunstiküpselt munkadega õllelauas või likööri karika ümber.

Olles veel Akadeemias, soovis üks inglane (Giles) Grütznerilt midagi. See maaliski Shakespeare'i „Hein- rich IV,“ II jao järele „Fals- taff'i neekrutide järelevaa- tuse“ (1869), mis kunst- niku edaspidises loomingus põhjapaneva tähtsusega. See on samm eneseleidmisele, vabanemine Piloty koolist — ja Falstaffi, patuse ja elujanulise rüütli kuju kunst- niku hilisemais tootedes on

Vanamoelised lilled

Maurice Maeterlinck

Vanad vahvad lilled! levkoid, kuldakad, tulikad. Nagu põldlilledel, milledest neid eraldab ainult üks ilususe kiir, ainult üks aroomi osutav mõiste, on neil kõige võlumad, kõige meelivangistavamad nimed, mida inimhõimust suutnud luua. Neil pole ainult üks nimetus, vaid kolm ja neli igatüüpi, nagu tibitillukestel naiividel kuldakannidel või inimsuse tänuhäeks annetatud medailidel. Levkoid, kes te laulate keskel varisend müüre ja levitate värskendavat valgust kurbadele kividele, valge aias võrsund tõnnike, hellerhein, või üheksavägine, idamaine hüatsint, varajane krookus ja okasmalts, kuninga-kuuskjal, lõhnakannike, piibeleht, meelisliil, kirikakar, luulerikas nartsiss, aedkannike, kogelejarohe, ülased, — teie kõik olete need, kes pungapuhkemise eelkuude — veebruari, märtsi ja aprilli — esimesed ennustused ja esimesed päikese saladuslikud suudlused muudate inimestele mõistetavaks naeratusiks. Teie olete aprad, külmaõrnad ja samal ajal ka jultunud, nagu tabav mõte. Teie annate rohule noore ilme, olete värske, nagu kristallkarikasse nriisev vesi, nagu see vesi, mida koit kallab ahnete pungadele, olete türiku, nagu virguva lapse unenäod, olete peaaegu veel metsikud ja peaaegu algastmel, aga juba ülinobedasti valmiva läikega, ülikiirgava orcooliga, üliunustava graat-siaga, mis kurnab inimesele anduvad lilled.

* * *

Siin meie ees on lugemata hulga segamini paisatud kirevaid, vadistavaid, koidu ja keskpäeva päikesest joobund suve tütarde salku. Noored tüdrukud valgetes loorides ja vanapiigad violettlintides, kooliplikad suvevaheajal, leerilapsed, kahvatud nunnad, räpased uulitsalibud, ristiemand ja mammatütred. Siin on saialilled, mis silma torkavad rohelist murult. Siin on kummel, nagu lumivalge bukett, kõrvuti oma tüdimatute vendadega — jaanikakardegaga, mida ei tohi ära vahetada sügisel õitsevate jaapani kuldastritega. Siin on igaaastane päevalill — eht päike, võimas nagu preester põlvitava rahva ees, ja püüab ikka valguseallikale pöördud olla nagu soovides sellele meeldida. Siin — moon, mis oma hommikuse tuulepuhangust rebenend karikat täidab valgusega. Kohmakas sarviline jumikas talupoeglikus rüüts, mis ennast nägusamaks peab sinitaevast ja põlastusega vaatab kolmevärvilist kassitappu, teeb talle kibedaid etteheiteid, et ta on oma õie külge liiga palju taevast kogund. Siin õökannike musliinriietes, nagu väike Dortrechtist või Leidenist pärit toatüdrukuke, naiiv-kelmikas, justku kroonides oma neitsilikusega korvitaolise lillekimbu servi. Siin mesikel-

annud Grütznerele kuulsuse ja tunnustuse üle Sak-samaa piiride.

Ed. Grütznere ainealaks oli: klooster, teater, Shakespeare ja jahimehed.

Ei ole mõeldav kunstniku kloostrielu kujutlustes pilget otsida — nii elati ju. Ja Grütznere jäi kloostris vendade hulgas soovitud külaliseks kogu aeg.

Olles juba lapsepõlves koduse vaimuliku seisuses, tutvuneb ta aga lähemalt kloostrieluga „püha Andechs'i mäe“ kloostris, kus iga aasta tuhanded oma südant kergendamas käisid, sest üleval oli imetegija pühapilt, kuna all ammust ajast kuulust omamoodi imetegijat õlu pruuliti. Pruualiks oli omal alal kuulust frater Jakobus ja pea oli Grütznere sellega sinasõber. Oma koosviibimised veetsid nad loomulikult kloostris keldris.

Et paremat ja kangemat õlut kloostrites pruuliti ja siis joodi, selles ei nähtud midagi iseäralikku, isegi paavst mitte. Ja et väljast ilmalapsed siin vahutavast jumalaandeist osa saamas käisid, on loomulik. Nii oli sel ajal Münchenis franziskaanide klooster õpetlaste, kunstnikkude, ohvitseride, ametnikkude ajaviite ja õllejoomise paigaks.

Nii ei olnudki kunstnikul muud vaja, kui sisse tunda kloostrielu päikesepaistelisel tuikel — sest frater munk luges Boccacciot ja pruulis õlut, ja sarnastega

luke, oma laboratooriumis varjates ja valmistades lõhasid, mis võimaldavad meile õhku maitsta, millist paradisi lävel sisse hingatakse. Siin pojengid, häbematuult joobumiseni neelrand päikese kiiri, ise punased kas rõõmujoovastusest või rabanduse ootest. Helepunane lina, mille verine peenravahe on ärkvel alleesid valvates. Portulakk, teda nimetatakse ka kella-üheteistkümmne-rüütliks, maltsa rikkaks saand sugulane, roomab maad mööda nagu sammal, ja katab hoolikalt mustavat mulda ja kõrgete tüvede aluseid punakas-violett, hallikas-kollase või ihukarva-roosa õhukese siidiga. Paksuuhuline neitsisõlg, ümarkeheline, natuke napakas, moodustab oma kerataolised päähted kas seebist või rasvast või koguni vahast, mis on määratud eheteks külapidudel. Vana isalik leekliil, seistes jalul keset tihedat rohelist, naerab kõva häälega omi häid ebapetiseid värve. Õitsev kassinairis, või tokkroos — igati kombeline preili, kes tunneb kuidagi vähemalgi õhuliikumisel õrn mööduv häbipuna ta õielehekestesse tekib. Mungaliil, kes maalib vesivärvidega või kisendab, nagu pikasabaline papagoi, kui see oma puuri varvasseinast kõvasti kinni hojab. Tõmmu tokkroos ehk roosa kassinairis ehk roosa tokkroos ehk Jaagupi sau pakatab oma nelja nime kõrguses enese ihukarva tunnusemärgid, mis on õrnamad tütarlapse rinnanibust. Siin peaaegu läbipaistev balsamiin ja lõvilõuad, mõlemad kohmakad ja häbelikud, kartlikult surudes õitega vastu endi tüve.

Siis, üksikus aianurgas, mis kuulub vanematele perekondadele, on kokku kogund pikaleheline mailane, punane maran, teeross, muisteagene Malta rist, aiatar ehk tähtpää, sõrmkübar, — tükkiv ülespoole nagu nukker rakett, kurekell, sinikopp, nisulill — taevaroos, tõstes rõõmujoovastuses oma väikese naiivi, ümmarguse näokese pika apra kaela otsas üles taeva poole, salajane kuutõbine, kes vargi paavsti rahsid valab, neid kahvatuid, õhukesi hõbelitreid, milledega, kahtlemata, elfid ja feed maksavad omi arveid, kaubitsedes imedega kuu kiirtes. Lõpuks on veel fasaani-silm, punane palderjaan, metsnelk, mida kasvatas juba kuulus Condé (1611—1686) paos olles.

Nende kõrval, nende pääl, nende ümber, seinte pääl, püstaidadel, aiavarvastel, puukstel nagu ahvikari või sagav linnuparved lõbutsevad väätkasvud, võimlevad, mängivad, kiiguvad, kaotavad tasakaalu ja saavad selle kohe jälle tagasi, kukuvad, lendavad, vaatavad kuristikku, ronivad kõrgemale puude ladvadest, suundlevad taevast. Siin näeme

(Järg lhk. 106)

lähikäimine ei võind olla raskuseks, küll aga oma-
taolise elukujutuse aineallikaks.

Käesoleval korral ei ole võimalik esitada Ed. v. Grütznere toodete üldarvu — ta on võrdlemisi produktiivne kunstnik, kuigi kujudes korduv ja piiratud. Kuid ta kujud on hääd, iseloomulikud, karaktersead. Ta maali eriomaseks ilmeks on *su jet*, aine, anekdoot. Ja nagu eelpool tähendatud, pääasjalikult kloostrielu selle harilikus käigus: „õllepruulimine“, „kloostriätsep“, „kloostriemaal“, „avehelid“ (avehelide kuuldes palvetavad mungad kõvasti poolikud õllekannud ees), „kuld-selge“ (mungad vaatasid läbi valguse õlut täis klaasi), „õnnetu keldrimeister“ (trepist tulles keldrimeister on maha kukkund purustades pudelid korvis), „Mitte tilka enam“, „kiusatus“ (pääluu ees palvetava mungale vilgatab naerva naise salekuju) jne.

Munkade kõrval üldtuntavamaks kujuk on Fals-taff Shakespeare'i järele. Kunstnikul on selle rüütli elukäigust seeria maale, mis saand Shakespeare'i klasi-liseks kujuk. Ka „Faust“ on kunstnikule aineid pakkund, eriti Mephisto kujutus esineb mitmel korral.

Tiroomi jahimehi, teaatri stseene: kulisside taga ja garderobias — see on üldistes joontes Eduard v. Grütznere aineala kantud lõuendile.

Karjapoisist — kuulsusse ja rikkusse, kes aga hiljuti sängitati mulda.

Vennatapja

Soome rahvalaul / Tõlkind Aug. Anni

A. Gallén-Kallela: Vennatapja

„Kust sa tuled, mist sa tuled,
pojake rõõmsake?“
— „Mere rannalta, mere rannalta,
emake kullake.“
„Mida säält sa tegemasta,
pojake rõõmsake?“
— „Hobustani jootemasta,
emake kullake.“
„Millest su selg on saviseks saanud,
pojake rõõmsake?“
— „Hobune sinna sabaga sähvas,
emake kullake.“
„Millest su jalg on veriseks saanud,
pojake rõõmsake?“
— „Hobune sinna rauaga rapsas,
emake kullake.“
„Millest su mõök on veriseks saanud,
pojake rõõmsake?“
— „Venna sellega surnuks pistsin,
emake kullake.“
„Mispärast oma venda sa pistsid,
pojake hulluke?“
— „Mispärast ta minu naisega naeris,
eideke hellake.“
„Kuhu sa nüüd küll isegi lähed,
pojake hulluke?“

— „Muile maile, võõra'ille,
eideke hellake.“
„Kuhu siis jätab oma taadi sa vana,
pojake hulluke?“
— „Hulgu võrku ta valmistagu,
eideke hellake.“
„Kuhu siis jätab oma eide sa vana,
pojake hulluke?“
— „Hulgu lõngu ta heietagu,
eideke hellake.“
„Kuhu siis jätab oma naise sa noore,
pojake hulluke?“
— „Hulgu mehi ta meelitagu,
eideke hellake.“
„Kuhu siis jätab oma poja sa noore,
pojake hulluke?“
— „Hulgu kooli ta kannatagu,
eideke hellake.“
„Kuhu siis jätab oma tütre sa noore,
pojake hulluke?“
— „Hulgu karju ta karjatagu,
eideke hellake.“
„Kuna sa säält siis tagasi tuled,
pojake hulluke?“
— „Siis kui vares valgeks läheb,
eideke hellake.“
„Kunas siis vares valgeks läheb,
pojake hulluke?“
— „Siis kui hani mustaks läheb,
eideke hellake.“
„Kunas siis hani mustaks läheb,
pojake hulluke?“
— „Siis kui kivi vee pääl pöörleb,
eideke hellake.“
„Kunas siis kivi vee pääl pöörleb,
pojake hulluke?“
— „Siis kui udusulgu põhja upub,
eideke hellake.“
„Kunas siis udusulgu põhja upub,
pojake hellake?“
— „Siis kui päev südaöselgi paistab,
eideke hellake.“
„Kunas siis päev südaösel paistab,
pojake hulluke?“
— „Siis kui kuugi põletab kuumalt,
eideke hellake.“
„Kunas siis kuu põletab kuumalt,
pojake hulluke?“
— „Siis kui tähed tantsivad taevas,
eideke hellake.“
„Kunas siis tähed tantsivad taevas,
pojake hulluke?“
„Siis kui kõik kord kohtusse tuleme,
eideke hellake!“

VÕIT

JOSEPH CONRAD
ROMAAN

Sõsi — must teemant. T. B. C. Co — palavvõõ süekompania — on likvideerimisel. Samburani tähtsamasse kompania soelademesse jäi, kuna likvideerimine aeglalt rada käis, firma usaldusmehena Axel Heyst. Need saared olid võlud Heysti, keda peeti kentsakaks tüübiks, toredaks gentlemaniks, ja utopistiks. Ta oli rahvuselt rootslane, oma iuu, tiseduse ja pikkade vurudega sarnanes Karl XII portreedele. Teda armastati.

Timori saarel trehvas Heyst Morrisoni, kapitalisti ja kauba-bricki kapteni, kes oleks võinud rikas mees olla, kui tal poleks olnud suurt altruismi. Temagi oli omamoodi „võlutud mees“, sõbraks Jumalast mahajäetud pärismaalastele, kes tema kaubapurjeka ilmumisel lippe vardasse tõmbasid, konge löid ja isegi noored tüdrukud lilli juustesse pistisid. Pidulikult võeti teda igal pool vastu ning säravana ja rahuldustundega vaatles Morrison läbi monokli oma kaubatarvitajaid, kellele ta müüs kõik võlgu. Seesuguse kaubitsemise tõttu polnud tal kunagi üleliigset raha kaasas. Timoril olid Portugaali võimud etekilandel, et Morrisoni paberid korras ei olevat, teda rahaträhviga karisid, ja et tal raha maksta polnud, purjeka konfiskeerind. Heyst tasus Morrisoni trahviraha ja sai sellest momendist päale tema äriomanikuks.

Morrison sõitis Londoni, et T. B. C. Co juure uusi kapitaale tõmmata. Ta tegutses üksi tagajärgi, kuid äkki viis surm ta tema esivanemate juure. Heyst taandus üksikule saarele ja jäi nähtavaks ainult „Sissie“ kapten Davidsonile, kes siit tihiti mööda sõitis. Surabaya, väike pesa, kubises igasugu tühjadest jutudest Heysti üle, keda isegi Morrisoni surmas süüdistati. Selle eest hooldises eeskätt võõrastemajapidaja, eruleinant keiserlikust saksa sõjaväest, tüübiline sakslane Schomberg. Akki ilmus Heyst tagasi Surabayasse.

Davidson, tulles Heystiga Schombergi hotelli, kuulis, et ta sõber saält põgenend ühes orkestri preiliga, milpuhul Heystil kakelus Schombergiga olnud.

„Heystiga? Ei, aga orkestri juhi, isiku, kes enesega neid naisti kaasa veab, ja meie Schombergi wahel. Hommikul hakkas signor Zangiaco mo kui hull meie auväärt sõpra jookstes otsima. Ütlen teile, nad püherdasid kahetsegi selle sama rõdu pörandal, päale selle, kui olid üksksteist läbi terve maja tagaajand. Üksed paukusid, naised kiljatasid, kõik seitseteist naisti söögi-saalis, kõik hiinlased olid puude otsa ronind. Eh! John, ja ronisid puule, et võitlust näha?“

Rahulik mandlisaarnaste filmadega pois tegi mingisuguse halvaks panema hääle, lõpetas laua pühkimise ja kadus.

„Üks õige meesit fagemine. Ja Zangiaco algas. Na! Sää! Ongi Schomberg! Et ole, Schomberg, ta jooksis teie kallale, kui ta tüdrukut kadumist märkas. Teie, teie olla nõudnud, et wahel aegadel artistid end kuulajatega tutvustaksid!“

Schomberg ilmus ukse avaufele.

Ta lähenes. Ta habe oli imposantne, kuid ta ninasõõrmed olid iseäraliselt laiend, pingutus, oma hääle üle valitseja, oli filmnähtav.

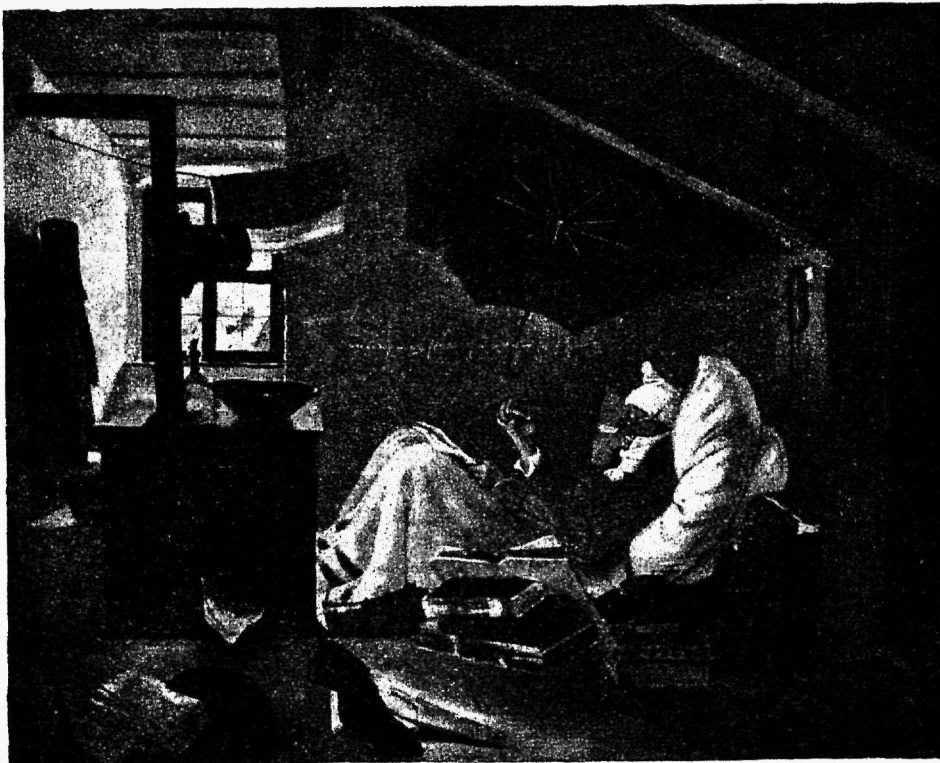
„Muidugi, asi feisis lepingus. Ma lubasin temale erilisi tingimusi, ainult teie pärast, mu herrad. Ma mõtlen oma klientide päale: õhtuti pole siin linnas midagi teha. Ujun, herrad, olite kõik rahul vähe häd muusikat kuulda; ning mis halb on selles, kui ühele naisartistile grenadiini ehk ükskõik mida paktuda. Aga see mees, see rootslane, wiis noore tüdrukut hukatusse. Ta on kõik siin hukatusse jaatnud. Ju aastaid pean teda filmas; mäletate weel, kuidas ta Morrisoni hukatusse saatis?“

Ta tegi järsku käänaku kui paraadil ja läks. Klientid oma laudade taga wahetasid waikides pilke. Davidsonil oli imestaja ilme. Oli kuulda rõdule, kuidas Schomberg wihaselt biljardi saalist läbi läks.

„Ming kõige koomilisem ses asjas oli see,“ algas mees, kes juba kõnelend oli — mingi hollandi kaubamaja esitaja, „et enne kella üheksat samal päeval, need kaks meest ühele ja samale gharry'le astusid, et Heysti ja tüdrukut otsida. Nägin neid kõitjal teateid kogumat. Ma ei tea, mis nad arapagenule teha oleksid jaand, kuid nad näisid walmis olewat teie Heystile kallale tormama, Davidson, et teda säälfamas mahaküüta.“

Ta polnud kunagi midagi kentsakamat näind, ütles ta.

„Need kaks ot-sijjat, kes palawli-kult üht ja sama sihti jälgisiid, saatsid üksksteisele meesit fuid pilke. Wihtamine ja kahtlus-tuis wiisid neid ühele ja samale aurikule, nad lendasid laetwalt laetwale kogu sadamas, kus nad sen-satsooni sünnitasid, tinnitan teile! Kaptenid, hiljem maandudes, jutustasid lugusid oma laewadele tungimiseft ja tahtsid teada, kes need kaks sõjakaat hullu olid, kes aurikul ristlesid üht meest ja tüdrukut

Carl Spitzweg : Vaeno poeet

višides. Mis nende lõputa ja algujeta teadetest selgus, oli see, et nende vastu võtt reidil üldiselt külm oli, jutustati isegi, et üks Ameerika laev oli neid ebamugava kiirusega üle parda saatnud.

— Wahepääl olid Heyst ja noor tüdruk pimedas ühte Tezmani shooneerile asudes, mis ida poole sõitis, juba mitu miili kaugel. Seda ütlesid pärast Saawa laenukid, teda Heyst kell kolm öösel oli palgand, et end üle viia lasta. Siiduriist oli väljasõitnud enne koitu harilikult maalt tulewa brüüfiga ja oli arvatawasti siis meel nähtawal.

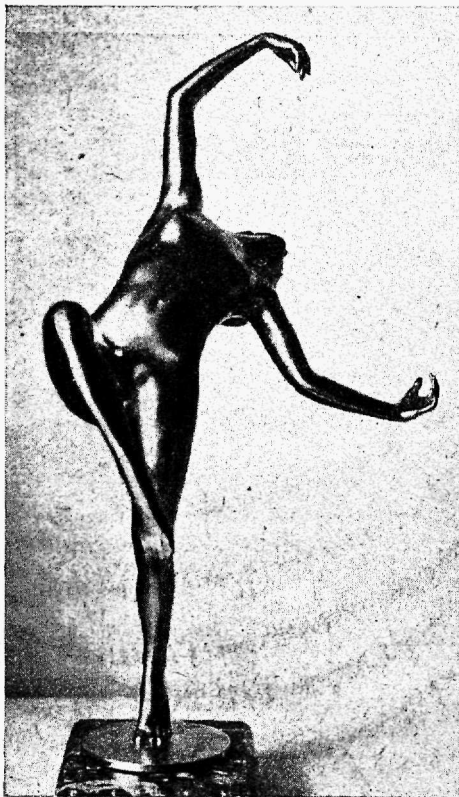
Wahepääl, pääle ameeriklaste awantiüüri, sõudsid meie kaks tagaajajat ranna poole. Kaldal oli neil uus ja tormine tüli sasha keeles, kuid uut lõwmingut ei olnud, ja lõppude lõpuks astusid nad meeliskult wihaste pilkudega koos ühele gharry'le, mille olid ühifelt üürind, nähtawasti kokkühoidmise mõttes. Nad kaugenesid, eurooplaste ja pärismaalaste wäikest imestand gruppi maha jättes.

Kui Dawidson selle imestamapanewa loo oli ära kuuland, lahkus ta rõdult, kuhu wõõrad kogunema hakkasid. Heysti lugu oli suurema osa kõneluse sisuks. Kunagi polnud see arusaamatu olewus nii palju materjaali laimujuttudeks annud, mõtles Dawidson. Ei! Isegi mitte T. B. C. C=0 algusel, siis, kui ta filmapilguks awalitüks iifitüks oli jaand, ja kõigi rumalate arvustuste märgilauaks ja kõikide saarte fantlaagrite ja awantiüristide kadeduse alla oli sattund. Dawidson järeldas sellest, et inimesed seda liiki standaale kõikidest kõige enam arutada armastawad.

Ma küüsin temalt, kas ta seda standaali nii suureks peab. — „Tawas, ei!“ ütles see tore mees, kes ise kõige-wähematti ülalpidamise wiga ei oleks teha suutnud. „Kuid see pole asi, millega mina hakkama oleksin jaand, ma tahan welda — isegi siis, kui ma ta mitte abielus poleks olnud.“

See seletus ei sisaldand ühiki laitust, waid enim mingisugust kahetsust. Nagu minagi, nii arwas ta Dawidson nägewat selle loo taga hirmul olewa inimolewuse päästmist. Mitte, et me oleksime romantikud olnud, ilma meie oma temperamendi wärwides ette kujutades, kuid olime mõlemad küllalt terawmeelsed, et ju ammu arusaamisele tulla, kui palju oli Heystis romantilisust.

„Mul poleks selleks julgust olnud,“ jatkas Dawidson. „Ma näen asju kõikides nende kujudes, nii welda; Heyst nähtawasti mitte, sest siis oleks ta kartnud. Et wiia naist tühjadesse dshunglitesse, et warem ehk hiljem selle pärast omi sõrmi näritatse; ja see, et Heyst gentleman on, ei muuda asja . . . wastuoltsa.“

A. Eller: Pronks

Dawidson ei wõlnud enam midagi ja pääle seda ei näind ma teda kolm kuud. Kui ma teda uuesti kohtasin, olid peaaegu ta esimesed sõnad:

„Nägin teda.“

Siis kiinitas ta otsekohe, et ta muuseas enesele mingisugust pääletükkimust pole luband. Teda oli kutsutud. Ta poleks iialgi mõelnud ilma selleta Heysti üffildust rikkida.

„Ma ei kahtle jelles,“ kiinitasin ma, lõbu, mis mulle ta erakordne delikaatsus tegi, wadjata katkudes.

See oli kõige delikaatsem inimene, kes kunagi oli wäikest awikut saarte wahel juhtind. Aga tema inimsus, mis mitte wägem kiitust teenind oleks, oli teda suundind oma laewa Samburani maandumiskoha waatekauguses (umbes miililises kauguses) täpikäält iga kahelümne kolme päewa tagant juhtima. Dawidson oli delikaatne, humaanne ja korrapärane.

„Heyst kutsus teid?“ küüsin ma huwiga.

Ja, Heyst kutsus teda ühel päewal, mil ta oma harilikku möödasõitu tegi. Samburani kohal lahtisel merel olles, waatles ta kallast piffilmast oma wadjamata ja täpse humaansusega.

„Nägin üht inimest walges; see ei wõind olla keegi muu kui Heyst. Ta oli mingi suure lipu bambuse kepi külge kiinitand ja wibutas seda wana maandumiskõlla otsal.“ Dawidson pidas paremaks auru mitte wähenada, kahtlemata sellepärast, et kartis olla indiskreetne. Kuid kalda lähedal peatudes, saatis ta merde kanot, mida juhtisid malai madrused, ja astus ise ka samasse.

Kui Heyst lootikult kaldale tulemas nägi, langetas ta oma lipu ja kui Dawidson talle lähines, oli ta põlwi maas, et seda kepi küljest aktiivset lahti harutada.

„Kas oli midagi juhtund?“ küüsin ta.

Dawidson oli oma jutustuses peatuse teind ja mu undishimu oli loomulikult ärkwel. „Peab teile meele tule-tama, et Heyst, jarnane, millisena teda saarestikul tunti, polnud inimene — kuidas ütlesime pean? — inimene, kes ilmaaegu signaale annab.“

Mul pole meeles isegi neid sõnu, mis mu suust tulid enne weel kui mu lootik fillani jõudis.“

Heyst oli üles seisnud ja pani oma lipuriide, mis oli woodilina suurune, hoolega kokku, nagu Dawidson tähele pani.

„Ei, midagi polnud juhtund!“ hüüdis ta.

Ta walged hambad särasid ilusasti ta horisontaalse ja wajakarwaliste pikkade wurrude joone alt. Ma ei tea, kas oli see delikaatsus wõi raskepärasus, mis Dawidsoni hoidis maandumiskõllale astumast. Ta küüsis lootikus püsti, kuna tema üle Heyst end sügawasti kummardas, naeratustega täis wiisakust; ta tänas teda ja ühtlasi wabandades wabaduse eest, mis ta omale wõtnud, just nagu ta seda igal harilikul ajal oleks teind. Dawidson arwas temas mingit muutust näha saawat, aga seda polnud. Midagi tema oletus ei awalband seda pääasja, et dshunglites daam elas, naisorkestri moosikant, teda ta kontserdi lawalt oli rõõwind, et üffildusse wiia. See ei teind teda ei häbelitüks, kahtlustawaks ega konfüüfiks. Weel enam oli ta mingi weel enam usaldawa tooni omandand, Dawidsoni poole pöördes. Ta kõnelused olid saladuslikud.

„Dshustasin teile signaali anda, sest see wõib kõige suurema tähtsusega olla, et kõik wäliskombed saaks täidetud. Mitte minule, muidugi. Mulle ei lähe see korda, mida inimesed welda wõiwad ja tõepoolest ei saaks mind keegi haawata. Do! Dieksin mõndagi paha teha wõind, end asjaoludest juhtida lastes. Nii süütud kui need ka mulle näisid, on asjaolud muutmata halwad. Nad on kuratlikud. Sellepärast on ilm, nagu kõik, halb. Kuid ma olen temaga

lõpetand, kunagi enam ei tõsta ma oma väiteist kõrmeigi! Oli aeg, kus ma uskufin, et mõistlik asjade vaatlemine kõige parem abinõu on aega, mis meile hääks ehk halvaks antud, furnuks lüüa; kuid nüüd olen ma vaatlemise lõpetand."

Kujutage ette waest Davidsoni, lihtsat Davidsoni, kes jarnastes wäljendustes oma poole kuulis pööratawat, la-gund ja mahajäetud maandumisillalt, mis troopilise taimes-titurgastikust üles kerkis. Ta polnud kedagi kunagi niimoodi rääkimas kuulnud, ja kindlasti mitte Heysti, selle ju-tuajamine üldiselt lühike ja wiisakas oli, kerge rõõmunüanfiga ta hääle kõlawuses.

"Ta on hulluks läind," mõtles ta.

Kuid, kuid filmi tema üle kõrgelt maandumisillalt kummardatawa näo pääle tõstes, oli ta sunnitud banaalse ja

wõimaluse, jeda teile äraanda. See on hää, wäga hää. Temast on enam abi, kui jeda uskuda mõiks."

"Seda juhtub tihti naistega," tähendas teine.

Eratordsuse mulje, mille all Davidson kannatas mõtte juures, et ta kaaslane oli noore tüdrukü ärarööwind, kadus iga filmapilguga.

"Mati juhtub midagi ettenägematut," tähendas ta, Heystile jutulõnga ulatades, millest see aga finni ei hakand sest ta jatkas lihtsalt:

"Siin on madaam Schombergi fall."

"Ta puudutas riiet, mis ta käsitwarrel rippus.

"Arwan, see on Indiaft," lisas ta juure, teda külje-päält waadates.

"Kuid ilma suurema wäärtuseta," ütles awalik Davidson.

O. Eslon: Vana-Tallinn, Pikk tänav

harilikku hullumeelsuse mõtte jätma. Tõepoolest oli see wäga harjumata kõnelemiswiis, kuid tal tuli samal filmapilgul meele — mida imestus jeda enne unustama oli pannud, — et Heystil naine enesega kaasas oli. See kummaline kõne käis arwatawasti naise kohta. Davidson ajas oma ab-surdse hirmu ära, ja küsis, tema sõprust proowile pannes, midagi kohasemat leidmata:

"Kas teil toidutagawarast puudus on?" Heyst nae-ratas ja ajas pää püsti.

"Ei, ei, olge rahulik. Meie oleme kaunis hästi warustatud. Tänan teid siiski. Kui ma enesele wabaduse mõtfin teid finni pidada, siis polnud see mitte sellepärast, et meil millestki puudus oleks, mul ehk mu... kaaslasel. Iffit, kelle pääle ma mõtlesin, kui teie ligiolekut ära kasutada otustastin, oli madaam Schomberg."

"Olen temaga rääkind," katkestas Davidson.

"Ma! teie?... Ja, lootfin, et ta võimaluse leiab..."

"Kuid ta ei belnud mulle midagi tähtsat," katkestas Davidson, kes soowis wähe rohkem teada saada — ta ei teadnud isegi mida.

"Hm... ja. Kuid mu kiri? Ja? Ta leidis ometi

"Ilma suurema wäärtuseta," kordas Heyst. "Kuid tähtis on see, et ta Schombergi naisele kuulub. Üks tore kelm, see Schomberg! Kas teie ka sel arwamisel olete?" Da-widson naeratas nõrgalt.

"Meie oleme temaga harjund; jää all," ütles ta, nagu wabandades üldist ja loidu leplikust, mis selle fil-maga nähtawa mihtluse wastu walitsemas.

"Ma ei wõi jeda selle nimega õnnestada. Tunnen jeda ainult kui wõõrastemajapidajat."

"Ma ei tundnud jeda isegi kui wõõrastemajapidajat filmapilguni, kus teie nii lahke olite ja mind Surabayasse wiisite, kus ma kokkuhoidmise pärast tema juures peatusin. Pays-Bas wõõrastemaja on liiga kallis ja jää nõutakse, et igaihel oma teenija kaasas peab olema. See on wälja-kannatamata."

"Kindlasti, kindlasti," kättis Davidson elawalt järele. Lühitefe waituse järele hakkas Heyst jälle madaam Schombergi fallist rääkima, mis temale tagasisaadetud pidi saama. "Ta wõis tema pärast wäga pahane olla," ütles ta, "sest tal polnud võimalik jeda ettenäidata, kui jeda temalt küsitud oleks." See oli temale, Heystile, suureks rahutuse põhjuseks olnud.

Tarvilik raamat kooli- ja rahvaraamatukogudele on koguteos

„Virumaa“

408 lehekülge, 138 pildiga ja Virumaa kaardiga

Toimetand E. Rosenberg

Hind 400 marka. Saada igast korralikust raamatukauplusest. Pääladu Viru Maakonnaavalitsuses.

Tähtis raamat koolidele, kooli- ja rahvaraamatukogudele

„Vana Idamaa“

Vana Idamaa rahvaste ajalooliste allikate kogu — hulga piltidega häälpaberil, ilmus kirjastus „Odamehel“ ja on saada kõikidest korralikudest raamatukauplustest. Hind 160 marka.

Ta teadis, et Schomberg temale väga kuri oli. See polnud nähtavasti mitte asjata.

Davidson oli seda ka märkand. See polnud aga teda tahtistand, tähendas ta, oma meest, kui nii öelda võib, napidi ühe võõra kasuks vedamast.

„Ma! teie teate?“ ütles Heyst. „Ja, ta aitas mind...“

„Ta jutustas sellest mulle. Mul oli terve jutuaamine temaga,“ seletas Davidson. „Jutuaamine madaam Schombergiga, kirjutage ette! Kui ma sellest oma feltfilistele kõneldin, ei tahtnud nad mind uskuda. Kuidas andsite talle oma usalduse, teie, Heyst? Kuidas tulite selle mõtte pääle? Tõepoolest tal on жаране kivistund ilme, nagu ei saaks

türgiuba ja lillhernest sellega uhkustamas, et neid ei peeta enam aiaviljaks. Siin häbelik kassitapp ja kuslapuu, mille lõhn on huulheina, elulõnga ja sojauba toiduks, pinguli tõmmatud niitude pääl teeb püramiidkelluke oma kunstlikke, heidab enesest õiekimpe ja punub tuhandetest harmoniseerivaist õilmeist pärjasid nii imepuhtaid ja läbipaistvaid, et esmakord neid nähes ei usu oma silmi ja tekib soov sõrmega puudutada seda sinakat imeasja, mis on värskel nagu purskkaevu vesi, puhas nagu allik, kehatu nagu unenägu.

Aga siin kürtetühniku südames on valge liilia, iluaedade vanem preili, ainuke puhastverd printsess kõigi lilleseisuste ringkonnas, mis on siia asund viljaaidadest, orgudest, metsavõsastikkudest, soodest ja laantest, ja väljamaalaste keskel, milliste päritolu ei teagi, — liilia oma püsiva karikaga kuuest hõbelehekese, ta kuningliku suguvõsa minevik ulatab jumalate aegadesse tagasi, püsib nüüdki veel oma endises aus ja hiilguses hoides kõrgel puhtusest, vaikusest ja valgusest moodustatud valitsuskeppi.

* * *

Ma ütlesin: vanad lilled. Nii ma poleks tohtind öelda. Kui nende elulugu uurida ja nende päritolu selguneb, peab imestama, et enamik neist, ka kõige lihtsamad ja levinumad on uued olevused — orjusest vabanenud, põgenikud, pagulased, külalised, välismaalased. Iga botanika õpperaamat avab meile nende päritolu saladuse. Tulp, näiteks (tulutage meele kas või La Bruyère'i „Üksiklast“, „Agaat“ ja „Kuldlippu“),

ta inimese kõnelt aru ja ta näib nii kartlik, et ta kana eest ära jookseks. Ma! naised! naised! Siialgi ei tea, mis ka kõige rahulistemates peitub.“

„Ta oli tegevuses, et oma sotsiaalsel positsiooni kaitsta,“ ütles Heyst. „Nustamisväärte tegevus.“

„Sellepärast siis?“ Mul tuli ka see mõte,“ tunnistas Davidson.

Siis jutustas ta Heystile pahandustest, mis tema põgenemise avalikustulemisele olid järgnend. Wiisakas tähelepanu, mis Heyst selle jutustusele kinkis, näis teda tumedasse meeleolul viivat; kuid ta ei avaldand ühtki üllatust ja ei teind ühtki märkust. Kui Davidson lõpetand oli, ulatas Heyst temale falli, ja Davidson lubas ühel ehf teisel teel teha, mis võimalik, et seda salaja madaam Schombergi kätte toimetada. Heyst avaldas oma tänu mõne lihtsa sõnaga, жаране täiusliku wiisatuse tooniga, mis neile wäärust andis. Davidson hakkas ära sõitma. Nad ei waadand üksühele otja. Ükki ütles Heyst:

„Teie saate muudugi aru, et see kole tagakiusamine oli, eks ole? Ma märkasin seda ja...“

Davidsoni kaastundlikkus oli filmapiitfjelt arusaamisvõimuline.

„Ma ei imesta seda kuuldes,“ ütles ta rahulikult. „Kole, tõepoolest. Ja loomulikult, et teie poisimees olete... oli teil õigus wahete astuda.“

Ta istus oma lootiku pärasse ja tal olid ju tüüri nõõrid käes, kui Heyst järsku tähendas:

„Jlm on salakaval koer. Ta pureb teid kui te temale selleks võimalust annate; kuid ma usun, et siit saatusele kõige suurema vahuga wastuhakata võime.“

Kui Davidson seda kõike mulle jutustas, lubas ta enesele ainfa märkuse:

„Suwitaw wiis saatusele wastuhakata, üht naist omale koormaks võtta!“

(Järgneb)

tuli meile Konstantinoopolist XVI aastasajal. Kuukress, Malta rist, leppmalt, fuksia, teeroos ehk sammetmelk, nartsiss, tokk-roos, püramiidkellukas — tulid meile umbes samal ajal Indiast, Meksikast, Persiast, Süüriast ja Itaaliast. Aedkannikest nähti siin esimest korda aastal 1613, kuldvits — aastal 1710, punanelina — aastal 1819, hurmeline tähtpää — aastal 1629, kivirik — aastal 1771, pikalehine mailane — aastal 1731, leeklill on neist kõigest vähet vanem. Hiina nelk sattus meie aedadesse umbes aastal 1713. Torenelk sündis meie päevil. Öitsev portulakk tekkis alles 1828. aastal, kuna helepunane salvei 1822-sel. Üldtuntava ja populaarse sinise vesikanepi eluiga loetakse kõigest kaks aastasada, aga paberlille oma — veel vähem. Lõuna-Ameerikast pärit hispaania uba ja Sitsiiliast välja rännand lillhernes on umbes kaksada aastat vana. Kõige kolkatagusemates küladest kasvav kummel kultiveeritakse kõigest 1699. aastast pääle. Meie lillepeenraid ümbritsev ilus sinine aedlobeelia, kinkis Kapland meile revolutsiooni ajal. Hiina astriga on 1731. aasta seotud. Suvi-floks ehk Droumondi leeklill, nii vulgaarne kui ta ka on, saadeti meile Tehhasest aastal 1835. Suure õieline rõngas-lill, päält näha nagu siin sündindki, õitseb meie põhjamaa aedades ainult kakssada viiskümmend aastat, aga petuunia mitte rohkem kui kõigest kakskümmend viis aastat. Reseeda ehk mesikell, heliotroop, — kes oleks võind uskuda, — pole kahtsandat aastatki vana, jorjen sündis aastal 1802, kuna kuremõök (Gladiolus glandavensis) ja gloksiinia alles eile ilmale tulnud.

(Lõpp)

Pildiraamide ja piltide sisseraamimise tööstus

K. Lukk / Tartu / Promenaad 4

Voon

August Strindberg

Herodes Antipas, tetrark, oli tulnud Jeruusalemma, sest et rahutus rahva seas pään töstis.

Nüüdseks peatus ta linnavanema Pilaatuse juures, ja mõtles kogu lihavõtteks sinna jääda, et linna asju korraldada. Eelmisel õhtul tsirkuses gladiaatorite mängu vaadelnud, ja hiljem öö läbi orgiatest osa võtnud olles, magas ta hommikul kaua; nii kaua, et tema majaisa oma külalise ootel juba üles katusele oli läind.

Säält paistis püha linn, Moorია mäe ja templiga, Siion ja Taaveti kojaga.

Loodes ja läänes ulatas pilk läbi Saaronioru kuni Vahemereni, mis sinise vöödina läbi selge õhu viie penikoorma kauguselt silmi virvendas. Idas täitis vaadet Ölimägi oma aegade ja viinamägede, oliivide, viikide ja terbintidega; otse all aga vulises Kiidron, mille kaldad vast kevadiselt ehtund õitsevate loorberide, tamariskide ja rohumaadega.

Linnavanem oli rahutu ja seisatas tihti katusevõrel, et näha alla templi esiõue, kus liikusid inimesed arutu elavalt, kuhjudes pööristeks, mis kohe jälle laialivalgusid, selleks, et alatasa uuesti veelgi suuremateks kokkurulluda.

Lõppeks ilmus tetrark, uniseis silmis väljamagamata veri. Teretas napilt ja istus kohe, nagu valmistudes audientsile. Nähtavasti oli tal raske sõna suust saada; lõug rippus abitult alla, ja ta ei teadnud, millega alata, sest öised orgiad olid pühkind mälust viimised ained asjaajamisest.

Pilaatus tuli talle appi:

„Kõnele, Herodes; su süda on täis ja vaim rahutu.“

„Millest räägid sa, vennas?“

„Eile oli meil jutt sellest imelisest mehest, kes rahvast mässule õhutab.“

„Õige! Aga ma mõistsin ju selle Johannese surmal! On ta nüüd kodukäijaks hakanud?“

„Ei, seekord on see keegi teine!“

„On neid siis kaks?“

„Jah, see on üks teine.“

„Eks ole ju kõigil nendel ühed ja samad tunnused: ennustus, mis eelnes nende sündimistele, ja muinasjutt üliloomulikust sünnipärest — otse nagu Perseusel mütoloogias ja mõttetark Plaatol ajaloo. Ehk on sel korral tegemist mõne eksitusega isikutes?“

„Ei, kuidagi mitte.“

„Kuidas oli ta nimi? Joosua, Jesse. . .“

„Tema nimi on Jeesus. Oma lapsepõlve olla ta veetnud Egüptuse linnades Helioopolis ja Leontoopolis. . .“

„Siis on ta kindlasti mõni maag või nõiakunstnik! Võiks ta ehk tulla ja minu meelt lahutada?“

„Teda on raske leida, sest kord on ta siin, kord sääli. Võime aga siiski ülempreestrilt järelepärida; ma käsutasin tema siia, ja praegu ta ootab all.“

„Mis sõda see sääli templiõues on?“

„Täna asetatakse kõige pühamasse paika keisri kuju.“

„Tubli! Meie armuline keiser Tibeerius elutseb nagu mõni narr Kapril, ja kannatab mükse oma õepojalt Kaligulalt, kui viimast üldse õepojaks nimetada võib, sest et pojad oma emadega koos elavad. Ja nüüd saab ta pääleegi jumalaks! Haha?“

„Antiookus Epifaanese käsul püstitati juutide pühamasse paika Zeus'i raidkuju. See oli vähemalt jumal! Aga seda elajat Tibeeriusi sinna asetada, see tähendab ainult mässu.“

„Ja mis sinna ikka parata? Kutsu preester siia.“

Pilatus läks, et tuua ülempreester Kaiphase.

Herodes sulus silmad ja pani käed risti rinnale. Kõike, mis kuidagi ühenduses ametikohustega, pidas ta ainult tülikis oma mõnususele, ja armastas sellepärast alati teha lühidalt.

Oli Pilaatus Kaiphasega, ärkas tetrark oma suikumisest, ei teadnud aga, kus ta viibib, või millest jutt on.

Pilaatus astus lähemale, manitses ülemuse meelemärgusele tagasi ja juhtis tema tähelepanu sellele, mis ümbuses sünnib.

„Templislärmitsetaksel!“ taipas ta kõigepäält, sest see segas tema und. „Ah jaa, preester on siin. Mis kisa see sääli all tähendab?“

„See on galilealane, kes vägivalla appi on võtnud ja rahavahetajad templist välja kihutas.“

Herodes sai uudishimulikuks.

„Meie tahame teda näha!“

„Ta on juba läind.“

„Ütle meile, ülempreester, kuidas on õieti lugu selle mehega, on ta Messias?“

„Kuidas võin ma seda uskuda? Vaese puusepa poeg, nagu ta on, kellel ajud kõik mitte kohal pole.“

„On ta prohvet?“

„Ta ässitab rahvast, rikub säädust, joob ja prassib ja teotab jumalat! Ütleb isegi, et ta jumal, kõigekõrgema poeg olevat.“

„On teil tunnistajaid?“

„Jah, kuid nende seletused ei ole küllalt ühtlased.“

„Siis muretse paremaid tunnistajaid, üksmeelseid tunnistajaid. Nüüd aga, prees-

Läti kunstnik J. Rosenthal: Jeesus ja Samaaria naine

„Odamehel“ ilmus E. de Amicis'e kuulus noorsooraamat „Süda“. Kinkigu iga isa ja ema see raamat oma lapsele, mis juhib teda hääduse, aususe, usinuse ja hoole poole. „Süda“ on kõige parem noorsooraamat.

Raha ette saades saadab „Odamees“ raamatud ilma postikuludeta koju kätte. Hind: I ja II pool à 160 mk.

ter, peame ka muust asjast rääkima. Sa tead, et senat on otsustanud keisrile apoteoosi korralda, ja et tema kaju templis üles tuleb säada. Mida arvad sa sellest?”

„Kõik meie elame keisri armust, — siiski aga, kui see jõledus sünnib, läheme meie kõik surma, nagu tegid seda meie makkabeid.“

„Minge siis surma!“

Kaiphas mõtles silmapilgu, enne kui vastas:

„Ma tahan ülemnõukogu kokkukutsuda, et temale keisri tahtmist teada anda.“

„Tee seda. Ja juba enne lihavõtet pead sa galilealase minu ette tooma, sest ma tahan teda näha.“

„Ma teen seda!“

„Mine siis rahus!“

Kaiphas kadus.

„Kalg rahvas, see Iisrael,“ tähendas Pilaatus, et midagi öelda.

„Ka mina olen pärit Iisraelist,“ vastas Herodes vähe järsult, „sest ma olen edomiit, Eesavi sugust, ja minu ema oli samariitlane, põlatud rahvatõust.“

Pilaatus märkas, et ta segaseks läheb, ja lõi oma ametikepiga kähku kolm korda vastu katust. Selle põrandas avanes lai luuk, nähtavale tuli laud, kaetud kõige suupärasusega, mida iganes võib enesele ihaldada roomlane.

Herodese pale löi selgeks.

*

Preestrite esiõues seisid Kaiphas ja Hannas ja vestisid omavahel.

„Kuna meie seda jõledust takistada ei saa,“ arvas Hannas, „ja keisrikuju kindlasti pühamasse paika asub; kuna rahvas mässus hävinema saab, oleks meile siiski parem, kui tooksime oma Issandale ohvri, nõnda et ainult üks rahva pattude eest sureb.“

„Sul on õigus, erakorraline patuohver on meile tõesti vajaline, ja kuna lihavõtted liginevad, ohverdame galilealase.“

„Niil! Kuid ohver peab puhas ja süütu olema: on galilealane süütu?“

„Süütu nagu voon.“

„Võtku ta siis Iisraeli patud enese kanda, nõnda et tema veri meid lunastaks. Kes aga annab tema meie kätte?“

„Üks tema õpilastest, kes praegu väljas ootab!“

„Too ta sisse!“

Johannes, hiljem evangelistiks nimetatud, toodi sisse ja Kaiphas algas usutlemist.

„Millise tunnistuse annad sa oma õpetajast? On ta eksind Moosese käsu vastu?“

„Ta on käsku täitnud.“

„Aga millist uut käsku õpetab ta meie püha käsu-saaduse kõrval?“

„Armastage üksteist!“

„Ütles ta kunagi end Juuda kuninga olevat?“

„Õpetaja on öelnud: minu riik ei ole pärit siit ilmast.“

„On ta kunagi lapsi vanemate vastu õhutand?“

„Õpetaja on öelnud: kes isa või ema rohkem armastab, kui mind, ei ole minu väärt.“

„On ta öelnud, et inimene oma kodanlisi kohuseid hooletusse võib jätta?“

„Õpetaja ütles: nõudke kõigepeält jumalariiki ja tema õigust.“

„Ütles ta kunagi mõnele töölisele, et see oma tööst loobuda võib?“

„Õpetaja on öelnud: tulge minu juure kõik, kes teie vaevatud ja koormatud olete.“

„Ütles ta, et ta kogu maailma vallutama saab?“

„Õpetaja ütles: siin maailmas tunnete teie hirmu, kuid olge julged, sest ma olen maailma võitnud.“

Kaiphas väsis ära.

„Otsustades kõige järele, mida ma kuulnud ja mõistnud, pole see mees mitte ühelegi küsimusele vastand.“

„Õpetaja vastab vaimus ja tões; teie aga küsite lihaliku ja kirjatähe järele. Meie pole mitte ühe vaimu lapsed.“

„Ma ei saa aru!“

„Vaestele rõõmusõnumit kuulutama on ta mind saatnud, murtuid südameid lohutama, vangidele vabadust andma, pimedaille silmi kinkima ja vaevatuile lunastust tooma.“

„See, mida sa, noormees, praegu mõistmatuses rääkind oled, ei või ei sinule ega su õpetajale kiituseks olla.“

„Häda teile, kui inimesed teid kiidavad, ja kes kurja ees taganeb, seda peab kõigile linnupriiks antama!“

Kaiphas kutsus Hannase kõrvale:

„Ta pole ju see, kes meile galilealase välja pidi andma?“

„Nad on kellegi teise saatnud. — Kuuled sa, eks ole su nimi Iskariot?“

„Ei, mina olen Johannes.“

„Siis mine rahus, kuid saada meile selle eest Iskariot. Aga oota veel vähe! ütle meile oma õpetaja seletus elu mõistest kahes sõnas?“

„Surm on vagade palk,“ vastas Johannes pikemalt mõtlemata.

„Eks ole ju elu ise. . .“

„Ainult läbi surma võib pääseda ellu!“

„Küll! Küll! Mine!“

Kaiphas aga kordas omaette, nagu tahaks ta paremini mõista oma enese sõnu:

„Surm on vagade palk“

Korraga kuuldus turu ja raekoja poolt kära. Hannas ja Kaiphas ruttasid üles müüritornile, et kisa põhjustest midagi teada saada. Sääli juba ootasid ees luuravad leviidid.

„On ta käes?“

„Juba on ta tabatud kui mässuleõhutaja, sest ta käskis oma õpilastel, riided äramüüa ja mõõka osta.“

„Leiti nad siis sõjariistus?“

„On leitud kaks mõõka.“

„Siis on sellega tema saatust juba otsustatud.“

Uuesti kostis raekoja eest tõusev kisa, alguses arusaamatu, siis järjest paisuv. Rahvahulk rõkkas: Poo risti! Poo risti!

„Vahest oleks see karistuseks liig karm?“ lausus Kaiphas.

„Ei,“ vastas leviit, „üks tema õpilastest, nimega Siimon ehk Peetrus tõmbas mõõga, tungis ühele orjale, Malkusele kallale ja haavas teda.“

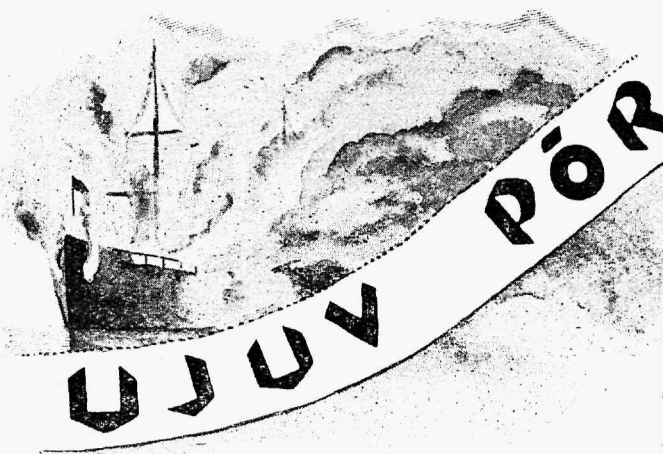
„Mis tunnistajaid meile siis veel vaja on?“

„Aga õpetaja oli öelnud: pista oma mõök tuppe, sest kes mõõga järele haaravad, hukuvad mõõga läbi!“

„Sellega ei saa targaks!“ ütles Hannas ja läks trepist alla.

Rahvas aga kriiskas: Poo risti! Poo risti.

Tõlk. Alfred Tamm

Raske nifukoorem rõhus kaubalaewa „Byreneae“ teras-
tere fägawale wette. See kõikus laifalt lainetel.
Just samal ajal ronis wäikefjest paaditefjest tundmatu
mees ta pardale. Kuu ta juba nii kõrgele jõudis, et wõis
laewalaele waadata, paistis talle fäält mingit imelikku, wae-
walt märgatamat uduwinet. Tal tundus, nagu tekkis äffi
nägemist tuhmeftaw kate filmi ette, ja tegi selle tõrjumiseks
käewiipegi, kusjuures ise mõtles, et wanadus tuleb wägifi kätte
ja peaks kedagi San Franciscosse saatma prillide järele.

Ule käfipuude tekile jõudes heitis ta esimene pilgu üles
fõrgete mastide otfa, fiis pumpade pääle. Pumbad ei töö-
tand. Sellet määratumul purjekal näis kõit korras olewat
ja ta imestas, miks hädafignaal oli üles tõmmatud. Talle
tulid meele ta saare kaaselanikud ja soowis ihust ja hingest,
et hädafignaaali ülestõmbamise põhjufeks wõiks kõit muu olla,
üksnes mitte mõni haigus. Wäga wõimalit, et laewal pole
enam toiduaineid, wõi joogiwefi on otfas. Ta teretas kapte-
nit, kelle wäfind silmad ja kõhetu nägu kõneles palju ustu-
mapanerwamalt igast signaalist, et fiin midagi tõfist peab olema.
Laewalaele jõudes tundis ta kofe mingit nõrka, waewalt
tunduwat haisu. See tuletas nagu põlend leitwa haisu meele,
olgugi et oli hoopis midagi muud.

Ta waatas uudishimuga ringi. Paarkümmend sammu
enefjest eemal nägi ta wäfind näoga madrust toppiwat pöran-
dalaua wahesfid. Säälfamas, madrufe käte alt, nägi ta äffi
kerkiwat peenikefe joa ifeäralist fuitfwinet, mis otfe üles
tõufis, rõngasfe löi ja laiali walgudes kadus. Paljajalu
lae pääl kõndides tundis ta falalikku kuumust, mis tungis
ifegi läbi paksude laudade. Nüüd oli tal selge, milline hä-
daoht laewa waritfes.

Ta waade libifes kofe laewaninasse: fäält waatafid
talle otfa wäfind madruste abioftiwad pilgud. Laewaletulija
wefiste fõstrafilmade waade hoomas fudamlikkust, mis rahustas
ja julgustas igaihe erutatud meeli, kelle pääl see juhtus
peatuma.

„Kas tuli juba ammu lahti läind, herra kapten?“
küfis ta mahedal häälel, mis oli nagu tui kudrutamine.
Esimel puhul tundus kaptenil, et ta ei suuda seda
õrna, pehmet häält kuuldes jelleft tekkind mõnutuunnet war-
jata, aga fiinjamas tuli talle kõit jälle meele, mida ta läbi-
eland ja praegugi peab kannatama, ja wihastas. Mis
õigufega toob see närune faarlane määrdund pükstes ja fit-
fifärgis tema piinatud ja murelisse fudamesse rahu ja waikust?

Sarnane mõte fähwatas wastu kapteni enefe tahtmist
läbi ta pääaju.

„Wiisteifkümmend päewa,“ ütles ta järfu. „Aga
kes teie olete?“

„Minu nimi on Mac-Koy.“ Need sõnad kuuldufid
farnafel toonil, milles oli ühtlasi kaastundmus ja õrnus.

„Tahtfin küfida, kas te olete loots?“
Mac-Koy waatas habemesse kaswand tufafe näoga
fuurele mehele otfa.

„Kuida soowite, wõin ka lootsiks olla,“ ütles Mac-
Koy. „Me oleme fiin kõit lootsfid, herra kapten, mulle on
fiinjetes wetes iga toll tuttat.“

Kapten tähendas kärfitult:
„Mina wajan kedagi autoriteeti, alles fiis wõin jutus-
tada, milles asi.“

„Siis olefin mina küll täitfa kohane jelleks.“
Ja jälle see mafe, julgustaw waade, kuna kogu aja
laew nende jalge all oli kui lõkendaw tuleriit. Kapteni kul-
mud tegid kärfitu närwilise liigutufe ja käed tõmbufid tal
rufitaisse, iga filmapill walmis lõoma.

„Kuradi päralt, kes te fiis lõppude-lõpufks olete?“
färgatas kapten.

„Olen kohalise administratfiooni päämees,“ oli leplik
ja äärmiselt delikaatne wastus.

Suur, laiaõlaline kapten puhles naerma, mis oli roh-
kem hüsteeriline, kui milleftki efile kutsutud. Tema ja ta
abi wahtifid umbufklikult ja inestufega Mac-Koyd. Kas
tõesti see paljasjalgne faarlane wõis nii tähtis mees olla?
ei, see pole tõsi, tal on wift mõni kruwi pääs weidi lõde-
wili. Ta lahtine bluufikaelus paljastas halli karwadega
kaetud rinna ja tal polnud ihufärfigi. Wana õlgübaralott
tattis waewalt ta halle fafis juufteid. Silumata jäbrus
habe ulatas poolde rinda. Ühefõnaga, ta ülifond wõis ku-
nagi olla ostetud walmisriiete kauplufest ja kindlasti mitte
kallimalt kui tahe fhillingi eest.

„Kas te olete ehk „Bautni“ pääft Mac-Koy fugu-
lane?“ küfis kapten.

„Tema oli mu wanaija.“

„Do,“ pidi kapten algama, aga fai weel pidada.
„Sarnafel puhul lubage tutwustada, olen Devonport, —
see fiin mu esimene abiline herra Konigh.“

Mad surufid üksteife käfi.

„Aga nüüd asja juure.“ Kapten kõneles ruttu, just-
kui mõista andes, et iga minut on kallis. „Meie põleme
juba üle kafe nädala. See faatana tuli ähwardab iga sekund
wälja pääfeda. Sellepärast tüürifingi Pitcairni juure. Ma
tahan kas kaldale pääfeda wõi auke fisse puurides wähemalt
laewatere päästa.“

„Siis tegite küll suure wea, herra kapten,“ ütles Mac-
Koy. „Teie olefite pidand Mangarewa faarele minema.
Sääf on jumalik rand, mis ulatab laguuni, ja nii waikne
wefi, nagu weskitammi ees.“

„Nüüd on jelleft hilja kõnelda,“ ütles kapteni abi.
„Dieme lord fiin, fiis peame wäledad olema midagi pääft-
mifeks ettenõtma.“

Foto Peerna-Selleke

Kusbocki teaatristuudio Tartus: „Schluck ja Jan“ esietendus

Keskel istuvad: Kusbock ja kunstnik Wichwelin

Mac-Roy raputas pääd.

„Siin te ei tee midagi. Siin pole sündsast kallast ega isegi paika ankrusse jäämiseks.“

„See on wale!“ ütles kapteni abi. „Pole tõsi,“ kordas ta, kui kapten andis talle märku wähet pehmemas toonis kõnelda. „Kuidas te wõite sarnast lora ajada? Kus siis teie endi laewad seisawad, mis? teie purjekas, wõi aurik? noh? was-take ometi!“

Mac-Roy naeratas, kusjuures ta naeratus oli sama rahulik nagu ta kõneci. See nagu haaras kapteni abi oma meelewalda, püüdes temasse jüwendada samajugust tasakaalu, milline walitses Mac-Roy rahulikus olemises.

„Pole meil ei purjekat ega aurikut,“ wastas tema. „Endi paaditšesed tirime kaldale.“

„See on tühi lori,“ usutas kapteni abi. „Kuidas te teiste jaartega sidet peate, mis? Seda tahaksin teada.“

„Meie ei peagi nendega mingit sidet. Mõnikord harwa, Pitcairni kuberner olles, jõidan jaartele. Mõorem olles loobusin jaarelt harilikult diige kanaks ajaks, wähest kanbalaewad, aga enamasti ikka misjonääri purjekal. Müüd seda enam ei ole ja meie liikumiswõimalus oleneb juhuslikkudest nõõdapurjetajatest laewadest. Wanasti juhtus siia tulema kuni pooltofinat laewa aastas, kuid juhtus ka nii, et aasta kestes ei näidand ükski oma nägu. Teie olete siin seitseme kuu jook-sul esimene.“

„Teie tahate welda, et . . .“ algas kapteni abi.

Alga kapten Devonport segas wahela.

„Hää küll. Alg kaob. Mida peame müüd pääle hak-kama, herra Mac-Roy?“

Wanamees waatas oma naiselik-meelitawate sõstrafilma-dega kalda poole, kuhu kapten ja ta abi sanuti waatafid. Siis silmitšes ta madrusid, kes laewanimasše olid kofku foguud ja hirmuga wotafid otjuft. Alga Mac-Roy oli aega küll. Ta mõtles taja ja targu seisuforra üle järele, nagu inimene, keda elus ükski asi ei ärrita.

„Praegu on nõrk tuul,“ ütles ta pika waikimise järele.

„Ja idasuunas on diige kiire woog.“

„See just tõigi meid selle tuule alla,“ ütles kapten wahela, et oma merimehe reputatšiooni ülalhoida.

„Ja, see tõi teid selle tuule alla,“ jatkas Mac-Roy.

„Alga tänä te küll ei suuda selle woo wastu rühkida. Ehk kuigi jaksakšite, sellest pole suuremat kasugi, sest pole soodsat

kallast. Kas nii wõi teisiti, teie laew on ikkagi hukujate kirjas.“

Ta jäi wait. Kapteni ja ta abi wahel wahetatawad pil-gud olid täis meelebeitu.

„Müüd annan teile hääd nõu, mida kuulda wõite wõtta. Umbes kessõd ajal läheb tuul tu-gewamaks — teie näete säääl neid pilweriinkaid? Sääält ongi tuult wodata, just kagu poolt. Manganrewani on kolmjada miili. Sõitke otseteed sinna. Säääl leidub teie laewa jaoks soodsaid paiku.“

Kapteni abi raputas pääd.

„Lähme kajutisše ja waatame kaardilt neid kohti,“ ütles kapten.

Ehk kajutis oli Mac-Roye umbne ja mürgine. Nägematud gaafid tungifid filmi ja tekitafid walugi. Põrand läts weel tuli-semaks, nii et Mac-Roy paljad jalad waewalt suutsid seda kuu-must wälja kannatada. Raht läts tal higijeks ja hirmgi tuli pääle.

Salalik kuumus tekitas õndse mulje. Päris ime, et kajut pole seni weel leegitšema plahwatand. Selles kajutis oli tal tundmus, nagu suures ahjus, kus temperatuur wõib iga filmapilt teha hiiglahüppe ja momentaalselt muuta selle tu-haks nagu tolmukübemeseše.

Kui ta oma paljast jalapõhja wastu pükkisäärt hõõrus puhkes kapteni abi naerma.

„Põrgu wäraw,“ ütles ta. „Ja päris põrgu on just siin jalge all.“

„Jah, kannis kuum!“ lausus Mac-Roy ja pühkis ni-narätiga higist nõretawat nägu.

„Siin on Mangarewa,“ ütles kapten lauale last-laotatud kaardi üle kummardades ja näidates üht musta punkti. „Alga siin, wähe ligemal, on teine saar. Miks me sinna ei lähjeks?“

Mac-Roy ei waadandki kaardile.

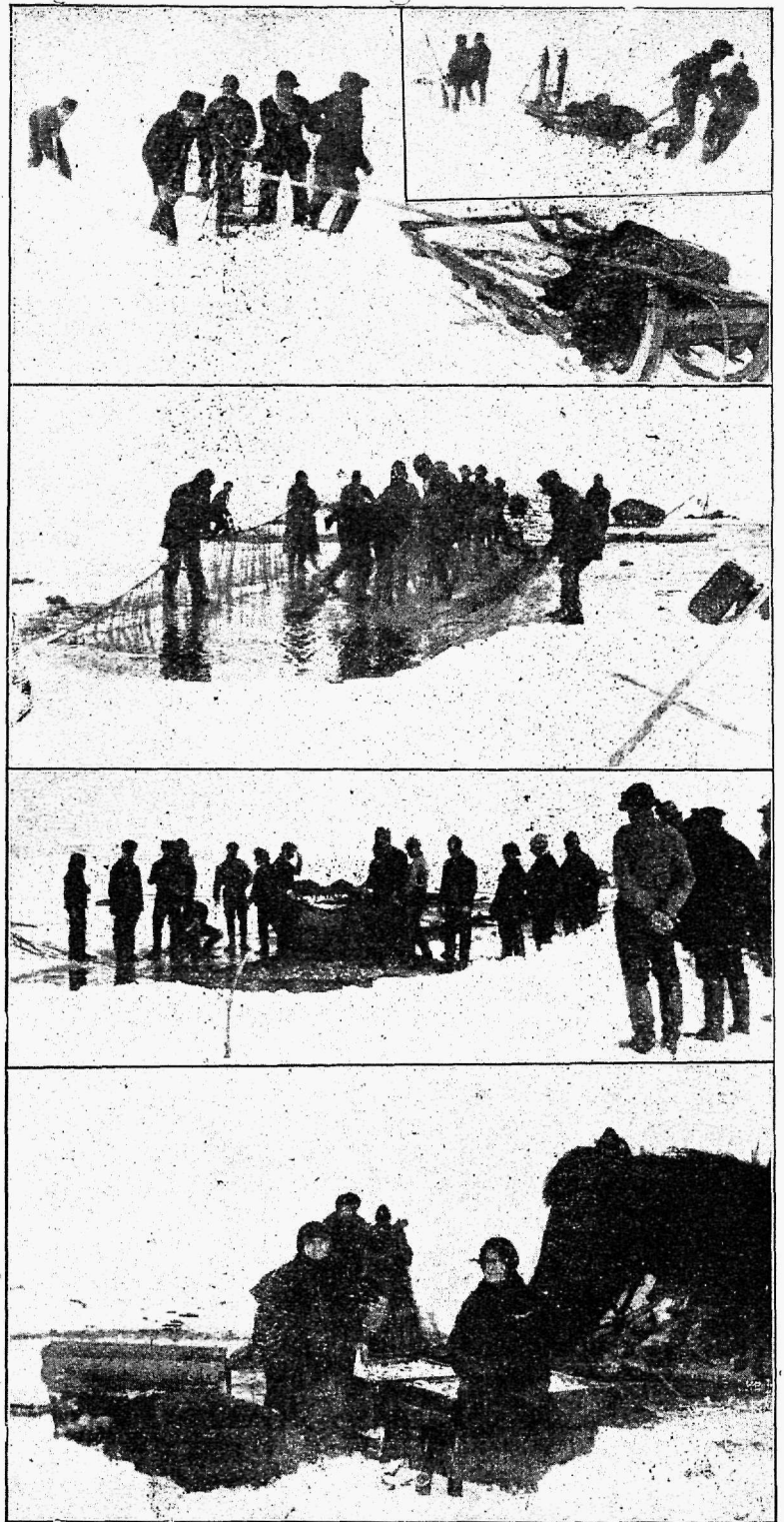
„See saar on Creschent,“ ütles ta. „Säääl ei ole elanikke ja ulatab kõigest kaks-kolm jalga weepinnast kõrg-male. Selle saare laguuni ei pääse sisse. Ei, Man-garewa on meile kõige ligemaks peatuspunktiks.“

„Säägu siis nii — Mangarewa,“ ütles Devonport

Uus Emajõe sild Virtsjärvel

Kalapüük suvel ja talvel

Toome siin pilte kalurite tegevusest suvel ja talvel läti pildilehe „Ilustrets Žurnals’i“ järele

Pahemal pool: Suvel: 1 ja 2: Võrgud tõmatakse mehaanilise jõu abil välja. 3. Võrgud kaldal. 4. Rikkalik noos lõhekalu. 5. Kalurid einestavad

Paremäl pool: talvel: 1. Noota veetakse jää all mehaanilise jõu abil. 2. Võrgud juba „kaldal“ — jää pääl. 3. Rikas räimesaak. 4. Räimed valmis müügiks

oma abilise põiklewat vasturääkimist katkestades. „Serra Roonigh, kutsuge madrused laevapärassje.“

Madrused kogusid taarudes ja jalgu järele vedades kästud kohta, tehes seejuures pingutavaid liigutusi rutemini liikumiseks. Nende olemises paistis täieline jõuetus. Kõff tuli ka kõrgist välja, et seisuforra üle midagi kuulda; kajastiteforistaja läks tema juure.

Kui kapten Devonport endi seisuforrast neile seletas ja rääkis kavatsest Mangarewale minna, tõusis suur segadus ja müra, millest kostus toores sõim, ahwardusi, murinat. Ühe käre ja kõva hääl — tüübiline Londoni paadialusele — kattis minutiks kõik teised hääled ja mõirgas: „Mis kurabi wärf see on! Juba wiisteistkümmend päewa on meid siin ahjus küpsetatud ja nüüd tahab weel selle ujuwa

PEEGLIVABRIK

— TARTUS —

A/S
H TÖNISSON
& K^o
VALMISTAME KÕIKSUGU
PEEGLID JA
LIHVIME MOOBLI-KLAASI

põrguga ühesti meid merele viia!" — Kapten ei saand neist enam kuidagi jagu, aga Mac-Koy rahulikkus avaldas imepäraselt mõju: nurin ja sõim vähemhaaval waihis ja kogu meeskond tummas meelerõhus waatas kaugele merest fertiwate Pitcairni roheliste kõrgustikkude poole.

Tekkis täieline waihus. Siis kostus Mac-Koy õrn hääl, nagu kewadtuule kosutaw puhang:

"Herra kapten, ma kuulsin, et mõned neist kaebasid tühja kõhu üle."

"Jah," oli wastus, "see on küll tõsi. Wiimase kahe päewa jooksul olen minagi sõund ühe kuuwitu ja tükkise lõhefala. Beame toidutagawaradega rehendamata. Kui tulekahi ilmüts sai, toppisime kõik awaused kinni, et õhu ligipääsmatusfega tuld sumbutada, ja alles pärast tuli meele, et toidutagawarad on ülewal hoopis kafinad. Siis oli juba hilja. Et nad näljased on, seda ma ei salga, kuid minuga pole lugu sugugi parem."

Ta pööris ühesti madruste poole ja jälle tõusis müra ja needmisjed. Madrused kiristafid hambaid ja otse hullufid wihafid.

Kapten Devonport waatas küsiwalt oma abilise otja, kes oma saamatuses kehitas ainult õlgu.

"Teie näete isegi," ütles kapten Mac-Koy, "et madrusteid on wõimata siit põlewal laewal sundida merele minema. Nad on selle kahe nädala kestes töõga seewõrd kurinatud ja näljased, et ei jõua enam aega oodata, millal sellelt hirmsalt laewalt pääseksid. Meie läheme Pitcairnis maale."

Puhus terge tuul. "Pyreneae" põhi oli juba rifutud ja laewa ei suudetud enam lääne-woos kursis hoida. Kahe tunni jooksul jõudis ta edasi kõigest kolm miili. Madrusted olid libedasti ametis, sest ainult nende käteõõ abil saadi "Pyreneae'd" sundida looduse jõududele wastu panema. Laew liikus pikka lääne sihis. Kapten kõndis rahutumalt laewatekil ja seifatas ajuti, kui silmas kusagil suitsuwinet tõuswat. Puusepp märkis need kohad ja toppis kinni.

"Mis me hakkame pääle? andke nõu," küfis kapten pita waikimise järele Mac-Koylt, kes lappeliku uudishimuga jälgis puusepa toiminguid.

Mac-Koy waatas talda poole, mis vähemhaawal hääbus tihenewasse uttu.

"Minu arwates oleks kõige soodsam otsefihis Mangarewale minna. Warsti tõuseb tuul ja siis jõuaksite homme õhtuks sinna."

"Aga kui tuli pääseb wälja, mis siis? Sa see wõib iga minut sündida."

"Õõidte päästepaadid walmis. Kui laew löõb leegitfema, wiib sama tuul teid paatideski Mangarewani."

Kapten Devonport mõtles filmapilgu ja küfis Mac-Koylt, kes tegi nagu ei kuulekski, õlgu et teadis selle küsimuse temale olemat.

"Mul pole Mangarewa kaarti. Üldiselt kaardil on see ainult punktiga märgitud. Ma ei tea, kust otfida sääl laguuni siisepääsu. Kas teie ehk ei sõidate meiega seltsis ja oleksite laewal lootfina kuni laguuni jõudmiseni?"

Mac-Koy jäi endiselt rahulikkus.

"Sää küll, herra kapten," ütles ta sarnasel rahulikul toonil nagu oleks teda sõõgilanda palutud. "Ma sõidan teiega seltsis Mangarewale."

Laewa komando aeti jälle laewapärasse kokku ja kapten pidas umbes niifuguse kõne:

"Te nägite isegi, et katsufime teha kõik mis wõimalik, aga asjata; merewoog wiib meid kogu aja itta tagasi. See gentleman, kõrgesti austataw Mac-Koy, Pitcairni saare walitfufe päämees ja kuberner, on nõus meiega kaafa tulema Mangarewale. Sellest näete isegi, et meie seifuford polegi nii hädaõhtlik ega kardetaw. Kui ta peaks seda kardetawaks, siis ei paneks ta oma elu kaalule ega oleks sarnase ettepa-

nefuga meile esinend. Tähendab, olgu rist milline tahes, aga kui ta ise omal häälel tahtmisel siia, tekile, tuli ja selle riski kaasa teeb, siis ei tohiks me mingil tingimusel niisid vastu põigelda. Mis te sellest arvate?"

Wastuseks oli otsustaw waifus. Lootus ja pikaldane järelekaalumine, mis Mac-Roy olekust wälja hoowas, ei jäänd mõjuta. Madrused pidasid isekestis nõu ja tegid ühise otsuse, millest pidi teatama sama madrus, kes warem oma londonlase häälega kõit enese warju jättis. Ta oli enese ja oma seltsiliste saatuse pärast wähet rõhhuwas meeleolus, kuid hõiskas siiski teiste hulgast:

"Anname oma sõna! kui tema tuleb, ei jää meiega maha."

Nõusoleku sumin käis läbi madruste ridade ja kõit walgujid laewanina poole laiali.

"Weel üks filmapilt, herra kapten," ütles Mac-Roy, kui see pööras käsude andmiseks oma abilise poole. "Enne pean ma weel kaldale minema."

Herra Konigh tardus, justku piksest rabatu ja wahtis Mac-Royd nagu poolearulist.

"Weel kaldale minna!" karjatas kapten. "Miks sinna? Teil kulub oma paadis wähemalt kolm tundi ennegu sinna jõuate."

Mac-Roy mõttis filmadega maad ja nitutas päaga.

"Jah, kell on praegu kuus. Kaldale küll enne üheksat ei jõua. Kella kümneks suudan rahwa kofku kufjuda. Kui õhtuks tuul kangemaks läheb, hakkab teie laew edasi nihkuma ja homme hommikul toidu ajal olen jälle siin."

"Kas te pääst hull olete? Kiseudas kapten. "Mis kuradi pärast te rahwast tahate kofku ajada? Kas peab teile weel kordama, et meil laew põleb jalgade all?"

Mac-Roy jäi endiselt rahulikult, nagu meri waitse ilmaga, ja kaastõneleja wiha ei annud talle põhjust kulmegi kortjutada.

"Jah, herra kapten," kudrutas ta oma tuihäälega, "tean wäga hästi, et teie laew põleb. Just sellepärast tahangi teiega kaasas Mangarewale minna. Aga ma pean ju selleks reifits oma rahwa käest loa saama. Niisugune on siin meie wiis ja komme. Saare kubneri ärastõit pole korwalise tähtsusega asi. Siin pannaakse rahwa huwid kaalule, sellepärast on tal seda õigus kas lubada wõi mitte. Aga

ma tean, et mind ei keelata."

"Olete selles kindel?"

"Täitsa."

"Kui te seda kindlasti teate, misjaoks siis weel luba nõutamisega end wae wata? Mõtelge sellele päale, et niu wisi wiitwitate wõrra laewa ärastõitu."

"Pole midagi parata, meil on sarnane kord," oli ta rahulik wastus. "Päale selle pean ma, kui

kuberner, mõned korraldused te

gema saare walitsuse asjus oma ärastõitu ajaks."

"Aga siit Mangarewani on ju kõigest kahetümne nelja tunni tee," waidles kapten. "Oletame, et wastu tuult kulub selleks kuus korda rohkem aega, siis jõuaksite juba nädala pärast tagasi."

Mac-Roy naeratas.

"Pitcairnil keerab harwa mõni laew sisse, ja needki ükfitud tulewad enamasti San-Franciscost wõi Hoorni neemelt. Olen õnnelik, kui poole aasta pärast tagasi jõuaksin. Ma wõin ka terve aasta kodunt eemal olla. Ma wiist peangi selleks San-Franciscoisse minema laewa otsema, millel tagasi pääsen. Mu isa sõitis kord Pitcairnil kolmeks kuuks wälja, aga kulus kolm aastat, ennegu leidis juhuse koju tagasi pöörduda. Ja päale selle, teil siin on märgata toidu tagawarade nappus.

Kui peate ehk hädasunnil luupidesse minema, kuluts teil halwa ilmaga mitu päewa, ennegu kuhugi maale pääsete. Aga mina wõin teile tuua hommikul kaks paaditait toiduaineid. Ma mõtlen pääasjalikult kaasa wõtta kuuwatatud banaane. Kui tuult tõuseb ja teie hakkate siit wälja liikuma, ja mida ligemal olete, kaldale, seda suurema koorma saan tuua. Aga seniks nägemiseni."

Ta ulatas kaptenile käe, mida see kuidagi poleks tahtnud lahti lasta, nagu uppuja päästerõngast.

"Millega te wastutate, et hommikuks tõesti tagasi tulete?" küsis ta.

"Jah, millega wastutate?" kordas ärritatud häälel ta kapteni abi. "Tuleb tahtmata mõte, et lahute siit ainult selleks, et oma nahka päästa."

Mac-Roy ei lausund sõnagi. Ta watas neile ainult alandliku pilguga otse, ja neile

O. Rymate

Leedu riikliku Draamateatri primadonna, kes läheneval sügisel Tallinnas esineb

Kogu eesti kirjanikke „tarapiitlasi“

Pahemalt paremale: istuvad A. Kivikas, J. Semper, M. Under, A. Adson, seisavad J. Barbarus, Fr. Tuglas, A. Alle

näitus, et tema otsekohesus ja rahulikkus neilegi on külge hakand.

Kapten lasi Mac-Koy kae oma pihust lahti. Wana-meers ronis üle kaitsewõre, lastus oma paati ja saatis weel kogu meeskonna poole oma julgustawa pilgu.

Tuul tõusis ja „Pyreneae“, waatamata oma wigastatud põhjale, liikus lääne-wooga tuus miili edasi. Koibu ajal, mil Pitcairn oli kolme miili kaugusel, nägi kapten Devonport kaht paati laewa poole sõudjat, ühes neist oli Mac-Koy. Ta ronis jälle mööda laewakülge üles, hüppas üle wõre tulisele tekile. Temale järgnes hulga kuiwatatud banaaniide puntraid, kusjuures iga pundar oli kuiwade?se lehtedesse mässtitud.

„Nüüd, herra kapten,“ ütles ta, „hakkame oma elu päästma. Mina, nagu näete, pole merimees,“ seletas ta mõni minut hiljem seistes laewapäras kapteni kõrwal, kes waatas kord mastide otsa, kord üle parda ja püüdis „Pyreneae“ sõidu kiirust määrata.

„Teie peate purjeka, maksku mis makjab, Mangarewani wiima. Kui maale lähemale jõuame, wõtan lahtemineku juhtimise oma päale. Mitu sõlme me praegu teie arwamise järgi teeme?“

„Üksteistkümmend,“ wastas kapten Devonport waadeldes hoolega möödalibijemaid laineid.

„Üksteistkümmend? Toh-ho! Kui nii edasi kestab, hakkab homme hommikul kella kahetja ja ühetja wahel Mangarewa paistma, ja kella kümneks, kõige hiljem üheteistkümneks oleme juba rannal. Siis on kõigil teie piinadel lõpp.“

Mac-Koy kõneles nii usutulewal toonil, et kaptenile paistis see oodataw tund juba käes olevat: ta oli äärmiselt kurnatud kahenädalalisest põlewa laewa juhtimisest.

Ta tundis tuule kõwenemat ja waatas jälle üle parda.

„Tuul aina kõweneb,“ ütles ta. „Nüüd lendab mu wauamoor juba kaksteistkümmend sõlme. Kui see nii ifka edasi kestab, peab õhtu tulekul purjesid alla lastma.“

„Pyreneae“ liigles kogu päewa oma tulekoormaga wahutatawal merel. Õhtuks lasti kolmas ja neljas puri päämastist maha, ja laew sõbstus pimeduses, jättes enese taha määratunud teineteise päale langewad wahutatawad wesiwallid. Pärituul tegi oma tööd: laewapäras ja ees oli kõigil tuju parem ja näod wärskemad. Üks meestest oli ifegi lanu lahti löönd.

Kapten Devonport kästis omale waiba tuua ja laotas selle kajuti katusele.

„Mul on juba meelestki läind, mis tähendab magada,“ ütles ta Mac-Koyle. „Wäsimus tahab wägisi tappa. Kui aga mind waja peats olema — äratage kohe.“

Kell kolm hommikul keegi tõmbaski teda käiksest. Ta kargas kohe istuli ja nõjas laewalugule, ife olles weel segane raskest unest. Tuul wingus mastide nõõristikus, laew kargles nagu pilbas lainetel, wihased weewood walguisid üle teki.

Mac-Koy kõneles talle midagi karjutawal häälel, aga kapten ei saand üheftki sõnast aru. Siis haaras ta Mac-Koyt õlast kinni ja tõmbas nii lähedale, et wanamehe suu puutus peaaegu wastu kapteni kõrwa.

„Kell on nüüd kolm,“ kuulis ta Mac-Koy mahedat häält, mis kostis nagu kujukilt kaugel. „Meie oleme juba kakskada wiiskümmend miili edasi jõudnud. Umber kolmkümmend miili samas suunas edasi on Creschenti saar. Säl pole tulefid. Kui me sama kiirusega edasi lendame, jatume tingimata selle otsa: lähed laew puruks ja saame ife hukka.“

„Mida's te mõtlete teha? kas ajuda tuulepaastu?“

„Jah, peatsime koiduni tuulepaastu jääma. Woog wiiks meid küll tundi neli tagasi.“

„Pyreneae“ jäigi tuulepaastu oma tulekoormaga, wõideldes tormiga ja mäsawate lainetega.

Laew oli nagu mõni süttiw hiiglakuul, mille pinnal sagasid meeleheitelise tülufesed pudilased — ta meeskond, hoolega tegutsedes ja wõideldes määratsewa looduse jõududega.

„See on õige harukordne torm,“ sõnas Mac-Koy kaptenile, seistes tuule warjus kajuti taga. „Harilikult jellal siin torme ei ole. Aga wiimajel ajal on ilmad hoopis roopast wäljas.“ Ta näitas käega pimedusse, justku oleks sääl midagi näind. „Tuul on pöörand läände, kust tõesti häd ei ole loota, wist tuleb raju wõi midagi sarnast. Päris õnn, et nii kaugel ida pool oleme, siin pole meil mingit hädawõhtu,“ lihas ta. „Kana see küll ei kesta, selles olen kindel.“

Mo tulekuga waikis torm, aga tekkis uus kiufatus. Õhkkond hakkas tihenema. Merepinda katsid aurud wõi mingi ifesorti widewit, mis läbipaistmatuse tõttu jarnanes udule, kuid millele läbitungiwad päikesekiired andsid jätendawa kiirguse.

„Pyreneae“ tekk suitses nüüd weel rohkem eelmistest päewadest. Laewa meeskonna ja juhtide meeleolu oli päris langend. Kõõgi taga tuulewarjus nuttis üks laewapois. See oli ta esimene reis, mille halbaennustaw seisukord ta südame nukrats tegi. Kapten käis tekil nagu saamatu, närvis närwiliselt oma wuntsikarwu, pobises midagi enesette ega teadnud millestki päale hakata.

„Mistift nõu annate?“ küsis ta Mac-Koy 'ette seisma jäädes, kes sõi parajasti küpsetatud banaane hommikueineks ja riiupas peekrist wett päale.

Mac-Koy lõpetas wiimase banaani, jõi peekri tühjaks, waatas pikka ringi ja kõneles siis muhelewal silmil:

„Mida siin ifka, herra kapten, sõidame edasi. Kas nii wõi teisiti, tuli teeb aina oma tööd. Teie laewatekk pole niikuinii igawene. Täna on ta weel tulifem. Kas teil eht ei leiduks mulle paar kingi? Mul paljastel jalgadel hakkab juba liig.“

Laew pöördus tuulde ja wõttis uue kursu. Mac-Koy kummardus kompassi-kasti üle ja waatas sõidusuuna.

„Mina hoiatsin weel rohkem tuules,“ herra kapten,“ ütles ta. „Peab filmas pidama, et tuulepaastu keskes walguisime tükitse maad kõrwale.“

„Wõtsin ifegi juba terwe rumbi²⁾ järsumalt,“ oli wastus. „Kas feda on weel wähe?“

„Mina eelistatsin kaht rumbi, herra kapten. See maruhoog kiirendas läänewoogu palju rohkem, kui teie arwate.“

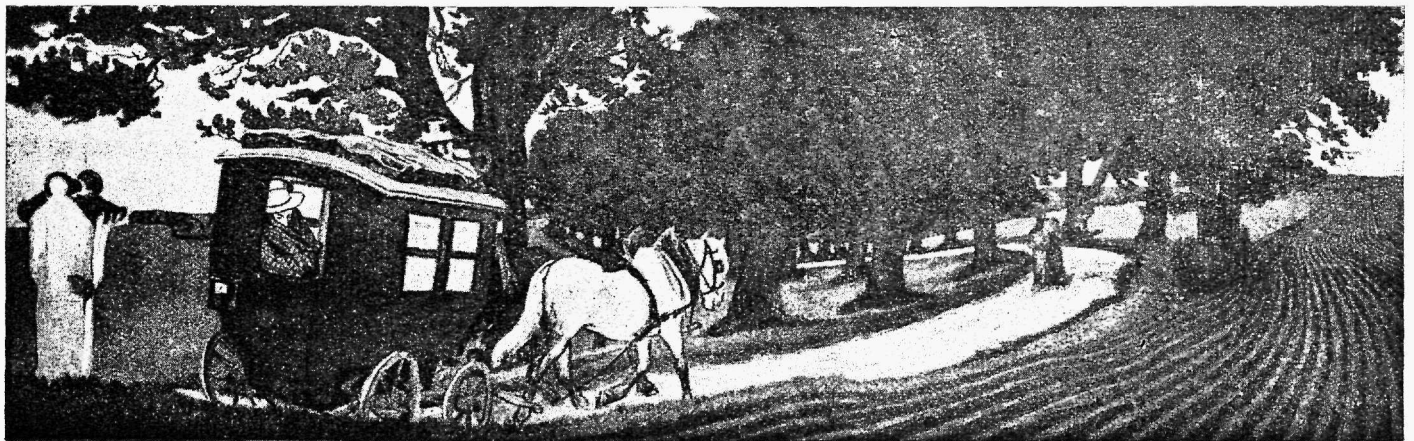
(Järgneb)

¹⁾ Tuulepaast — erisuguse purjedefäädmisega laewa tuule käes seisumajätmine.

²⁾ Rumb — 1/22 jaotus merikompassil.

100 a. raudtee juubel

Vana postivanker

V. Georgi maali j.

Sada aastat on sellest mööda, kui esimene raudteerong järjekindlaid sõitusid hakkas tegema. Ta pidas Inglismaal Stocktoni ja Darlingtoni vahelist sidet ja sõitis kuni seitseteistkümmend kilomeetrit tunnis. Täni on jõutud tunnis sõidetavat maad rohkendada kuni kaheksakümne kilomeetrit, üksikul raudteeliinidel koguni üle saja kilomeetri.

Läind aastasada nimetatakse auru-ajajärguks. Nii tehnikas kui liikumiskiiruse saavutamises aurujõu kasutamise suudeti uskumatuil edusammul edasi jõuda ja täiendada, mis tõttu meie Maa keragi muutus nagu väiksemaks, tema üle valitsemine hõlpsamaks ja võimaldas inimesele selle üle suuremad õigused. Reisikestvus ühest kohast teise lühenes aastalt kuudeks, kuudelt nädal-

teks, läheneb see nähtavasti ka oma eluõiguse lõpule. Elekter vabastab aurujõu ja õlimootorid asuvad samal ajal lennukitele. Kuid siiski on inimsool küllalt põhjust raudteede ja aurujõu kultuurisaavutust uhkuse ja tänulikusega meeletuletada.

Praegused raudteed on võrsund harilikkude maanteedest sügavast rööbastikust. Juba kõige vanemad greeklaste kunstlikult ehitatud teed olid varustatud kiviroobastega — hoolega tahatud sügavad rattavaod, silutud kanaalikesed või roopad sõiduriistade rataste jaoks, kus need võisid kergesti ja kindlalt edasi veereda. Kus roobasteed puudusid, tekkisid nüüdsete maanteedest tüübilised teed. Arvatavasti vist tarvitasid juba veel varem roobasteid egiptlased, kellelt, nähtavasti, greeklased seda õppisid. Saksa mäetöötuses oli juba XVI aastasajal õnnistatud teid ja roopaid koortega rakendatud veovankrite liikumise jaoks. Saksa-

George Stephenson
Raudteeveduri ja sõidukiiruse arendaja

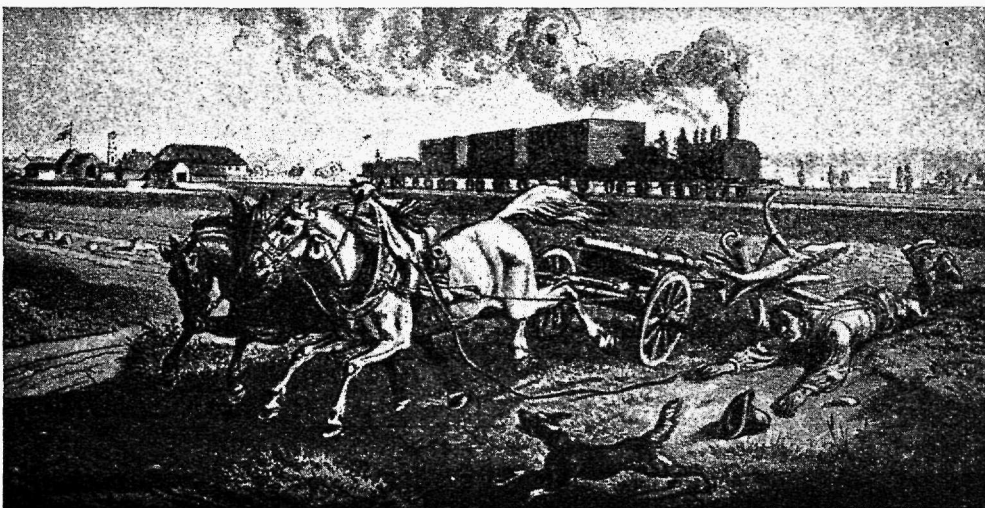
lateks ja nädalatelt päevadeks. Inimene võitis sellega palju kaotatud ajast, võitis oma elu kestesse märksa rohkem kogemusi ja elujuhtumusi, laiendas silmaringi. Kaugemaa reisi pikaldase vintsutamise hirm on kadunud. Aurujõule pole veel teist valitsevat võistlejat tekkinud, kuid väga võimalik, et peab oma esikoha andma elektrile või lennukitele. Nüüd, mil aururaudteed ajajärk oma täiuseni arenmise lõpul näib

James Watt
Aurumasina ülesleidja

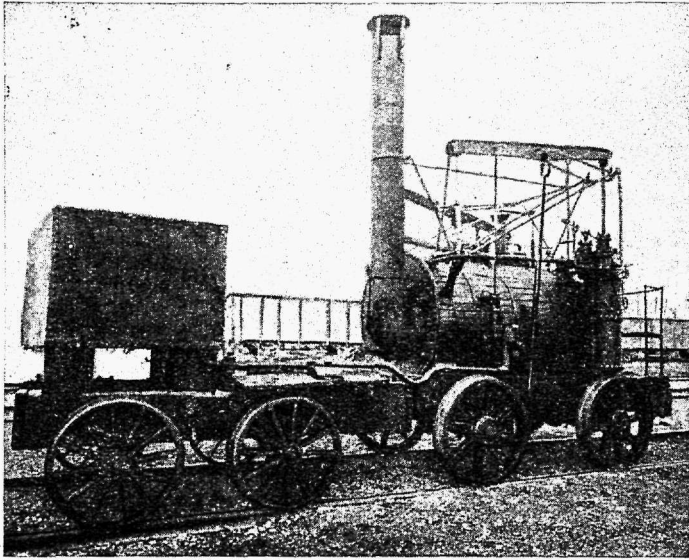
maas eeskujul ehitati ka Inglismaal sarnaseid sügavarobastega maanteed, ja hiljem tekkisid Inglismaal esimesena praegu kõikjal leiduvad raudteed.

Juba aastal 1784 võttis maailma kuulus James Watt iseseisva masina päälle patendi, mis alles aastal 1805 tarvitamist leidis ja siiski veel ai-

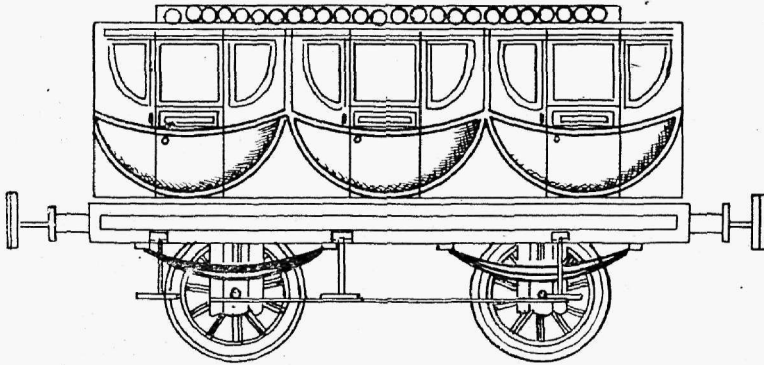
Esimene raudtee

Klein, 1842. a.

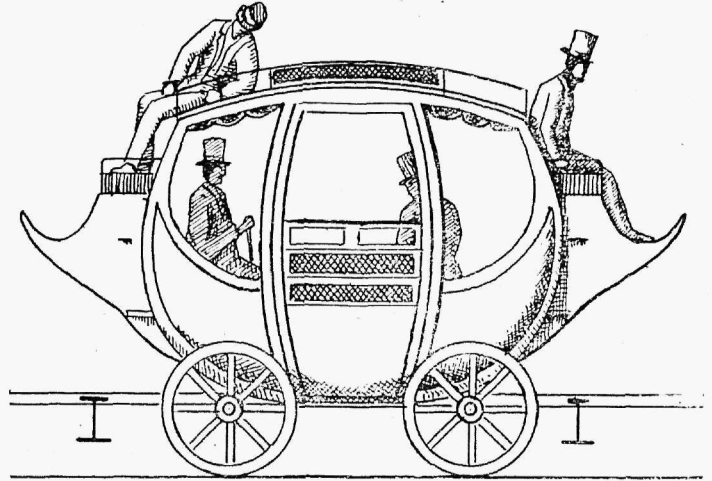
Esimene inglise isesõitja (Puffing Billy) ühes söevankriga
Ehitatud aastal 1813

nult õige kitsas ringis. Mitmed tehnikud töötasid hooliga sel alal, kuni aastal 1814 õnnestas George Stephensonil märgatavaid parandusi ja täiendusi teha. Tema vedurid liikusid aastal 1815 ja hiljem New Castle'i söekaevanduse veoraudteedel. Esimene avalik raudtee avati, nagu juba tähendatud, aastal 1825 Stocktoni ja

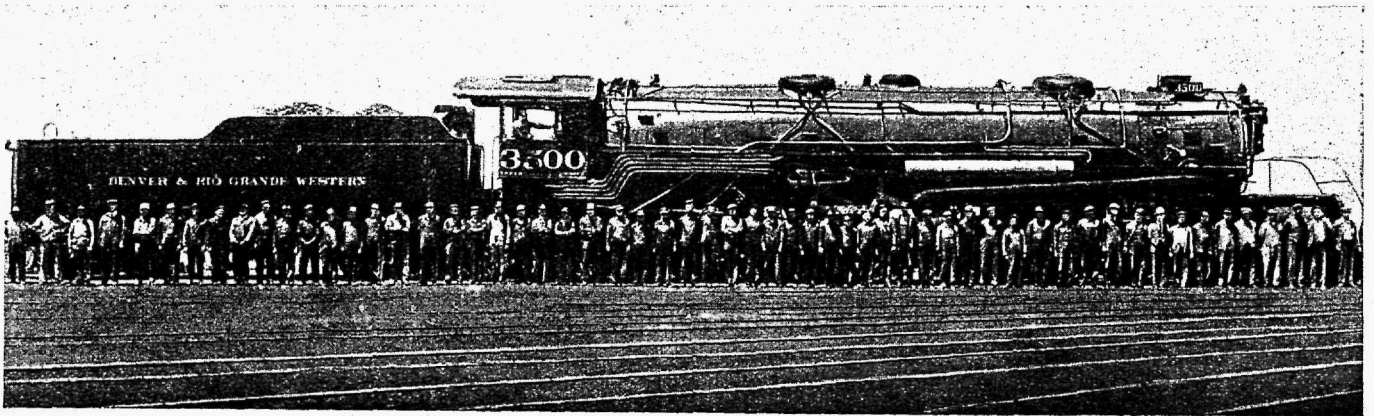
Raudteevaguni arenemine II: Vagun moodustatud kolmest ühendatud postitõllast

Darlingtoni vahel. 7-dal detsembril 1835, s. o. kümme aastat hiljem, hakkas Saksamaal Denisi ehitatud raudteel esimene rong Nürnbergi ja Fürtheri vahet sõitma, kulus vaevalt üle aasta ja võidi juba näha auru jõul veetavat vaguniterida Leipzigist Dresdeni poole liikumas; 1838 vilistasid vedurid Austrias Viini ja Wagrami vahelisel raudteel, samal ajal ka Berliini ja Potsdami liinil. Ka esimene saksa riigiraudtee Braunschweigist

Raudteevaguni arenemine I: „Postitõll“

Wolfenbütteli alustas siis oma tegevuse. Raudteed on oma kestvuse ajal ennekuulmata edukad arenemisastmed läbiteind, alates esimese primitiivse veduriga ja tollataoliste vagunitega kuni tänapäeva ekspressrongini, mis seitsme öö-päevaga näiteks, Montrealist San Francisconi, Kanaadas, ära sõidab. Samuti ka laevad, mis kõige elutarvidustega on varustatud ja kõige peenemate elunõuete ni ja mõnususteni sissesäetud, mille masinad on ehitatud samal alusel, mille Stephenson aastasaja eest valmistas. Iga uue suure leiduse juures nähakse ajajooksul ainult primitiivist algust, lõppu näeb alles järgnev inimpõlv. Eesvalt kartsid seeaegsed inimesed raudteel sõita selle ettekujutamata kiiruse — 16 kilomeetrit tunnis — pärast, kuna praegu 200 kilomeetrit tunnis õhus lennata on igapäevane nähtus.

Moodne hiiglavedur Ameerikast

Kirjanduslikud teated

Huvitav teos Läti üle

Läind aastal ilmud koguteose „Soome — maa, rahvas ja kultuur“ eeskujul on teoksil kirjastus „Odamehel“ samalaadiline raamat meie sõprusriigi Läti üle. Kaastöölisteks on paremad sellekohased läti jõud, — kirjanikud, teadlased ja poliitikamehed, — ning raamat ilmub veelgi rikkalikumalt illustreerituna ja suuremana kui „Soome“. Kuna meil meie lähemat naabrit Lätit vähe tuntakse, oleks see raamat parimaks meie sõprusrahva tutvustajaks. Päälegi on juba läind aasta Balti riikide konverentsil otustatud vastastikuseks tutvustamiseks välja anda just seesuguseid albumeid, millised otsused ka ratifitseeritud.

Toimetavad koguteost „Läti“ mag. O. Loorits ja kunstnik M. Pukits. Teos ilmub käesoleva aasta jõulukuul.

„Eesti — maa, rahvas ja kultuur“,

koguteosed, on teoksil Lätis ja Soomes. Vastavad samasugustele „Odamehe“ kirjastuse väljaannetele, nimelt ilmud koguteosele „Soome“ ja jõuludeks ilmuvale „Läti.“ Eestianeliste artiklite ja piltide saamiseks on pöördud meie tegelaste ja kirjastuste poole. Koguteos „Eesti“ ilmub Lätis „Leta“ kirjastusel ja riigi toetusel, — Soomes Akad. Hõimuklubi väljaandel ja mag. A. Anni toimetusel.

Ilmuvad teosed Eesti muinasaja üle

Tartu Ülikooli Arkeoloogia kabineti toimetusel ja „Odamehe“ kirjastusel ilmus läind aastal teos „Saaremaa ja Muhu muinasjäänused,“ milles antakse ülevaade selle meie muistsel vabadasajal kultuuriliselt ja sõjaliselt kõige tugevama maakonna ajaloo kuni sakslaste maale tulekuni, mille juures on kõikide seni teadaolevate saarte ainelise kultuuri mälestusmärkide kirjeldus suure hulga piltide ja kaartidega.

Lähemal ajal ilmuvad samal toimetusel ja kirjastusel tähtsad teosed meie muinasajast, nimelt prof. A. M. Tallgreni j. t. „Eesti kinnismuistised“ ja prof. A. M. Tallgreni põhjapaneev uurimus „Euroopa muinasaeg“.

Esimeses järjes ilmub kõige lähemal ajal müügile „Eesti kinnismuistised“, mis on rikkalikult illustreeritud ja mitme kaardiga varustatud. Raamatus antakse täielik ülevaade meie kinnismuististest: kiviaja asulatest, kalmedest (maa-alused, kivikalmed, kääpad), usulise eluga ühendusesolevatest muististest (pühad puud ja hiied, pühad veed, ohvrikivid), sõjalistest muististest (muinaslinnad, pelgupaigad) jne.

„Eesti kinnismuistised“, on suure ja tänuväärse töö saadus. Aluseks on võetud J. Jungi korjatud materjal, mille on läbitöötand ja täiendand prof. Tallgreni juhatusel tema õpilased, läbiuurides kihelkonna kihelkonnalt.

Muinasjäänused on meie vaba mineviku tähtsamad valgustajad ja neid tundmaõppides näeme, et oleme olnud ja saame julgust ka edasi iseseisvalt elada. Sellepärast on „Eesti kinnismuistised“ soovitav ja tarvilik igaleühele, keda meie kodumaa ja rahvas vähegi huvitab.

Uus eesti keele grammatika koolidele

Käesoleva aasta augustis ilmub meie tuntud keeleteadlaselt mag. O. Looritsalt lühikene eesti keele grammatika koolidele kahes raamatus I — etümoloogia ja II — süntaks. See grammatika — „Eesti keele kooligrammatika“ — on seda hõlpsam tarvitada, et õpetajatele on selle juures soodsaks käsiraamatuks sama autori varem ilmud põhjaline teos — „Eesti keele grammatika“.

Mag. Looritsa „E. k. kooli grammatika“ on kindlasti kõigist seni ilmud eesti keele grammatikaist kõige parem koolidele ja seda põhjustel:

Ükski muu eesti keele grammatika pole nii ligidalt kokkukõlastatud „Õigekeelsuse sõnaraamatu“ uue trükiga.

See on ainus eesti keele grammatika, kus esinevad järjekindlasti eesti keele õpetajate, E. Kirjanduse Seltsi ja Emakeele Seltsi komisjonide poolt lõpulikult sanktsioneeritud eesti keele grammatilised oskussõnad.

Kuskil mujal eesti keele grammatikas ei esitata nii üheõiguslikult kõrvu nn. vana kui ka uue kirjakeele vorme, nii et raamatut võivad tarvitada samahästi mõlema voolu pooldajad.

Grammatika on äärmiselt lühike! näitlikkude tabelitega rikkalikult illustreeritud ja väga ülevaatlik! üksikute sõnakujude kindlaksmääramisel täiesti täppis ja erirühmade esitamisel endiselt süstemaatlik!

Eriti on peetud silmas sõnu, millede tarvitamisel kirjakeeles kõige sagedamini kobatakse, või sõnu, mis esinevad murdeti väga mitmesugusel kujul, milletõttu kirjakeelse kuju leidmine tekitab tihti raskusi. Kõik näilised erandid on trükitud rasvasemalt, et neid eraldi tähele pandaks ja meeles peetaks.

Niisugusena see grammatika on kõigist seni ilmud eesti keele grammatikaist kõige sündsam ja usaldatavam kooliraamatuks.

Käsiraamat „Eesti kirjakeele tabelid“

kokkukõlas „Eesti õigekeelsuse sõnaraamatu“ II trükiga ilmub mag. O. Looritsalt. Sarnase käsiraamatu järele on tarvidust tunnud igatüks, nii õpetaja kui õpilane, nii ametnik kui ka haritlane, kel aga eesti kirjakeelega tegemist on.

Käsiraamat sisaldab lihtsaid ja ülevaatlikke tabeleid, mispärast tema tarvitajal pole kunagi vaja kahelda ühe või teise sõnakuju valikus ega ole vaja raisata oma aega igal üksikul juhusel sõnaraamatu lehitsemiseks.

Õigekirja seinatabelid koolidele

Käesoleval sügisel ilmuvad „Odamehel“ lisaks varem ilmud J. Kuulbergi ja E. Martinsoni „Õigekirja seinatabelitele“ tabelid XVII Omadussõna käänamine ühes nimisõnaga. XXII Pööramise alused I (Nõrk pööratus). XXIII Pööramise alused III (Kõva pööratus).

Pääle nende ilmub „Odamehel“ mag. O. Looritsalt suur kolmevärviline seinatabel „Astmevaheldus,“ mis ei tohiks puududa üheski eestikeelses koolis, sest see tabel hõlbustab määratul kombel eesti keele kõige raskema nähtuse seletamist ja õpetamist.

„Eesti Kirjanduse Seltsi“ kirjastusel ilmuvad käesoleval aastal:

Eesti rahvalaulud. Dr. Hurti j. t. kogudest. I anne. — Eesti entsüklopeedia. — Eesti rahvaviisid. I anne. — Kodumaa õistaimed. — Fr. R. Kreutzwald: Virulauliku laulud. — L. Koidula: Luuletuste kogu. — K. E. Sööt: Luuletused 1883–1924. — A. Jürgenstein: C. R. Jakobsoni elulugu ja tegevus. — Zelinsky: Greeka kirjanduse ajalugu. — Goethe: Noore Bertrami kannatused. Tõlk. J. Käerner. — A. Järnefeldt: Isamaa. Tõlk. G. Suits. — J. Ansonardi: Jalgsemaa Kitseeide muinasjutud.

Kirjastus „Odamehe“ väljaandel ilmuvad käesoleval aastal järgmised raamatud:

Algupärasest ilukirjandusest:

A. Kivikas: Miniatuurid. — P. Vallak: Epp Pillarparti Punjaba potitehas. Humoristlikkude novellide kogu. — P. Vallak: Ajude mäss. Novellikogu.

Tõlkekirjandusest:

W. Busch: Vallatumad mesilased. — J. London: Troopika päike. Novellikogu.

(Järg lhk. 120)

Rahvamajandus

Elukinnituse põhimõtted

On tihti inimestamisväärt, et inimesed, kes ei kahtle tule- ja saadetiste kinnitamise tähtsuses, oma kõige kallimat — oma elu — kinnitada peavad üleauruseks. See on seletatav sellega, et elukinnituse põhimõtte meil veel väga vähe on arenend, eriti küllarahva keskel, kus iga uuendus on visalt vastuvõetav. Seepärast ongi tarvilik mõne sõnaga seletada elukinnituse küsimust ja selle hüvesid.

Elukinnituse eesmärgiks on kindlustada järelejäänud perekonna liikmete majanduslikku seisukorda. Surmaga peame kõik rehkendama, sest keegi ei tea ette, kauaks meil elupäevi jätkub. Elukinnitus on tuleviku päevade hoiukassa, kuhu kogub kindel kapitaal, mis on väljamaksetav kinnitussumma ulatuses ka selgi juhtumisel, kui elukinnitaja sureb kohe juba päale esimese preemiamaksu. — Sarnane kinnitussüsteem on võimalikuks saand täpsete matemaatiliste väljaarvamiste põhjal inimeste surevust silmaspidades. Mida vanem aastatelt inimene, seda suurem on ta suremise võimalus. Nii surevad sajast 30-ne aastastest inimestest 20-ne aasta jooksul kakskümmend neli (24), sajast 35-e aastastest 20-ne aasta jooksul kakskümmend üheksa (29), sajast 40-ne aastastest juba kolmkümmend kuus (36)! Seepärast ongi elukinnituse preemia nooremate juures odavam, kui vanemate juures, ja jääb kogu maksukestvuse ajaks ühesuuruseks.

Kõige lihtsam elukinnitus on surma juhuks. Preemia on eluaja kestes maksetav, kinnitussumma tasutakse täies ulatuses aga kohe päale kinnitatu surma. Tihti on tülitav kogu eluaja igaaastane kinnitussumma õiendamise kohustus, mis vanaduse ja sellest oleneva töövõimetusega võib isegi raskeks minna. Selle tõttu on kinnitusseltsid tariifi väljatöötand, mille järele on elukinnitaja preemiamaksud jaotatud näit. 15, 20, 25 jne. aasta päale, siis lõpeb aastamaksu kohustus ja kinnitussumma maksetakse päale surma omastele välja.

On olemas ka n. n. „segakinnituse“ tariif, mis ühendab surmajuhuse ja kuni teatava eluaastani kinnitamise. Sarnase kinnitussuvisi puhul maksetakse kinnitussumma kohe välja päale elukinnitaja surma, samuti ka siis, kui ta elab kuni teatava eluaastani. „Segakinnitusel“ on preemiad natuke suuremad, kui surma puhul, sellevastu on aga siis kinnitajal vanaduspäevad kindlustatud.

Elukinnitus võimaldab mitmeid paremusi. Perekonnatoitja sures päästab elukinnituse summa kättesaamine järelejääjaid mitmeti raskest seisukorrast. Taluperemes oma elu kinnitand olles võib täie südamerahuga tulevikku vaadata. Päale ta surma võib vanem poeg kohe talu oma kätte võtta ja võlgu tegemata enesest noorematele õdedele-vendadele pärandatava osa välja maksta isa elukinnituse summast. On talunik „segakinnituse“ teel oma tuleviku kindlustand, võib ta juba kinnitussumma kättesaamisel oma majapidamise poja juhtida anda, ilma et ise puudusse ähvardaks jääda.

Elukinnitusega luuakse rahvamajandusse uus kapitaal ja mitmedki perekonnad pääsevad kitsikusest, millesse nad endi toitja surma läbi hõpsasti võivad sattuda.

Meie kinnitusseltsid, nagu „EKA“, üks laialdasematest asutustest meie riigis, võtavad elukinnitusi vastu eesti kuldkroonides, et seega kindlustada ka rahagi väärtuse muutumist.

Iga küsimusest huvitatu võib ligema informatsiooni saamiseks nõuda üksikasjalisemaid teateid kinnitusseltsilt (EKA), või selle agentidelt, teatades ühtlasi ka oma sündimise aja. Järelepärimine ei kõida millegagi, toob asjasse ainult selgust.

Eesti keemiatööstusest

Keemiatehas Dr. chem. A. Stange o/ü. (Tallinnas, tehas Telliskivi tän. 3 omas majas, tel. 27-58, kontor Rataskaevu tän. 6, tel. 10-97) on asutatud 1920. aastal eesti kapitaaliga.

Esimesel aastal tegutses tehas türitud ruumides, kuna tema tegevusala algusest päale suurenes jõudsasti, osteti o/ü. poolt 1921. a. Telliskivi tän. 3 omad majad ühes vastavate vabriku hoonetega. Praegu töötab osatühisus 3 miljonilise põhikapitaaliga.

Algusest päale käib osatühisuse tegevusest põhiideena läbi kodumaa tootesainete keemiline ja tehniline ümbertöötamine.

Ümbertöötamisele kuuluvad suuremal arvul kodumaa piiritus, kartulijahu, rasvad j. n. e.

Kartulijahu töötatakse ümber dekstriiniks ja gommeliiniks (kliister) — mis sugust ainet ainuüksi nimetatud tehas valmistab ja mille tarvitamine aasta-aastalt kasvab. Tehasel on dekstriini valmistamiseks väljamaalt mu-retsetud kõige moodsamad masinad — mis sel alal tehnika viimane saavutus. Selle tõttu tõrjus tehas väljamaalt sisseveetava dekstriini Eestist välja ning viimastel aastatel pole seda ainet väljamaalt üldse enam sisseveetud. Võimaluse korral on kavatsus dekstriini Eestist välisriikidesse eksporteerida.

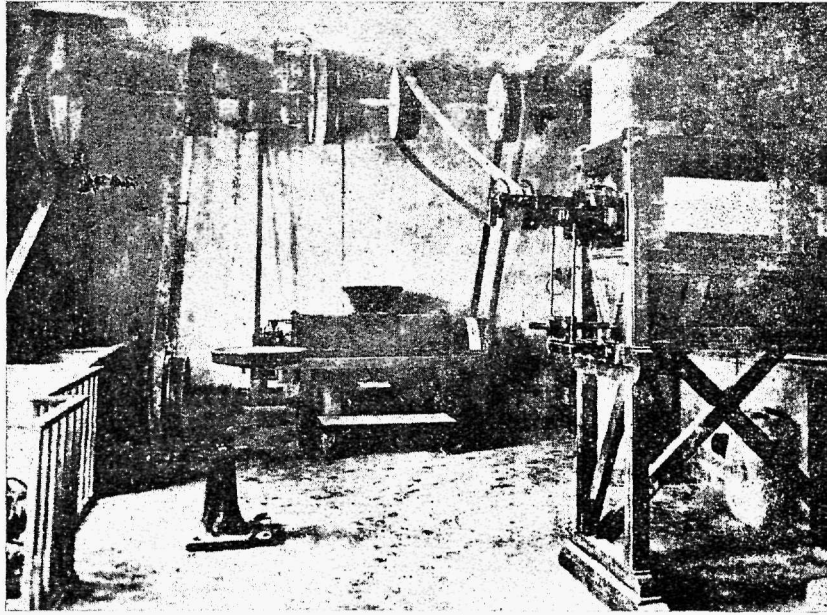
Iseäranis hää eduga on o/ü. puuvilja-

marja- ja likööri essentsid, väljamaa essentsidega viis aastat võistelnud, mille tagajärjel nimetatud ainete sissevedu Eestisse tuntuvalt on kahanend. Nimetatud essentsid valmistatakse puhtast Eesti piiritusest ning üleilma kuulsa Schimmel & Co (Miltitz bei Leipzig) vabriku tootesainetest. Ülalnimetatud essentsid on sedavõrd hää eduga Eestis laialilangunend ja turud oma kätte võitnud, et mõned väljamaa firmade esitajad on oma essentse keemiatehase Dr. chem. A. Stange o/ü. nimel pakkuma ja müüma hakand.

Päale selle valmistab tehas siseriigis hää kuulsuse võitnud kristall-glütseriini ja tõrva seepi.

Üksikutest ainetest, milledega tehas suuremal arvul siseriigi turgusid varustab, võiks nimetada: veesaapamääre „Degras“, naha appretuurid, taimeliim „Robur“ — tinnides ja tuubedes, likööri siirupid, äädikas, pipar, lõhnaõlid, Linnas-Eucalipitel-Mentol kompvekid (kõha ja hingamise orgaanide haiguste vastu), „Citrovanilliin Kola“ — pää, ja närvide valu vastu, linnas-ekstrakt, tubaka ekstrakt — taime putukate hävitamiseks jne. jne.

Viimastel kolmel aastal on tehase saadused näitustel I järgu auhindadega kroonitud, käesoleval aastal esineb tehas oma paviljoniga IV näitus-messel Tallinnas.

Dr. chem. A. Stange o/ü keemiatehasest

Koolid algavad —

Õpilased ja lastevanemad, kõige kasulikum on osta kooliraamatuid ja -tarbeid „Odamehe“ raamatukauplusest Tartus, Põrmenaad 7-a.

Adamson

Herra Adamson. Stockholmist. Rootsimaal. Sünnipäraselt rootslane, aga kodumaaks kogu maailm.

Nimi Adamson on tal hiljutine. Ta isa nimi oli õieti O. Jacobsson. Veel täitsa noor mees, kellelt päris põhjendusega võib loota palju sõgedamaid lugusid.

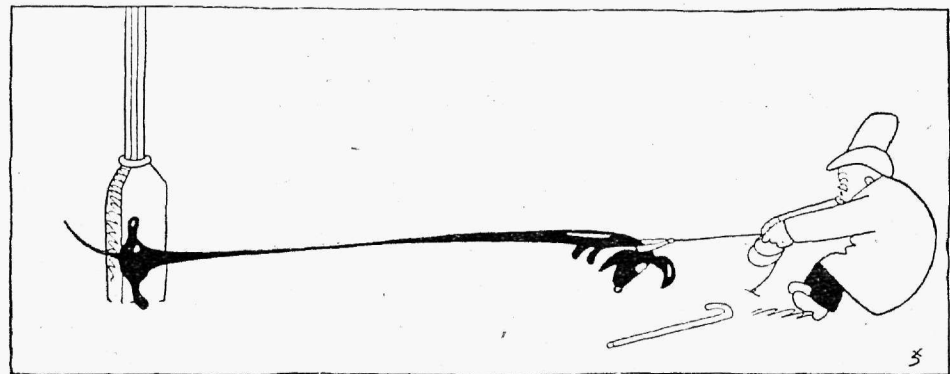
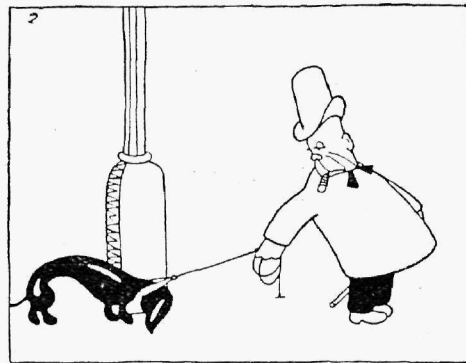
Adamsoni vanadus on ebamäärane nagu naisel. Õigupoolest ta ongi sama vana kui maailm. Väga võimalik, et tema see tuntud uss oligi paradiisi aias. Mitmeid juhuseid, mis säält kuulda, sunnib seda oletama.

Kuigi Adamson ealt nii vana on, sai ta siiski alles nelja või viie aasta eest Adamsoniks. Umbes sellel ajal võttis ta enesele kindla kuju ja sai selleks, kes ta praegu on. Mul oli õnn tema sündimise juures tunnistajaks olla. Olin vaderiks, nagu öeldakse. Pidulik akt peeti ühe rootsi pilkelehe toimetuse büroos; mina olin selle pilkelehe toimetaja ja O. Jacobsson ta parem illustraator.

Kui Adamson sündis, oli teda meile kohe vaja. Ta tuli just parajal silmapilgul. Nagu see ajaloo suuruste paratamatu saatus ikka on olnud. Aleksander Suur, Napoleon ja insener Flettner on sellelt seisukohalt tema eelkäijad.

"Tehke ühest mehest pildiseeria," ütlesin herra Jacobssonile. Ja ta taipas kohe, mida mina ei võind aimatagi. Ta taipas, et ta peab oma pääaju ja sule abil mehe looma, kes erineb muist mees- test, kuid siiski neile sarnase, ja ta taipas samuti, et ta selle mehe pidi looma täitsa iseseisvalt omal algatusel ilma minu või kellegi muu vahelesegamiseta. Herra Jacobsson läks minema ja tuli alles nädala pärast tagasi. Ta tuli seltsis herra Adamsoniga, oma lihase lapsega.

Adamson ilmus esmakordselt meie ajakirjas ja lõi ühe hoobiga läbi, mida ta isa ja ristiisa vaevalt uneski oleks võind aimata. Trükk levis mitmes tuhandes eksemplaaris, —

O. Jacobsson: Adamson jalutusküigul

ja üks alaline meie ajakirja tellija, kes nimede tühtesattumise tõttu ka Adamson oli, keelas siitpäale enesele selle edaspidise saatmise ja ütles väljaandjaga tutvusegi üles.

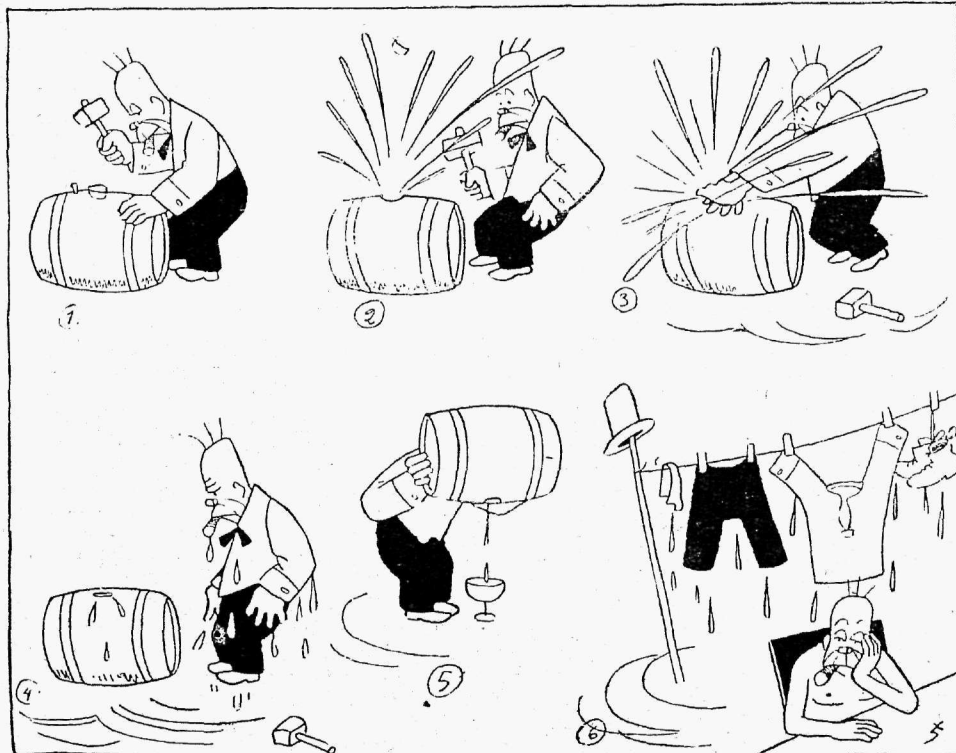
Järgmisel nädalal tuli Adamson jälle ja ilmus ikka nädal nädala järele kuni ta lõppude lõpuks sai rootsirahva paratamatuks tarviduseks. Ajajooksul laienes ta isiku mõiste, ta sai elavaks kujuks, keda asetati äri- reklaamidele ja tarytitati koguni teatri revütides.

Adamsoni kuulsus levis jõudsa hooga oma sünnimaa piiridest välja. Daani ja Norra võtsid ta lahtisi käsi vastu, sest ta polnud sugugi rahvuslik tüüp, s. o. mitte rootsiline, vaid ta vaim kuulus kogu maailmale. Ta oli nii skandinaavlane kui muugi eurooplane. Kui aeg läis sai ja ta Ameerikasse reisis, esines ta säält eht yankee'na, ilma et oleks karvaväärtki oma välimust ja iseloomu muutnud.

Milles seisab see saladus Adamsoniga? Mis mõistatus temas on? Ma arvan asjaloo selles peituvat, et ta on samane inimene, nagu meie kõik: kõik mida tema läbielab ja mis temaga juhtub, võib meile igähele kergesti osaks saada. Ta iseloom on läbi ja läbi inimlik. Ta saab olla kuri, samuti ka hääsdamlik nagu meie kõik seda oleme. Ta on omaaja laps ja vaatab kõige ilmaelu vintsutusi humoorilise naeratusega.

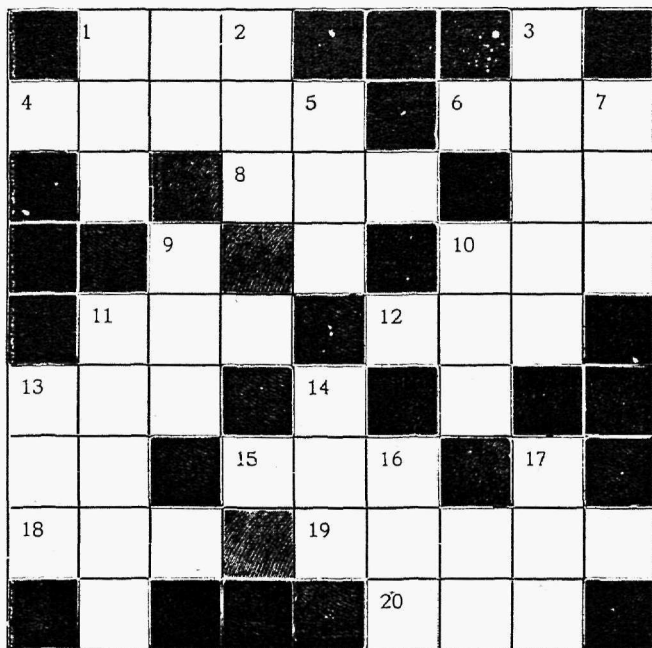
Samuti nagu meist igäthel, on Adamsonilgi oma parem Mina. Nagu meie kõik, nii võitleb Adamsongi kangekaelselt ja vahvalt oma parema Mina eest, ja punkti päält nagu meie, pääseb enamasti omaga läbi. Tihti peab aga kannatama.

Naergem siis Adamsoni ja sellega tühtlasi ka endid. Hesse Zetterström

O. Jacobsson: Adamsoni pühadeõlu

Ristsõna-ülesanne nr. 4

Pahemalt paremale: 1. Kõlbmata maa. 4. Sõnamuutmise omadus. 6. Karussellitaja ümber päikese. 8. Meester. nimi. 10. Naister. nimi. 11. Eesti poeet. 12. Eh-tija rõõm. 13. Rohurikas väli. 15. Püülikangelane. 18. Vaese eluase. 19. Örnem pool. 20. Kevadine kuu.

Kunst- ja tehnilise-fotograafia ateljee

Walter Lemberg

Tallinnas, S.-Karja tän. 4, tel. 22-96

Portreed ja lasteülesvõtted / Suurendused / Gruppide ülesvõtted / Igasugused ülesvõtted väljaspool ateljeed / Seinapildid maalilistest kohtadest Eestis, erilises fotograafia kunsttööstusviisis / Amatöör-fotograafia tööde asjatundlik väljatöötamine.

Suurte kaudurahadega ja kõrgemate auhindadega kroonitud ning kunstivääriliseks tunnustatud tööd.

Hinnad mõõdukad
Äritunnid kl. 9—5

Teadusl. ja populaar-teadusl. kirjandusest:

Prof. A. M. Tallgren: Euroopa muinasaeg. Kahes raamatus. — Prof. A. M. Tallgren j. t.: Eesti kinnis-muistised. — Koguteos: Läti — maa, rahvas ja kultuur. Iluväljaanne. Toim. O. Loorits ja M. Pukits. — A. Vaga: Nikolai Triik. Kunsti monograafia. Iluväljaanne. — K. Randa: Vene revolutsiooni kalender.

Koolikirjandusest:

J. Aavik: Laste laulud. Viisid J. Kuulbergi alg-luge-miku „Laste sõbra“ sõnadele. — Aavik ja Kivikas: Keele-lised harjutused koolidele ja iseõppijale. — O. Loo-rits: Eesti keele etümoloogia koolidele. — O. Loo-rits: Eesti keele süntaks koolidele. — O. Loo-rits: Eesti kirjakeele tabelid. — Õige-kirja seinatabelid. — J. Järve: Uskude ajalugu koolidele. — J. Järve: Väike kirikulugu koo-lidele.

*

Kirjastus O.-Ü. „Noor-Eesti“ väljaandel ilmuvad lähemal ajal:

Algupärasest ilukirjandusest:

H. Adamson: Roheline sisalik. Novell. — Fr. Tug-las: Hingede rändamine. — M. Metsanurk: Orjad. II trükk.

Tõlkekirjandusest:

J. Aho: Õpetaja tütar. Tõlkind Vannik.

Ülevaalt alla: 1. Valitsuskepp. 2. On tühi kullane. 3. Umbes karsklane. 5. Meester. nimi. 7. Eesti vanem luu-letaja. 9. Tühem. 10. Talvine sõber. 11. Jookseb vett mõõda. 13. Soome kirjanik. 14. Oli, näüd enam pole moes. 16. Suur anum. 17. Kõigile paratamatu.

Ristsõna-ülesanne nr. 1 lahendus

Pahemalt paremale: 1. Relv. 2. Ori. 4. Hai. 5. Ahas. 6. Põlv. 7. Susi. 9. Ants. 11. Kivikas. 12. Utoo-pia. 13. Rapla. 14. libis. 15. Epp. 16. Boa. 19. Sida. 20. Oppa. 21. Laen. 22 Kogu. 24. Pirn. 26. Nui. 27. Lea.

Ülevaalt alla: 1. Roda. 2. Oda. 3. Raha. 6. Peru. 8. Vaha. 10. Õli. 11. Kuu. 13. Risti. 17. Appi. 18. Oboe. 23. Aapis. 25. Don. 27. Lie. 28. Agul. 29. A. 30. Fern. 31. Iru. 32. Kaan. Et ristsõna-ül. nr. 1 väga raske oli, siis tuli õigeid lahendusi võrdlemisi vähe.

Õige lahenduse saatsid: Arnold Kukkur, Tallinnast. — Pärnu linna tööstusõpilaste kool. — A. Kesä, Tartust. — A. Tamm, Tartust. — Karl Buschmann, Valgast. — Hilda Nurm, Tallinnast. — M. Braun, Tallinnast. — Gus-tav Saar, Tartust. — Andres Janson, Tallinnast. — A. Möller, Tallinnast. — Valentiin Pomm, Tartust. — S. Nõmme, Tar-tust. — A. Nigossou, Pärnust. — H. Kalmo, Narva-Jõesuust. — E. Lehtmets, Jõgevalt. — Ülo Maramaa, Viljandist — A. Kass, Tartust. — E. Simon, Viljandist.

Kümnetuhande-margalise raamatukogu omandas loosi-teel Andres Janson, Tallinnast.

Meie lugejaile

Et suvisel ajal ajakirjade menu äärmiselt väike, selle-pärast ei ilmud „Odamees“ suvekuudel. Sügisest pääle il-mub „Odamees“ seevõrd tihedamini, et aasta lõpuks kõik nrd ilmunuks saavad.

Ristsõna-ülesanded, millised õieti raskematena huvi võiksid pakkuda, on vähe õigeid lahendusi leidnud. Selle-pärast toome käesolevast numbrist pääle kergemaid. Et aga ainult raskemad ülesanded hinnalised võivad olla, siis ei määra „Odamees“ ristsõna-ülesandest nr. 4 pääle enam loosimist.

Lugejad mäletavad vaielusi „Odamehe“ eelmistes numb-rites Põltsamaa lossi raamatukogu puhul, mille tekitas „Oda-mehes“ nr. 1 (27) ilmund artikkel „Põltsamaa lossi arhitek-tuur“. Näüd on meile saadetud mitmesuguseid tõendus-i Põltsamaa lossi endiselt valitsejalt ja värsst Gagaarini volini-kult h-ra K. Wildelt, nagu poleks lossi kogudes mingisugu-seid pornograafilise sisuga raamatuid ega pilte olnud. Mär-gime seda siin. Teiselt poolt on meile tõendus-i antud, et neid Tartus, Tallinna tänaval müüdü Põltsamaa lossi raama-tukogu jäänuste seas on leitud ja ostetud. Meie lugejatele pole see muidugi tähtis, kas oli Põltsamaa lossi raamatukogus teatud sisuga kirjandust ja teatud pilte või mitte, mispärast lõpetame sellega vaieluse.

Kooli- ja teadusl. kirjandusest:

V. Ridala: Eesti kirjanduse ajalugu. II täiend. ja ümbertõetatud trükk. — E. Asson: Uus aeg keskkoolidele. — Prof. Meyer: Maailma loomine. II tr.

*

Kirjastus „Sõnavara“ väljaandel ilmuvad käesoleval aastal järgmised raamatud:

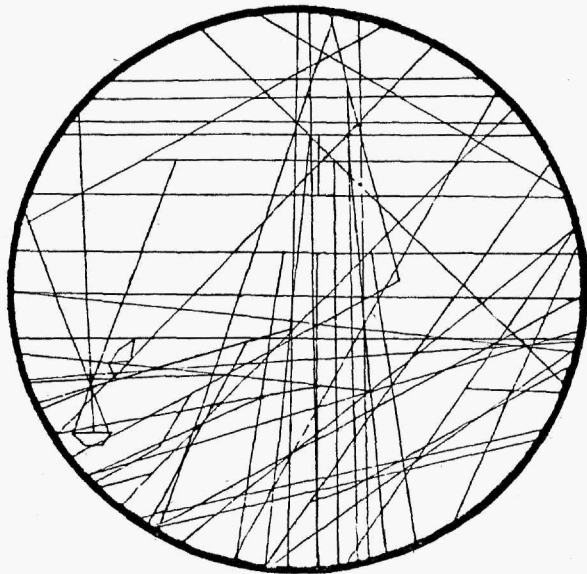
Algupärasest kirjandusest:

G. Suits: Sissejuhatus kirjandusteadusesse. — J. Käerner: Eesti uuemad luuletajad. Kriitiline üle-vaade eesti luulest 1914—1924. H. 150.— A. Antson: Lap-sed. Iluväljaanne. H. 50.— Jakob Liiv: Omad vitsad. Lastenäidend. Hind 50.— J. Oro: Täismehed. Lastenäi-dend. Hind 50.— J. Ives: Vampiir. Näidend. Hind 50.— Fr. R. Kreutzwald: Viinakatk. — R. Kullerkupp: Tina-sed tähed. Valik.

Mitmesugust:

K. Hamsun: Nälg. Romaan. H. 250.— C. Richardson: Raa-matute valikust ja sellest, kuidas neid lugeda, et nad meile kasu toovad. H. 100.— Fage: Kuidas lugeda. — J. Hughes: Eksisammud kooliõpetuses. — R. Rual: Anekdooidid muusikameestest. — Knige: Lähikäimised inimestega. — Strauss: Risti-usustja buddhismist. — C. F. Stoddud: Uuemad tõsiasjad. — Dr. Lorand: Kümme enneaegse sur-ma põhjust. — J. Elango: Lootusringide lugemik.

Male

Ringi sees olevatest õgvikutest vaja osa neid nii kõrvaldada, et järelejäänuid moodustub merepilt.

Toimetusele saadetud kirjandus

H. O. Arnold-Forster: *Stories From English History* for the use of schools. Toimetand Karl Bruus, Tartu reaalgümn. saksa ja inglise k. õpet. „Odamehe“ kirjastus 1925. V. Pohlak'a ja Ko. trükk Võrus. 108 lhk. 12×16 sm. Hind 120 marka.

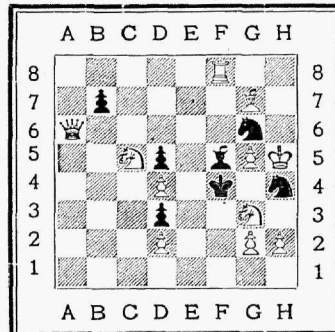
Dr. Martin Lutherus: *Väikene Katekismus*. Koolile ja kodule seletanud J. Järve, Laiuse õpetaja. „Odamehe“ kirjastus 1925. Ed. Bergmann'i trükk Tartus. 104 lhk. 11×14 sm. Hind 65 marka.

Vastutav toimetaja ja väljaandja Carl Sarap. — Trükitud H. Laakmanni trükikojas, Tartus.

Ülesanne nr. 12

Rich. Haindl, Sarajewos („Wiener Schachzeitung“ 1925)

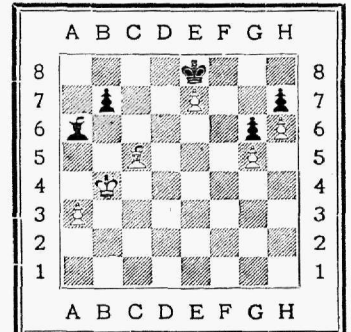
Järgnev seis kujunes Dr. Laskeri ja Vrbassic'i vahel (simultaan partiis)

Valged: Kh5, Vf8, Og7, R: c5, g3, E: d2, d4, g2, g5, h2 (10).

Mustad: Kf4, La6, Of5, R: g6, h4, E: b7, d3, d5.

Matt kahe käiguga.

Valged: Kb4, Oc5, E: a3, e7, g5, h6.

Mustad: Ke8, Oa6, E: b7, g6, h7.

Valge (dr. Lasker) algab ja võidab. Kuidas? Musta esimese sammu korral oleks viik.

Ülesanne nr. 11. lahendus

1. Rd3—f4. Õige lahenduse saatis E. Weermann Peetrist. Etüüd nr. 3. lahendus

1. Of7—h5, Re7—f5 2. Oh5—f3, Rf5—e3 3. Of3—e2, Re3—c2 4. Oe2—f3 ja mustal ei lähe korda ratsamehega niisugusele väljale pääseda, kust võimalik oleks le2 või c5 astudes matt anda. Kui 1. . . . Re7—d5, siis 2. Oh5—g4, Rd5—f6 3. Og4—f5 jne.

B. Genss & Pojad

Tartus, Poe ja Künini tän. nurgal
Asutatud 1885.

Suur valik moe-, pudu- ja teras kaupasid

En gros!

En détail!

I klassi juukse-
tööstuse äri A. RAUD

Asutatud 1911. a.

Äris töötavad ainult I klassi väljaõppinud jõud
Töö kiire, puhas ja korralik.

TARTUS, Jaani tänav nr. 8

Barklai platsi taga, K. Ungeri äri kõrval

S. Vosmi

Rätsepatöökoda Rüütli tän. 18, Tartus

Valmistab oma kui ka tellija materjaalist kõiksugu rätsepatöid kõige uuemate moodide järele.

Hinnad vastutulelikud

A. Lehela

Herrade ja daamide juuksetööstus

Tartus, Tähe tän. nr. 62

Suur väljavalik teatri parukatest väljaüürimiseks. Võtab tellimisi vastu teatri grimeerimise päale linnas ja maal. Alati saadaval shminki, kreppi, kleepi jne.

Wiini kondiitri-äri ja kohvik

Tartus, Jaani tän. 7.

Soovitame mitu korda päevas värskaid

dessert kooke, peenemaid confitüüre ja linnase kompvekke. Schweitsi piima ja muna piima schokolaadi. Vanilje schokolaadi iga hinnalist. Pähkla- ja bruch-schokolaadi, tee küpsiseid. Tellimised tortide, kringlite ja plaadi-kookide päale saavad korralikult valmistatud.

Spetsialiteet — MARZIPAN.

Igasugused joogid nagu: Karlsbadi kohvi, schokolaad, tee, limonad j. n. e.

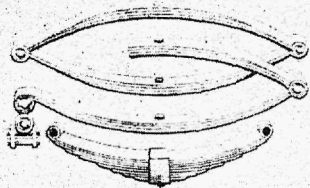
Aupaklikult W. ja H. Werner

Kõige parem kooliraamatute ja õppevahendite ostukoht õpilastele ja lastevanematele Tartus on „Odamehe“ raamatukauplus (Promenaad 7-a)

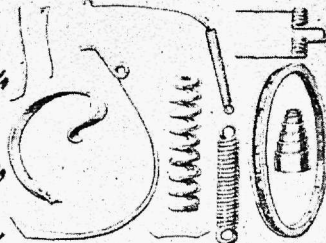
GALLINNA WEDRUGEHAS

TALLINNAS, LUTERI T. N° 48^a (WANAKRAAMI TURU WASTU)

Kontor, Narva Maantee N° 18. = Kõnetraat N° 16-20.

WANAKRIT, AUTO- JA WAGUNI
WEDRUD,
MULTIWAATORI, WEDRUAKKE
JA HOBUSEREHA PIID,
PÖLLUTOORIISTADE
JA KUDUMISMASINATE WEDRUD.

ASSIDE KALESTAMINE
Kalestatud (CEMENTIPEENIMINE) Kalestamata
Seab 20 aastat. Seab 1 aasta.

PÖIDADE (BANDAASHIDE) TEGEMINE
ASSIDE JA HOBUSERAUDADE TEGEMINE
AUTOGEENILINE METALLIDE LÖIKAMINE
JA KEETMINE

WANAKRITE, AUTOMOBILIDE JA PÖLLUTOORIISTADE REMONT
WANA WEDRUDE PARANDAMINE JA KARASTAMINE
TÖÖ KORRALIK. HINNAD ODAWAD.

Kirjastus A.-S.

„Varrak”

Tartus, Rüütli tän. 26, kõnetraat 3-20

**Raamatukauplus, trüki- ja
kõitmis-koda**

Soovitab

suures väljavalikus kooli- ja ilukirjandust.
Kantseleidele ja asutustele kõige kasulikum
ostu ja trükitööde valmistamise koht

== **Töö kiire ja maitserikas** ==

Seltsidele ja raamatukogudele kõrge hinna-
alandus

Tartu Ühispank

Tartus, Rüütli tän. 4,

telef. 1-41

Võtab raha hoiule,

makstes ajakohast
kõrgendatud protsenti,

annab laenusid välja

ja toimetab kõikisugu

panka operatsioone

Juhatus

Keemiatehas

Dr. chem. A. Stange o/ü

Tallinn

TEHAS: Telliskivi t. 3 o/m. kõnetr. 27-58
KONTOR: Rataskaevu t. 6. " 10-97

Puuvilja, marja ja likööri essentsid

Dekstriin-Gommeliin / Linnas ekstrakt / Citrovanilliin Kola / Tõrva-seep „Pixapo“ / Linnas-Eucal-Menthol kompekid / Likööri siirupid / Äädika essents 80% / Pipar / Taime-liim „Robur“ tuubedes / Lõhnaõlid j. n. e.

Nõudke igal pool!

Rätsepaäri MAX JOHANSON

Tallinn, Lühikejalg 6

Kõnetr. 30-89.

Et vastu tulla tellijate nõuetele, olen käesolevaks hooajaks oma riidetagavara rikkalikult täiendanud kõige kuulsamate ja üleilma tuntud Inglise firmade riitega, samuti ka tuntud hää-duses voodririidega ning muu manusega, mis võimaldab mulle oma tellijate kõige nõudlikumaid soove ajakohaselt täita.

Kõige austusega

M. Johanson

Restoraan Grischan

Gildi tän. 9. - Telefon 4-69

Mugavam restoraan kesklinnas kabinetidega.
I. järgu köök. Iga päev suur väljavalik külme ja sooje suupisteid

Lõunad iga päev kella 12-5 **Lõunad**

Muusika

iga päev kella 7-12 õht., pühapäevadel kl.

2-4 p. ja 7-12 õhtu

Mõõdukad hinnad

Sissesõitjatele kõige kohasem kohtamine

Eesti paberi A.-S.

Päikontor Tallinnas, Pikk l. nr. 11

kõnetraadid: 33-96 Juhatus
33-97 Üldine
33-98 Müügi osak.

Ladud:

Tallinnas, Viru tän. 9, kõnetr. 1-49
Tartus, Kütteri tän. 5, „ 4-77
Täiril „ 11

soovitab omast ladust:

**kirjutuspaberit, kõrgeväärtuslist
postpaberit, pakkides
kantselei paberit**

**trükipaberit, mitmes häduses
albumpaberit, mitmevärvilist
kartongi, mitmevärvilist**

kaanepaberit, trükitööde jaoks

**pakkimis-paberit, õhukest pagariitele, valget ja pruuni, mitmes paksuses
valget ja pruuni pappi**

paberist kotte (lõõtsad) $\frac{1}{2}$ —20 naelalisi

koolivihke, 1 sort valgest ja odavamast vihupaberist

**joonistuse vihke, 1 s. valgest ja liht joonistuse paberist, värvilise
vahepaberiga ja ilma**

joonistuse blokke, 1 s. valgest ja liht paberist

noedivihke

kirjutusblokke, mitmes suuruses

On inimesi, kes ei tahaks rikkaks saada,
kuid pole neid, kes ei tahaks ilus olla

Ilu on jõud
Iluduse seep „IDEAAL“

„VERONIKA“ iluduse seepi
„IDEAAL“

Seebivabrik „VERONIKA“ Tartus,
Peterburi tän. 40, tel. 8-30

Rikkaks saada on ju ka raske, sest see nõuab palju aastaid
väsimata ja vaevarikast tööd... Kuid ilusaks saada on nii kerge
asi, kui tarvitatakse pesemise juures ainult

Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi näitusel 3 esimest auhinda

E. Sattelbergi kaalude töökoda
Tartus, Lossi tän. 4

Valmistab raud platvormiga piimakaalusid ilma vihtideta
kaalumiseks

I klassi
juuksetööstuse äri **F. Meinberg**

Äris töötavad paremad väljaõppinud jõud

Maniküür. Töö kiire, puhas ja korralik

Tartus, Jaani tän. nr. 7, kohvik Vernerit kõrval

Kellade, kuld- ja hõbeasjade kauplus

AUG. TIITS

endine E. Lohman, Tallinn Kinga tän. nr. 1

Soovitab kõiksugu

tasku-, tasku-äratamis- ja

seina-kellasid

kõige parematest vabrikutest

Kuld- ja hõbeasju

Maitserikas töö, mõõdukad hinnad ja korralik talitus

**TERWISHOIDLISEKS
JA
ARSTLISEKS
OTSTARBEKS**

**KORSETTIDE
TÖÖSTUS
A. WALDT
TALLINN
MAAKRI T. 24, K. 3.**

Mööbli ja ehituse tööstuse äri

Tartus Rüütli t. 12. J. Kangro Tartus Rüütli t. 12.

Valmistab kõige uuema stiili järele kõiksugu mööblid. Pääle selle tehakse kõiksugu polstertamise töösid ja on ka äris alati valmis mööblit saadaval. — Töö korralik ja hinnad mõõdukad

**Ed. Veber'i
kummitemplite tööstus**

Tartus, Vene tänav nr. 6

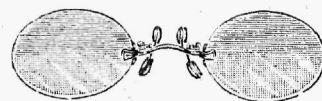
J. Räsä klaveritehas

**Tartus, Tiigi tän. 86, omas majas
Asut. 1892. a.**

Piianiinod

Kroonitud kõrgemate auhindadega sise- ja väljamaal

G. BERGER

Tallinn, Nunne tän. 1

**Optika, hirurgia ja
fotograafia äri**

asutatud 1863. a.

Prillid, suurekstegevad klaasid, niveliirid, teodoliidid j. n. e.

Kõiksugu arstiriistad

**Päevapildi aparaadid, plated,
paberid**

Kui rahulikult uinub see,

kes „EKA“ kaitsealune!

„EKA“ toimetab: tulekinnitusi, veokinnitusi, õnnetusjuhuste kinnitusi ja elukinnitusi: kuldkroonides, arstliku järelvaatusega ja ilma.

Kinnitusvõtjate usaldus kõige suurema kodumaa kinnituseltsi „EKA“ vastu ja vastutussummade kohta annab alljärgnev tabel parema selgituse:

Aasta	Preemiad		Kahjud		Preemiaresev Netto	Aksia kapitaal	Vastutus- summad	Puhaskasu
	Brutto	Netto	Brutto	Netto				
1920	3 693.820.—	2 584 754.—	598.136.—	354.263.—	1.192.829.—	5.000.000.—	6.748 376 —	149.907 —
1921	19.486.936.—	11.303 152.—	2.544.851.—	1.380 877.—	4.969.639 —	10.000 000.—	16 683 733.—	1.825.473. —
1922	33.388.051.—	18.699 149.—	9.625 588.—	5.644 997.—	6.949.098 —	10.000.000.—	24 286.795.—	4.792.649.—
1923	50.491.711.—	30.215.385.—	25.923 906.—	7.348.481.—	13.831 110.—	10.000.000.—	31.990.238.—	4.991.143.—
1924	79.468.696.—	55.991.072.—	36.017.525.—	24.764.665.—	18.723.386.—	20.000.000.—	51 762.224.—	4.432.718.—

Agendid igas linnas, alevites ja maal

Tõde ei saa kinni katta, et allnimetatud masinad on ainsamad kogu Eestis, mis ei tarvitse reklaamilist kiitust.

Õmblusmasinaid

Pfaff, Naumann, Westa, Gritzner, Astra, Clara jne.

Kudumismasinaid

Walter-Gloriosa.

Jalgrattaid

Naumann, Mars, Diamant ja mitmed inglise paremate vabrikute jalgrattad.

Koorelahutajaid

kuulsad Westfalia, K. & L. jne.

Põllutöomasinaid

mitmeist vabrikutest.

Kr. Saar & Ko.

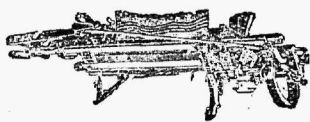
Tallinnas, Estonia puiesteel nr. 27, kõne-
traat nr. 26-69.

Tartus, Raatuse tän. 2, kõnetraat 6-94, Rak-
veres, Tallinna tän. 13, Jõhvis, Turuplats 1

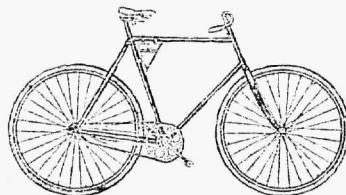
**Viigastatud Sõjameeste Ühing-
Puu- ja Viisatööstus**
Tartus, Tööstuse t.16. Tallinnas, Pilt t.67.

Suur ladu

Õmblusmasinad „Mundlos-Original-Victoria“ ja „Veritas“ kodu ja tööstuse tarvis / Kudumismasinad Glaes & Plentje, Mühlhausen, moodsaate jakkide, kleitide, kamasside kudumiseks jne. Parema teenistusallikas naisterahvastele / Jalgrattad „Wanderer“, „Brennabor“, „Raleigh“ ja „Govenry“, kõige uuemad mudelid / Kirjutusmasinad „Continental“ ja „Kappel“, uuemad mudelid / Paljundamise aparaadid „Opalograph“ ja „Schapirograph“ / Pilutamismasinad ja kurbli-tikandusmasinad

Lier & Rossbaum

Tallinn, Rataskaevu tänav 5

Jällemüüjatele alati uudised!

Kunstpiltpostkaartidest: Prantsuse, Itaalia, Saksa, Inglise- ja teiste välismaade paremate vabrikute ja kunstikirjastajate väljaanded kui ka oma kirjastusel ilmunud kunstreproduktioonid

Jõuluks ja uus-aastaks suurem valik Eestis

Odavad hinnad

A. Leiner

Tallinn, Kuninga t. 6

Vannutatud maamõõtja

L. Jacobsenn

Maamõõdu-kultuurtehnika büroo Tartus

Lossi tän. nr. 1

võtab igasuguseid maamõõtmise, kaardi-valmistamise ja loodimise töid vastu.

Koguge kapitaali

ja kindlustage endid mustapäevade vastu!
Iga kokkuhoitud mark pange hoiule.
Hoiul kasvab raha ajajooksul mitmekordseks ja aitab majanduslikku elu tõsta

Raha võtab hoiule

jooksvale arvele päeviti ja kuude viisi ning mitmesuguste tähtaegade pääle.
Hoiusummade eest maksetakse ajakohaseid protsente

Kolmas

Tartu Laenu-Hoiu-Ühisus

Tartus, Suurturg nr. 8

= VALMISTAN =

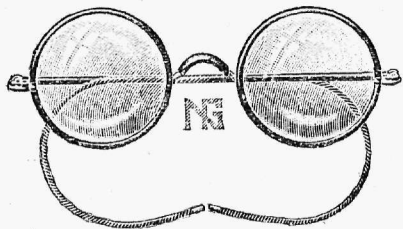
KLISHEESID

LIHT- JA VÄRVITRÜKI JAOKS-
DIAPOSITIIVE, VÄRVIDES JA
ILMA; TEEN FOTO-LITO-
ULESVÖTTEID 60x70 CM.
SILMASPIDADES
AUSTATUD
TELLIJATE
HUVISID.

FOTO-ZINKOGRAAFIA
UUR-MINDGRAAFIA
TARTUS-HERNETAI
ASUT. 1906
ROHETRAAT 9

END. 39

OLEN
TÖÖTOA
VIIMASTE
TEHNIKA NÕUE
TELE VASTAVALT
TÄIENDANUD, MIS
VÕIMALDAB KIIRELT,
KORRALIKULT JA KOHASTE
HINDADEGA TELLIJATE
NÕUDEID RAHULDADA, KUS-
JUURES SUUREMATE TELLIMISTE
POSTIKULUD TÖÖKOJA KANDA JÄÄVAD.

Suures
valikus prille,
näpitsprille, ilmanäi-
tajaid, termomeetreid, suu-
rekstegevaid klaase,
häid habeme-
nuge ja

arstiriistu

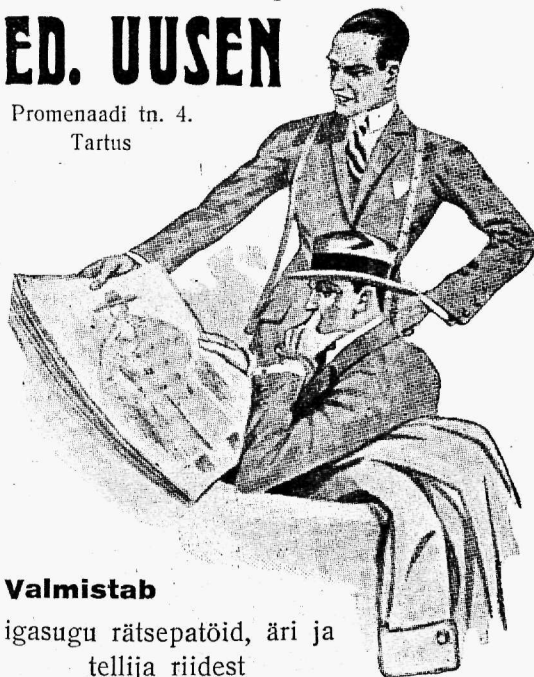
A. Keiss

Promenaadi tänav 9

Rätsepaäri

ED. UUSEN

Promenaadi tn. 4.
Tartus

Valmistab

igasugu rätsepatöid, äri ja
telliija riidest

möödukate hindadega

Korraldage raamatukogusid! Täielik valik eesti kirjandust suure hinnaalandusega „ODAMEHE“ raamatukaupluses, Tartus. Tellimised täidetakse ruttu. Soovikorral köidetakse.

Eesti Elektromehaaniline Tehas

„VOLTA“

TALLINN, Soo tänav 27. Telefon 9-57

Uute elektrimootorite, dünaamode, generaatorite, elektriaparaadide **valmistamine** igas suuruses.

Elektrimasinate **remonteerimine** asjatundlikult ja töö vastutusega.

Suur valmismasinate ladu **kuni 250 hobuse jõuni** alalise- ja keerlevoolule.

Tööde kiire ning täpne täitmine. Oma valmistatud masinate tagavara osad alati saadaval.

„VOLTA“ elektrimootorid ja dünaamod on kõige odavamad, kõige tugevamad ja tarvitavad kõige vähem voolu, sest et saavad valmistatud kõige paremast materjaalist ennesõjaaegses häduses.

Tallinnas:

Linna kontor, Kinga tän. 6
Telef. 32-24

Tartus:

Esitaja: h-ra P. Lall
Suurturg 2. Telef. 4-79

Ladud:

Narvas:

Linnavalitsuse
elektri osakond

Paides:

Linnavalitsuse
elektri osakond

Viljandis:

H-ra Parri
Lossi tänav 12

Tartus:

H-ra P. Lall
Suurturg 2

Valgas:

H-ra Asi
Kesk tänav 12

Tallinnas:

Igas paremas
elektri eriäris

Eestlane ostab oma mootorid ainult „VOLTA“it

Ei kuluta seega välisvaluutat, saab kõige parema mootori ning hoiab Eestit eestlasele.

Raamatukogudele

soovitab „Odamees“ paremat kirjandust

Juhime raamatukogu varustajate tähelepanu „Odamehe“ väljaannetele, mis ei tohiks üheski korralikus raamatukogus puududa.

Algupärane ilukirjandus

- H. Adamson: **Mulgimaa**. Hind 30.—
A. Alle: **Carmina barbata**. Luuletuskogu. Hind 75.—
A. Alle: **Üksinduse saartele**. Hind 100.—
A. Gaillit: **Klounid ja faunid**. Fõljetoonid. Hind 180.—
A. Gaillit: **Idioot**. H. 100.—
A. Kallas: **Kui pisarad kõnelevad**. Hind 100.—
A. Kivikas: **Jüripäev**. Romaan. Hind 250.—
A. Kivikas: **Ristimine tulega**. Romaan. H. 200.—
A. Kivikas: **Verimust**. Novellid. Hind 150.—
A. Kivikas: **Verine väits**. Novell. H. 50.—
J. Kärner: **Kangelane**. Komöödia. H. 200.—
O. Luts: **Harald tegutseb**. H. 65.—
M. Metsanurk: **Epp**. Novell. H. 40.—
G. Rappo: **Uks lahti!** Komöödia. H. 40.—
K. Rumor: **Tuled sügisöös**. Novellikogu. H. 120.—
J. Semper: **Jäljed liival**. H. 50.—
J. Semper: **Pierrot**. H. 50.—
I. Severjaanin: **Бепәна**. H. 120.—
I. Severjaanin: **Pühajõgi**. H. 80.—
I. Severjaanin: **Crème de Violettes**. H. 120.—
A. Tassa: **Nõiasõrmus**. Fantastiliste novellide kogu. H. 100.—
F. Tuglas: **Maailma lõpus**. Novell. H. 100.—
M. Under: **Eelõitseng**. Luuletuskogu. H. 75.—
H. Visnapuu: **Amores**. Armastuslaulud. H. 50.—
H. Visnapuu: **Jumalaga, Ene!** Luuletuskogu. H. 75.—
H. Visnapuu: **Talihari**. Luuletuskogu. H. 100.—

Tõlkeilukirjandus

- E. de Amicis: **Süda**. Kooliõpilase päevaraamat I ja II pool. Piltidega. Kumbki 160.—
C. Doyle: **Prof. Baumgarten**. Naljajutt. H. 20.—
N. Jevreinov: **Lõbus surm**. Näidend. H. 100.— ja 75.—
S. Lagerlöf: **Kivi Rottina järves**. H. 20.—
A. Lichtenberger: **Mu väike Trott**. Romaan. H. 100.—
J. London: **Juhtumised inimestesõjajate saarel**. Romaan. H. 75.—
J. London: **Kahe näoga mees**. Novell. H. 20.—
M. Reid: **Püüta ratsanik**. Romaan. H. 200.—
J. H. Rosny: **Kolesuur koobasmaa**. Novell. H. 35.—
O. Wilde: **Käntervilli font**. H. 30.—
O. Wilde: **Salome**. Draama. H. 60.—

Loodusteadus

- H. Bekker ja A. Audova: **Andmed Pühajärve uurimisest**. Suur teos rohkete ilustustega, tabelitega ja mitmevärviliste kaartidega. H. 160.—
H. Bekker: **Paeselina profiil Martsal**. H. 20.—
A. Audova: **Järve taimed**. Piltidega. H. 30.—
M. Univer: **Bioloogia**. H. 75.—

Lastekirjandus

- J. Kuulberg: **Laste sõber**. Mitmevärv. piltidega. H. 100.—
A. Kivikas: **Nõuandja**. Muinasjutt piltidega. H. 60.—

- A. Kivikas: **Lumimemm**. Muinasjutt piltidega. H. 60.—
K. A. Hindrey: **Loomade mäss**. H. 75.—
Kullaketrajad. Muinasjutt piltidega. H. 75.—
Kuida seitse rätseppa Türgi sõtta läks. H. 15.—
Põhjakaru. H. 10.—
Sõnakuulmata Zeppelin. H. 12.—

Kirjandus. Kunst. Keel

- F. Tuglas: **A. H. Tammsaare**. Essee. H. 75.—
F. Tuglas: **Arthur Valdes**. Essee. H. 75.—
F. Tuglas: **Henrik Ibsen**. Essee. H. 50.— ja 30.—
F. Tuglas: **William Shakespeare**. H. 75.— ja 60.—
F. Tuglas: **Eesti uue ilukirjandus**. H. 75.— ja 60.—
R. Griwing ja P. Ilves: **Kirikumuusika**. H. 100.—
J. Aavik: **Muusikalised kirjad**. H. 75.—
P. Grünfeldt: **Mälestused Juhan Liivist**. H. 40.—
N. Kulbin: **Kubism**. H. 30.—
E. Meumann: **Esteetika süsteem**. H. 160.—
J. Semper: **Näokatted**. Artiklid. H. 150.—
O. Loorits: **Eesti keele grammatika**. H. 250.—
A. Kivikas: **Maha lüüriline šokolaad**. H. 20.—
M. Aul: **Vana Idamaa**. H. 160.—
W. A. Lay: **Eksperimentaalne pedagoogika**. H. 180.—

Eesti ajalugu

- H. Kruus: **Saksa okupatsioon Eestis**. H. 150.—
H. Kruus: **Jaani Tõnisson**. H. 100.—
A. Vaga: **Viru väerind vabadussõjas**. H. 160.—
R. Kangroopool: **Balti saksluse viimised vägimehed**. H. 100.—
A. Kruusberg: **A. Grenzsteini võitlus Jaani Tõnissoniga**. H. 75.—
A. Kruusberg: **Venestamise tulekul**. H. 60.—
A. Kruusberg: **Revisjoni tulekul**. H. 75.—
R. Roht: **Julius Kuperjanovi elulugu**. H. 20.—
A. M. Tallgren: **Saaremaa ja Muhu muinasjäänused**. H. 300.—

Koguteosed

- Siuru III**. Album. H. 150.—
Looming. Album. H. 100.—
Mõtteid valmivast intelligentsist. H. 250.—
Ilo I—XII. H. 1000.—
Odamees. Toim. F. Tuglas. H. 50.—
Odamees. Toim. A. Alle. H. 50.—
Odamees. Nr. Nr. 1—27 & 40.—
Soome — maa, rahvas ja kultuur. H. 450.—
Sang. Hiir-Schütz-järna. H. 75.—

Mitmesugust

- Kirjanikkude palgaküsimus**. H. 20.—
Koolimajade põhikavandid. H. 100.—
Taimevärvide õpetus. H. 30.—
Kombeõpetus. H. 50.—
Skondi käsiraamat. H. 70.—

Päale oma väljaannete on „Odamehe“ raamatukauplusest saada kõiki müügilolevaid eesti raamatuid. Tellimised täidetakse kiirelt. Soovikorral köidetakse. Kõrge hinnaalandus.

Telefon 67

„ODAMEES“, TARTU, PROMENAAD 7-a

Postkast 51